

PAUKENSLAG!

APERITIEF

Časopis *Paukenslag!* izlazi već devet godina, a studenti Niderlandistike iz Beograda se sve to vreme bave prevodjenjem, istraživanjem i pisanjem o Nizozemlju, i to ne samo na nastavi, već i u okviru vannastavnih aktivnosti. Ovaj časopis nudi studentima mogućnost da pokažu interesovanje za različite aspekte društva, usled čega svaki broj predstavlja portfolio, ali i specifičan letopis jedne generacije studenata. Ovog puta je centralna tema fenomen migracije: prastari ljudski nagon za pronalaskom boljeg i bezbednijeg mesta za život. Holandija se u dvadesetom veku profilisala kao jedna od najprivlačnijih zemalja za imigraciju. S toga ne čudi da ima toliko tekstova koji teže da objasne odnose Holanđana i imigranata. U međuvremenu u Holandiji živi 17 miliona ljudi od čega je više od 3 miliona imigranata (CBS, 7 avgust 2015). Kao svedoci poslednje izbegličke krize, možemo pretpostaviti da ovaj broj ubrzano raste. Sada kada imamo i prvog muslimanskog gradonačelnika Londona, vidimo da multikulturno društvo zahteva da i sami proširimo svoje poglede na svet i da zaista preuzmemo multikulturni način razmišljanja. To je upravo ono što naši studenti u ovom časopisu žele da postignu - uspostavljanje veza između kultura čime možemo izbeći konflikte nastale na osnovu kulturoloških razlika.

Het tijdschrift *Paukenslag!* wordt al negen jaar uitgegeven. Al negen jaar houden dus de studenten Belgradose Neerlandistiek zich bezig met het vertalen, het onderzoeken en het schrijven over de Lage Landen, niet alleen in de les maar ook binnen extracurriculaire activiteiten. Dit tijdschrift biedt studenten de mogelijkheid om hun belangstelling te tonen voor verschillende aspecten van de samenleving waarmee elk nummer een portfolio en een bijzondere kroniek van een generatie studenten wordt. Deze keer staat het migratiefenomeen centraal: een oeroude menselijke zoektocht naar een betere en veiligere plek om te leven. Nederland profileerde zich in de twintigste eeuw als een van de aantrekkelijkste imigratielanden. Daarom verbaast het niet dat er zoveel teksten ontstaan die een uitleg trachten te geven aan de omgangsvormen tussen Nederlanders en immigranten. Inmiddels wonen er in Nederland 17 miljoen mensen waarvan meer dan 3 miljoen allochtonen (CBS, 7 augustus 2015). We kunnen vermoeden dat het aantal sterkt toeneemt, aangezien we getuigen zijn van de laatste vluchtelingencrisis. Nu we ook de eerste moslimburgemeester van Londen hebben, zien we dat een multiculturele samenleving van ons eist dat we onze beschouwingen nog verbreden en ook multicultureel gaan denken. Dat is precies wat onze studenten in dit tijdschrift willen bereiken - een verband tussen culturen leggen waarmee we conflicten gebaseerd op cultuurverschillen kunnen ontkomen.

Mila Vojinović

KOLUMNA MANFREDA VOLFA

Manfred Volf (Wolf), dugogodišnji profesor Odseka za engleski jezik na Državnom univerzitetu u San Francisku, nakon penzionisanja nekoliko godina je privremeno radio i kao profesor nizozemskog jezika u Berkliju. Manfred je imao burnu mladost: kao sedmogodišnjak je 1942. godine zajedno sa porodicom pobegao iz Bilthovena preko Višija u Lisabon. Odatle je porodica brodom otputovala u Surinam da bi na kraju na ostrvu Kurasao započeli novi život. O ovoj odlučujućoj epizodi svog života napisao je uzbudljivu knjigu, „Preživljavanje u Raju. Obrisi izbegličkog života na Kurasau“ (Survival in Paradise. Sketches from a Refugee Life in Curaçao, Bloomington, IN: iunivers, 2014). Nakon odrastanja na Kurasau, studije su ga odvele u Sjedinjene države, gde je ostao tokom čitave karijere. Manfred govori ugladen, pomalo staromodan holandski svojstven nekome ko je retko dolazio u kontakt sa maternjim govornicima, osim preko književnosti. Njegovo interesovanje za Holandiju je istrajalo: Manfred potpisuje prevode pesnika kao što su Remko Kampert i Judit Herberh, kao i jedan turistički vodič o Amsterdamu. Iako sada ima 81 godinu, pod naslovom „This Time, This Place“ (Sada i ovde) piše oštromne kolumne koje nas izvode iz udobnosti zdravog razuma. Kolumna izlazi u listu West Portal Monthly, koji pokriva određeni broj oblasti zapadno od Tvin Piksa. Kao primer, sledi jedna od kolumni o izbegličkoj krizi.

Prepreke u asimilaciji Evropskih muslimana *Manfred Volf*

Jedna od mnogih mučnih scena sa početka poslednje izbegličke krize u Evropi dogodila se kada je jedan sirijski otac stavio svoju ženu i bebu na prugu kako bi prisilio vlasti da njegovoj porodici garantuju ulaz u voz koji bi ih preveo preko zatvorene granice. Komentarišući ovaj događaj u uglednim holandskim novinama *NRC Handelsblad* (Sept 15, 2015), marokansko-holandski novelistu Hafid Buaza (*Bouazza*) napisao je da će zapadnjaci ovu epizodu doživeti kao primer očajanja, ali on sam ju je protumačio kao klasičnu „arapsku histeriju“, „mentalitet“ Starog zaveta, sa „sargijama, pepelom i cepanjem odeće“¹. On napominje da je otac postupao sa ženom i bebom kao sa vlasništvom, oštro dodajući da je rečenica „Ja sam te stvorio, ja mogu i da te uništim“ nešto što arapska deca često mogu da čuju od svojih očeva. Onima koji nisu Arapi ne bi bilo prijatno da na ovakav način govore o njima, ili čak da koriste reči ko što su „histerija“ u ovom kontekstu. Ali, mogli bismo, diplomatski, reći da se kulturni stil arapa razlikuje od zapadnog ili da „arapska retorička sredstva dozvoljavaju više dramatičnosti“. „Mentalitet“ sa prizvukom „nacionalnog karaktera“ je danas diskreditovan koncept, ali „kulturni i komunikativni stilovi“ su pristojni termini u našem diskursu. Tako prevedeni, komentari Hafida Buaze postaju manje šokantni, iako njihov sadržaj ostaje isti. Ali čak i kada su blaže formulisani, načini i stilovi „Drugog“ su ipak široko prezreni. Kako stil stvara vrednosti, a vrednosti stvaraju stil, oni postaju potencijalne kulturne karakteristike koje su izvor mnogih tenzija kada koegzistiraju u jednoj zemlji. To je priroda čuvenog sukoba civilizacija - sudar stilova, ponašanja, vrednosti; dva načina reagovanja na problem, dva kompleta verovanja, dva načina upravljanja sobom. Asimilacijom i integracijom podrazumevamo da imigranti u potpunosti biraju kulturne vrednosti svoje nove zemlje i da će jedna dominantna kultura na kraju prevagnuti. Hafid Buaza je napravio taj izbor, mada tako nešto nije bilo teško za načitanog marokanskog dečaka koji je tek stigao u Holandiju i koji je kao adolescent otkrio da ume da piše izvanrednu prozu na holandskom jeziku. Zapravo, Buaza veliča svoj sudbonosni izbor u jednoj od prvih izvrsnih kratkih priča, „Apolline“, ljubavnoj pesmi jednoj Holanđanki koja personifikuje evropsku slobodu i izobilje, njenu egzotičnost i samouverenu senzualnost, ali i njenu samodovoljnost i izolovanost. Ali što se tiče ostalih dolazaka iz arapskog sveta, nije bilo velike ljubavi ni u jednom smeru, kao ni velikog kulturnog afiniteta. Dvadeset, trideset ili četrdeset godina na Zapadu nisu nužno pomirile određene dve kulture niti umanjile uzajamnu nelagodnost. Nema mnogo afiniteta između stare i nove kulture, uprkos svim prostodušnim upozorenjima, naredbama i molbama da Evropa integriše svoje muslimane - kao da vlasti nisu probale i kao da se građani nisu trudili. Baš kao što mnogi danas počinju da shvataju, nije izvesno čak ni da će se naredna generacija lako prepustiti novim stilovima, vrednostima i verovanjima svog novog doma. Ukoliko ne primećujemo nelagodnost nedostatka afiniteta i bol otuđenja, propuštamo najvažniji aspekt evropske drame koja se danas odvija.

Eseji Manfreda Volfa na ovu temu objavljeni su u mnogim Američkim i Evropskim izdanjima.

Sa engleskog prevela: Mila Vojinović

1 simbol poniženja, žalosti i pokajanja u Starom zavetu

A tada se i Brisel iznenada našao na vatrenoj liniji. Na onoj dugoj, dugoj vatrenoj liniji koja se proteže svetom od Kabula do Bagdada, preko Alepa i Gaze, do duboko u unutrašnjosti Kenije i Obale Slonovače, preko Njujorka, Madrida, Londona, Pariza. Ova krvava linija terorizma pronašla je svoj put ka srcu Evrope.

Sada se i nama srce steglo. U jednom takvom trenutku više se ne pripada naciji ili veroispovesti. Kada nam se srce stegne u grudima, onda smo ljudi. Kada se nađemo licem u lice sa terorom svi smo deca roditelja, roditelji dece, poznanici žrtava. Potresene duše sa knedlom u grlu. U mislima smo sa nastradalima, sa njihovim porodicama. Oni su samo putovali metroom. Trebalo je da putuju i avionom. Jednog sasvim običnog utorka.

Najveća opasnost terora je ta što i strah postaje sasvim uobičajena pojava, baš kao i vojnici na ulicama i naše podozrenje prema drugima. Najveća opasnost terora je to što sloboda postaje moguća samo iza visokih zidova, iza velikih kolutova bodljikave žice, iza skupih bezbednosnih šifara. To je upravo ono što teror čini: podiže zidove. Od našeg sveta stvara društvo kampova, društvo „nas“ protiv „njih“. Od ljudi stvara stanovnike kampova.

Nećemo dozvoliti da se to dogodi. Zato smo na okupu. Gde se bombe prave da raznesu, imamo veliku odgovornost da održimo zajedništvo. Martin Luter King je to ovako rekao: „Moramo sagraditi nasipe hrabrosti kako bismo zaustavili poplavu straha.“ Naši nasipi počinju tamo gde nestaju zidovi između nas i njih.

Upravo ovakvu odgovornost očekujemo od svojih državnih zvaničnika. Kako to da je izdvojeno dodatnih 400 miliona evra kako bi se mi osećali sigurnije, ako sada mediji bruje o mogućim propustima? Zašto su nakon napada u Parizu razni nedužni ljudi postali žrtve etničkog generalizovanja, ako se sada ispostavlja da su prave kamikaze jedva proveravane? Suprotstavimo se usitnjavanju naših policijskih službi. Zaustavimo dvostruki moral u našoj međunarodnoj politici, zaustavimo izvoz oružja u zemlje kompromitovanih režima. Bolje mirovna politika nego ratna retorika. Nećemo se izboriti za bezbednost tako što ćemo ljude huškati jedne na druge.

Zajedno ustajemo protiv mržnje i agresije. Ujedinjeni, rašireni ruku. Sloboda, bezbednost i solidarnost idu jedno uz drugo. Prisetimo se tada uvek, u svakoj debati o ovom pitanju, onog trenutka kada nam se svima steglo srce. Onog trenutka kada smo svi zajedno bili ljudi. Samo srcem slamamo silu, i mržnju.

Grupni prevod

Izvor: www.hartbovenhard.be/na-brussel-voor-brussel/

Karla (61), emancipovana Holmuslandanka

Ko Holandanke preobraćene u islam zamišlja pre svega kao mlade naivne devojke taj još uvek nije upoznao Karlu iz Amsterdama. Ova emancipovana 61-godišnjakinja godinama je živela u ozloglašenoj ulici Lange Nizel, poznatoj po prostituciji i zloupotrebi droge. Tamo je deo svoje kuće izdavala studentima. Jedan od njih bio je Fuad iz Libije, koji danas ima 33 godine. On i njegova gazdarica zaljubili su se i venčali 2004. godine.

Karla se u međuvremenu preobrati u islam. Potpuno je prekrivena čadorom, a telefon je pet puta dnevno glasnim uzvikom 'Alahu Akbar' podseća da je vreme za molitvu. Ljudi je začuđeno gledaju kad je vide ili se zabrinu. Na njenoj profilnoj slici na Fejsbuku je muškarac sa kalašnjikovim.

Marjolejn Bustra napravila je seriju fotografija i dokumentarac o Karli za potrebe foto konkursa časopisa *Slobodna Holandija*. U dokumentarcu „Emancipovana građanka Amsterdama odevena u čador“ objektiv prati Karlu u njenom svakodnevnom životu dok čeka povratak muža Fuada iz Libije.

Grupni prevod

Izvor: www.documentaire.net/review/carla-65-vrijgevochten-nedermoslima/

Dokumentarac: Emancipovana građanka Amsterdama odevena u čador

Karla (61), prava Holandanka iz Amsterdama, pre 11 godina se preobrati u islam i udala za 33-godišnjeg libijskog borca za slobodu. Ovaj par se suočava sa velikim brojem predrasuda.

Čovek sa fantomkom i kalašnjikovim u bojama zastave Libije. Tako izgleda Karlina profilna slika na Fejsbuku. Čovek na slici je njen suprug.

Karla je prešla u islam pre 11 godina i udala se za Libijca koji je od nje mlađi 29 godina. Prilikom našeg susreta, nosi plavu maramu oko svog izražajnog lica. Plavo joj lepo pristaje uz njene holandske oči. Preko marama nosi crni čador koji joj pokriva ostatak tela. Pitam je za dozvolu da je fotografišem. Dvoumi se i kaže: „Muž mi to ne dozvoljava“. Gledam je s nevericom, nakon čega ona prska u smeh. Gestom mi pokazuje da svakako smem da je fotografišem.

Karla i Fuad žive zajedno u prizemlju jedne stare amsterdamske kuće. Na prozoru je umesto zavese zastava Libije. Police su pune knjiga o islamu i sve su Karlina. Pokazuje mi svoj novi Kuran uz koji ide i velika plastična pisaljka, u kojoj se nalazi mali mikrofon. Dok tim plastičnim aparatom prelazi preko sura, čuje se zapevanje imama. Fasciniran posežem za Kurantom. Karla ga sklanja od mene. „Ne, to ne sme!“ Kasnije ću pročitati da nemuslimani ne smeju da dodiruju Kuran, već samo prevedena izdanja. Karla donosi poslužavnik iz kuhinje pun libijskih slatkiša, sklanja holandski *Glamur* u stranu i stavlja poslužavnik na kauč. Seda i otpija poveći gutljaj red bula.

Karla je vaspitana kao katolkinja. Obožavanje ikona i 'usputno ispovedanje' kod sveštenika bili su joj oduvek odbojni. Želi direktniju vezu s Bogom. Krenula je sa čitanjem brojnih knjiga o različitim verama i zainteresovala se za islam. Pre svega je privlačni činjenica da islam ne predstavlja samo veru već i način života.

U ovom periodu živi u uličici u samom srcu Amsterdama u kojoj su prostitucija i konzumiranje droge svakodnevna pojava. „Ulica harama“, kaže kroz smeh. Studentima izdaje sobu viška i tako sreće Fuada, Libijca sa studentskom vizom. On se useljava u tu sobu. Postaju prijatelji, a Karlino zanimanje za islam naglo raste. Fuad uveče kuva za nju tokom Ramazana, a Karla vežba arapski kako bi mogla da se moli. Karla i Fuad svim silama pokušavaju da se ne zaljube, jer i oni smatraju razliku u godinama ogromnom. Ipak se zaljubljuju i, godinu dana kasnije, 2004. godine, venčavaju.

Kada je 2010. Gadafijev režim uzdrman, Fuad kupuje avionsku kartu. Sedam meseci ostaje u Libiji kako bi pomogao sunarodnicima u borbi protiv diktatora. Karla je u velikom strahu, jedva da jede, leži bolesna na kauču, živi na kafi i red bulu i pokušava da odagna svoju zabrinutost pišući dnevnik. U ovom periodu odlučuje da će nositi maramu. Fuad je zove koliko god puta može kako bi je umirio. Karla se za ove telefonske razgovore hvata kao za slamku spasa, dok se jednog dana on ponovo ne pojavljuje pred vratima.

Karla i Fuad suočavaju se sa brojnim predrasudama. Mnogi misle da je on samo libijski borac kome je potrebna boravišna dozvola. Zaista je u pitanju jedinstvena priča, ali oni izgleda da stvarno žive u srećnom braku. Jeste da ponekad ima i koškanja. Karla, emancipovana građanka Amsterdama sa burnom prošlošću u noćnom životu Amsterdama, ne dozvoljava da joj neko očitava lekciju. Ako Fuad pokuša da joj nešto zabrani, ona uzvraća jakim argumentima. Fuadu ovo predstavlja problem i često uzdiše: „S tobom nije lako“. Ali čim svađa zapreti da pređe u nešto ozbiljnije, on je uzima za glavu, ljubi je u čelo i kaže: „Ma volim te ja, mala, i ostani takva kakva si.“

Grupni prevod

Izvor: www.vn.nl/docu-eeen-vrijgevochten-amsterdamse-in-chador/

OVER DIT NUMMER // O OVOM BROJU

Beste lezers,

In deze editie van *Paukenslag!* zullen we de bedoeling van onze voorgangers proberen na te volgen en zodanig het verband tussen de Servische en de Nederlandse cultuur trachten te versterken. Zoals dat in het begin werd aangeduid, is dit nummer opgedragen aan de recente gebeurtenissen die heel de wereld ontwrichtten, waaronder de bomaanslagen in Brussel voor ons van grootst belang zijn. We gaan ons klein steentje bijdragen omtrent het antwoord op deze gebeurtenissen, en dat is de slagzin 'hart boven hard' navolgen, zoals dat in de eerste tekst voorkwam.

Wat de rest van het nummer betreft zetten we het segment *Wikipedia* voort dat nog een paar vertaalde artikelen naar het Servisch als resultaat van de ijverige studenten, vooral mijn medestudenten, heeft gehad. Daarna gaan we wat dieper in op de geschiedenis, met name op thema's die van groot belang zijn voor wat ons met elkaar verbindt. Het segment Kunst dat daarna aan bod komt, zorgt ervoor dat we allerlei actuele projecten en belangstellingen waaraan de studenten graag aandacht willen hechten bespreken zoals een film die dit jaar tijdens FEST in Belgrado werd getoond en het vertalen van poëzie. Zoals dat al jaren de gewoonte was wat Paukenslag betreft, gaan we afsluiten met een overzicht van evenementen waarmee de vakgroep Neerlandistiek zich dit jaar bezig heeft gehouden. Daaronder verstaan we bijvoorbeeld de nieuwe publicaties, interviews met gastdocenten en actuele problemen die op onze faculteit gebeuren. Onze vrees dat buitenlandse lectoren hier misschien niet meer werkzaam zullen kunnen zijn is niet overdreven. We willen graag iedereen bedanken voor de hulp om dit nummer te verwezenlijken en op die manier te laten zien dat er nooit gestopt zou mogen worden met het investeren in de Nederlandse taal en cultuur, al zijn we maar een klein Balkanlandje.

*Namens de redactie,
Ivan Pavlović*

Dragi čitaoci,

U ovom broju časopisa *Paukenslag!* probaćemo da istrajemo u nameri naših prethodnika i da ojačamo vezu između srpske i holandske kulture. Kao što je to naglašeno na početku, ovaj broj posvećen je skorašnjim događajima koji su potresli ceo svet, među kojima se nalaze i bombaški napadi na Brisel, što je za nas od velikog značaja. Kao odgovor, pokušaćemo da damo svoj skromni doprinos, nastavljajući sa svojim životima uz moto 'samo srcem slamamo silu', kao što to i stoji u jednom od prethodnih tekstova.

Što se tiče ostatka samog broja nastavićemo sa segmentom *Wikipedia* koji je i ovog puta dao nekoliko prevedenih članaka na srpski jezik kao rezultat rada vrednih studenata, posebno mojih kolega i kolegica. Zatim se udubljujemo u istoriju, posebno u teme koje su od velikog značaja za stvaranje spona koje nas povezuju. U delu koji zatim sledi pod nazivom *Umetnost*, nalaze se razni aktuelni projekti i interesovanja kojima studenti posvećuju pažnju kao što je film sa ovogodišnjeg FEST-a ili prevođenje poezije. Kao što je to godinama uobičajeno za ovaj časopis, završavamo sa pregledom događaja koji su okupirali katedru nederlandistike ove godine. Pod tim podrazumevamo nove publikacije, intervju sa gostujućim predavačima i aktuelne probleme koje naš fakultet ima. Strah koji imamo da strani lektori možda ovde više neće moći da rade nije neopravdan. Na kraju bismo se zahvalili svima koji su pomogli u realizaciji ovog broja i tako pokazali da nikad neće izostati investiranje u nizozemski jezik i kulturu, pa makar to i bilo u jednoj maloj zemlji na Balkanu.

*U ime čitave redakcije,
Ivan Pavlović*

INHOUD // SADRŽAJ

WIKIPEDIA // WIKIPEDIJA

Jan Smits

Inzet van Nederlandse ambulances in het buitenland
// Angažman holandskih ambulantskih službi u inostranstvu
Frits Hijmans // Fric Hejmans

GESCHIEDENIS // ISTORIJA

Jeanne Mercus // Žana Merkus

Hameren op genocide // Insistiranje na genocidu
Interview met Fabian Vendrig
// Intervju sa Fabijanom Vendrihom

KUNST // UMETNOST

Van Goghs museum en Gradimir Smuđa

// Van Gogov muzej i Gradimir Smuđa

FEST bericht // izveštaj sa FEST-a

Poëzievertalingen // Prevodi poezije

Interview met Igor Cornelissen //

Intervju sa Igorom Kornelisenom

'Telefoon', fragment uit de roman 'Uitweg'

van Andrija Dodik // 'Telefon', odlomak iz
romana 'Izlaz' Andrije Dodika

EVENEMENTEN // DEŠAVANJA

Gastlezingen // Gostujuća predavanja

Interview met oud-lector Morries Leeraert //

Intervju sa bivšim lektorom Morisom Lerartom

Belgrado Dans Festival // Beogradski festival igre

Interview met Ivar Scheers // Intervju sa Ivarom Shersom

Interview met Ignace De Bruyn //

Intervju sa stranim lektorom Injasom De Brajnom

Nieuwe publicaties // Nove publikacije

Vertaalworkshops // Prevodilačke radionice

Zomercursussen // Izveštaji sa letnjih kurseva

AANKONDIGINGEN // NAJAVE

Master scriptie // Master rad

Het vertalen van *Wiki-artikelen* is een blijvende bezigheid in onze vertaalcolleges. Waar we naar blijven streven, is een groter aantal artikelen die de Nederlandstalige cultuur in kaart brengen voor het Servische leespubliek. Het liefst vestigen wij onze aandacht op mensen en gebeurtenissen van wederzijds belang. In dit nummer vinden jullie een keuze van deze artikelen, namelijk over respectievelijk Jan Smits, de inzet van Nederlandse ambulances in het buitenland en over Frits Hijmans.

Jan Smits

Jan Antoni Smits (Auder-Amstel, 5. septembar 1864 – Riga, 24. oktobar 1939) bio je holandski lekar i sanitetski oficir.

Jan Smits je rođen u blizini Amsterdama, gde se i školovao, a 1891. godine je na Amsterdamskom univerzitetu završio medicinu. Godinu dana kasnije stupio je kao lekar u vojnu službu, dobivši čin sanitetskog oficira druge klase.

Januara 1901. godine unapređen je u sanitetskog oficira prve klase. Iz zdravstvenih razloga penzionisan je 1913. godine.

Uprkos prevremenom penzionisanju, tokom Prvog svetskog rata bio je član vojne komisije za regrutaciju, glavni lekar nemačkih ratnih zarobljenika kao i privremene bolnice Crvenog krsta Holandije u Roterdamu u kojoj su prihvatani Srbi.

Za svoje zasluge tokom Prvog svetskog rata primio je sledeća odlikovanja: medalju Crvenog krsta Prusije II i III klase, medalju Crvenog krsta Srbije, počasni orden za zasluge Crvenog krsta Austrije i orden za zasluge Crvenog krsta Holandije.

Grupni prevod

Izvor: [nl.wikipedia.org/wiki/Jan_Smits_\(arts\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Jan_Smits_(arts))

Prevođenje članaka sa *Vikipedije* je jedan dugoročni projekat koji se odvija na našim časovima prevođenja. Ono čemu težimo jeste sve veći broj članaka koji kulturu nizozemskog govornog područja otkrivaju srpskoj čitalačkoj publici. Najradije poklanjamo pažnju ljudima i događajima koji su od obostranog značaja. U ovom broju naći ćete izbor članaka, naime o Janu Smitsu, angažmanu holandskih ambulantskih službi u inostranstvu i o Fricu Hejmansu.

Ivan Pavlović

Angažman holandskih ambulantskih službi u inostranstvu

Tokom devetnaestog i početkom dvadesetog veka Holandija je slala sanitetske službe na ratom zahvaćena područja u inostranstvu.

Nastanak i angažman

Prve pokretne poljske bolnice organizovao je francuski lekar

Žan-Dominik Lare tokom opsade Majnca 1793. godine. U periodu između 1870. i 1940. godine holandske ambulantske službe bile su angažovane u inostranstvu, na područjima zahvaćenim ratom i epidemijama. Tome je u značajnoj meri doprinela holandska politika neutralnosti i uloga koju je sebi odredila u svetu. Za slanje medicinske pomoći u inostranstvo uglavnom je bio odgovoran holandski Crveni krst, međutim

Wikipedia. Drugi Balkanski rat. Nakon što je pružio medicinsku pomoć, dr Kopeshar se vraća u Holandiju sa svojim timom. Amsterdam Weesperpoortstation, 26 april 1913.

neretko su u troškovima učestvovali i ugledni pojedinci.

Tokom Balkanskih ratova, pored zvaničnih ambulantskih službi holandskog Crvenog krsta, postojale su i ambulante koje su u potpunosti finansirale privatne organizacije. Ove ambulante predstavljale su neku vrstu preteče *Lekara bez granica*. Tokom Prvog svetskog rata, kada je neutralna Holandija bila okružena ratom zahvaćenim zemljama, vlada je zaustavila angažman zvaničnih ambulantskih službi holandskog Crvenog krsta i zabranila izvoz lekova i sredstava za previjanje rana. U tom periodu je holandski angažman počivao isključivo na inicijativama privatnih organizacija. Holandske ambulantske službe angažovane su poslednji put u Etiopiji i na kraju Zimskog rata.

Balkanski ratovi

Nakon izvesnog oklevanja, Holandski Crveni krst je ipak odlučio da se angažuje tokom Prvog balkanskog rata. Ova odluka bila je potpomognuta anonimnim poklonom u vrednosti od 40.000 guldena. Pretpostavlja se da je anonimni donator zapravo bio filhelenist Adrijan Hukop. Tako su formirane tri ambulantske službe: jedna je poslata u Tursku (dr Lingbek, Carigrad), druga u Grčku (dr Birens de Han, Solun i Preveza) i treća u Bugarsku (dr Sikemejer, Čorlu). Tokom angažmana treće ambulantske službe preminuo je dvadesetosmogodišnji kaplar - bolničar V.P. Bram od posledica tifusa i upale pluća i plućne maramice.

Zahvaljujući donacijama uglednih pojedinaca omogućene su još dve holandske ambulante, nezavisne od Crvenog krsta: jedna je poslata u Crnu Goru (dr Kopeshar, Cetinje)

i jedna u Srbiju (dr Van Tinhoven, Beograd).

Kada je tokom Drugog balkanskog rata ponovo došlo do izbijanja sukoba, dr Van Tinhoven vraća se u Srbiju. U jesen iste godine, pridružuje mu se Dr Van Hamel u Valjevu, dok je dr Lingbek, koji je u Holandiji privodio kraju uspostavljanje službe u Carigradu, osnovao ambulantu u Beogradu. Obe ambulante su u oktobru povučene u Holandiju.

Mnogi pojedinci koji su bili angažovani u ambulantskim službama tokom Balkanskih ratova dolazili su u obzir za medalju Crvenog krsta koja je uspostavljena 1910. godine. Osim toga, mogli su dobiti i odlikovanje "Balkan 1912/13" specijalno ustanovljeno za tu priliku. Za svoj rad u službi u Srbiji, a kasnije i tokom Prvog svetskog rata, Elka Vesterhof je, 1935. godine, kao prva Holandanka dobila medalju Florens Najtingel.

Prvi svetski rat

Angažman holandskih ambulantskih službi tokom Prvog svetskog rata bio je raznovrstan, delom zbog toga što Crveni krst nije imao vodeću ulogu u njihovom formiranju. Holandanci su bili angažovani u radu deset ambulanti. Crveni krst se okrenuo pre svega zbrinjavanju ranjenih i bolesnih izbeglica u privremenim bolnicama u Holandiji.

Dr Van Tinhoven se još u avgustu 1914. godine vratio u Srbiju zajedno sa medicinskom sestrom De Hrote, u čijoj je pratnji bio i tokom prethodne službe u Srbiji, a kojom će se 1916. i oženiti. Ovaj par je u Valjevu osnovao ambulantu koja će kasnije dobiti pomoć iz Holandije. Nakon što je u Valjevu izbila epidemija pegavog tifusa, bolničko osoblje se vraća u Holandiju. Ova bolest zahvatila je gotovo

sve članove osoblja iz Holandije. Medicinski tehničar A.F. Henken preminuo je od posledica tifusa dan nakon povratka u Holandiju. Godinu dana ranije, on je rizikovao svoj život u periodu izbijanja Drugog balkanskog rata vraćajući posmrtnu ostatke bolničara Brama iz Čorloa u Holandiju.

Ostale ambulantske službe počele su sa radom tek na leto 1915. godine, kada je sakupljeno dovoljno novčanih sredstava. Dr Birens de Han zaputio se u avgustu ka Parizu, gde je preuzeo upravljanje holandskom ambulantskom službom u Le Pre Katelanu. Ova ambulanta bila je aktivna do 1919. godine.

Istog meseca, poslata je i druga služba u Srbiju (Niš), kojom je rukovodio doktor Dorenbos. Putujući ka bolnici u Austrougarskoj kojoj je trebalo da se pridruži, u bolnici u Novom Sadu preminuo je dr P. Bejers. Tri medicinske sestre iz ove ambulante, V. Forbs Šmelcer, M. van Oijen i H. van der Ven, pridružile su se krajem 1915. anglo-američkoj bolnici kojom je rukovodila Lejdi Pedžet u Skoplju. Nakon što se vratio u Srbiju i u međuvremenu izlečio od tifusa, dr Van Tinhoven je 1915. otputovao u Francusku, gde se nastanio u Vezulu.

Krajem 1915. godine sa radom su počele ambulante u Nemačkoj i Austrougarskoj. U decembru je intendant doktor Lanc otputovao u Glijivice, a njegov posao je preuzeo doktor Van Der Hot. U januaru doktor Van Der Mur je počeo sa radom u Budimpešti. U ovoj ambulantskoj službi radila je i Henrijeta Kajper, ćerka bivšeg premijera. Deo bolničkog osoblja je u avgustu 1916. premešten u Olomuc.

Godine 1916. dr Bejleveld dolazi

u Petrograd dok se dr Van Dejk nastanjuje u Bitolju. Potonji je pisao o svojim iskustvima u rubrici „Među ljudima” M.J.Brusea u listu „Novi roterdamski kurant”. Ovi prilozi kasnije su objavljeni u knjizi. Iako je postojalo barem deset ambulanti u kojima su bili angažovani Holanđani, to ipak nije dovelo do masovne dodele odlikovanja nakon rata, kao što je to bio slučaj nakon Balkanskih ratova.

Grupni prevod

Izvor: nl.wikipedia.org/wiki/Inzet_van_Nederlandse_ambulances_in_het_buitenland

Fric Hejmans

Frederik (Fric) Hejmans (Amsterdam, 12. februar 1881 - Hag, 31. maj 1985) bio je haški lekar i urolog.

Hejmans je bio sin jevrejskog posrednika u hartijama od vrednosti Andrea Hejmansa i Hesje Zadoks, ćerke bankara, kao i najstariji brat privrednog konsultanta Ernsta

Hejmansa. Fric je studirao i bio asistent u grupi profesora Lanza. Između 1912. i 1916. godine je u više navrata učestvovao u holandskim ambulantomama u inostranstvu. Bio je aktivan u oba Balkanska rata. Godine 1912. radio je u ambulanti Crvenog krsta u Srbiji. Nakon izbijanja neprijateljstava u Drugom balkanskom ratu 1913. godine krenuo je još jednom ka Srbiji: pošao je sa doktorom Linbejkom u Beograd. Ova ambulanta vratila se u oktobru. Ovaj događaj opisao je doktor Hejmans 1914. godine u svom prilogu časopisu *Zemlja i njeni narodi*.

Tokom Prvog svetskog rata doktor Hejmans je preko Udruženja holandskih ambulanta u Nemačkoj i Austrougarskoj, gde se, u januaru 1916. takođe našao i doktor Lanz, postavljen za šefa hirurške ambulante u Budimpešti. Sa ovom ambulantom putovala je i Henrijeta Kajper, ćerka starog premijera. Sa delom ove ambulante krenuo je i Hejmans u avgustu

1916. na rad u Olomouc. Nakon povratka u Holandiju Hejmans je postao odgovoran za inspekciju urgentnih bolnica i od 1917. godine za razmenu engleskih i nemačkih zarobljenika u Holandiji. Posle rata svoju praksu nastavio je u Hagu. Imao je različite dodatne funkcije, među kojima je i funkcija savetnika Crvenog krsta Holandije.

Za angažman na Balkanu dodeljen mu je orden Svetog Save kao i orden kraljevske kuće Oranje-Nasau, a od Crvenog krsta dobio je medalju sa kopčom “Balkan 1912/12”. Zbog zasluga tokom daljeg rada proglašen je, između ostalog, za oficira počasnog reda Velike Britanije (OBE), a dobio je i krst za zasluge od Crvenog krsta Holandije.

Prevod: Nevena Marković

Izvor: nl.wikipedia.org/wiki/Frits_Hijmans

Holanđanka Žana Merkus, balkanska Jovanka Orleanka (1839-1897)

Dr Vim van den Bos i mr Rene Gremo

Formiranje karaktera

Žana Merkus potekla je iz neobičnog braka. Njen otac Piter Merkus postao je generalni guverner holandske Istočne Indije. Već u 21. godini, razvedena bez dece, njena majka Vilemina Niklasine Kransen preudala se za Pitera Merkusa. Bila je ćerka nekadašnje robinje i Vilema Jakoba Kransena. Ovaj koliko uspešni toliko i bogati kolonijalni gospodar priznao je svoju ćerku, a njenoj majci je dao ime zasnovano na sopstvenom – Vilemina Jakoba Nesnark. Dakle, Žana je četvrtinom bila indonežanske krvi.

Otac joj je preminuo dok je ona još bila mala, a njena majka je sa svojih devetoro dece otputovala u Holandiju. Godine 1848. je preminula i ona. Siroćiće je u svoju porodicu prihvatio ujak Šarl Gijom Merkus, propovednik valonske protestantske crkve u Amsterdamu. Njegovo zalaganje za gladnu sirotinju obolelu od tifusa, njegova odbojnost prema hijerarhiji unutar rimokatoličke crkve i njegova vera u skori drugi dolazak Isusa Hrista imali su veliki uticaj na adolescentkinju. Žana je „još od malena bila usamljenica, uprkos velikoj porodici.” Kao šiparica divila se Florens Najtingejl koja je tada bila aktivna tokom Krimskog rata i odlučila je da sledi njen uzor. Uzor joj je bila i Jovanka Orleanka. Kako bi i ona mogla da postigne nešto veliko u životu, odlučila je da se neće udavati.

Političko osvešćenje

Nakon što je verovatno prošla školu za mlade dame iz dobrostojećih porodica kod đakonesa u Utrehtu, Žana se dala na jedan od svojih najvažnijih životnih zadataka: pomaganje siromašnima i bolesnima. Nije to radila samo novčano, već je i sama zasukala rukave, što je u to vreme bilo veoma neuobičajeno za mlade dame iz visokog društva. Postavši punoletna sa 23 godine, dobila je na raspolaganje svoj deo ogromnog majčinog nasledstva, koje bi danas vredelo oko 30 miliona evra. Ubrzo potom počela je da živi sa sedam godina starijom kompozitorkom i spisateljicom Kato van Rejs, jednom od prvih Holanđanki koje su se zalagale za emancipaciju žena. U velikoj meri su gajile divljenje jedna prema drugoj.

Od samosvesne i kršne Kato koja se kretala u elitnim krugovima, Žana je naučila da i neudate žene mogu imati veliku ulogu u društvu. Pušile su debele cigare kao vidljivi pokazatelj emancipovanosti i često su jahale konje koristeći muško sedlo. Time je Žana postavila osnove za svoj kasnije nastali imidž amazonke na Balkanu. Međutim, razišle su se nakon otprilike pet godina i Žana se vratila povučenom životu.

U trenutku prosvetljenja dvadesetdevetogodišnja Žana poslušala je unutrašnji glas da svoje polje delovanja prebaci u Južnu Evropu. Kada se 1870. godine našla u Parizu, nakon boravka u Marseju i Rimu, izbio je Francusko-pruski rat. Nakon što su car Napoleon i vrhovni komandant Patris de Makmaon (*Patrice de MacMahon*) zajedno sa više od sto hiljada vojnika bili zarobljeni kod Sedana, proglašena je Treća francuska republika. Nemačke snage brzo su opkolile Pariz, ali su vojnici i naoružani građani nastavili da pružaju žilav otpor. Žana je u prvim borbenim

GESCHIEDENIS // ISTORIJA

Historie magistra vitae est, en dat vinden wij ook. Hieronder gaan we in op sommige teksten met onderwerpen waar onvoldoende aandacht aan wordt besteed. Wie weet in Servië nog iets over de inzet van een Nederlandse dame tijdens de opstand in Herzegovina of over de bijdrage van vlijtige, enthousiaste mensen aan de herontdekking van vergeten helden die in de Eerste Wereldoorlog hun best deden om hulp te bieden aan andere mensen. Lees daarover meer.

Istorija je učiteljica života, to smatramo i mi. U daljem tekstu se udubljujemo u neke tekstove sa temama kojima se nedovoljno posvećuje pažnja. Ko je u Srbiji čuo o angažmanu jedne holandske dame tokom ustanka u Hercegovini ili o doprinosu vrednih, entuzijastičnih ljudi koji rade na ponovnom otkrivanju zaboravljenih heroja koji su u Prvom svetskom ratu davali sve od sebe kako bi pomogli drugima. O tome nešto više možete pročitati u nastavku.

Ivan Pavlović

redovima pružala prvu pomoć ranjenima. „U njenim očima kao da nije bilo nikakvog vida opasnosti, u svakom slučaju ne po nju samu. Bila je neustrašiva kao veteran, stalno se nalazila bolesnima i ranjenima, bez imalo straha od takvih prizora. [...] Neretko se nalazila pod kišom kuršuma.“ Moguće je da je tamo radila u poljskoj bolnici. Doživela je i političko osvešćenje u ovom gradu punom različitih progresivnih strujanja.

Kao i pojedini krajevi i gradovi, Pariz nije prihvatio primirje sklopljeno u januaru 1871. Nakon što su konzervativci stupili na vlast, proglašena je Pariska komuna, kojoj se Žana Merkus priključila kao jedina Holandanka. Nosila je frigijsku kapu i bila spremna – kao i „Marijana“ tokom Francuske revolucije – da preuzme ulogu boginje Razuma. Za mnoge je to bilo idealno društvo jednakih prava, ali i obaveza. Međutim, francuska vlada i nemački kancelar Fon Bizmark gledali su na razvoj situacije u Parizu sa rastućim uznemirenjem i odlučili da okončaju narodni ustanak. Dok su nemačke trupe držale grad pod opsadom, francuske trupe umarširale su u Pariz, gde su se vojnici, građani i građanke Narodne garde, u lavovskoj borbi, morali postepeno da se povuku tokom teških uličnih sukoba. Nakon predaje francuska vojska je tokom Krvave nedelje (Semaine Sanglante) za sedam dana pogubila više muškaraca, žena i dece nego Robespjer za godinu dana Jakobinske diktature. Za još uvek veoma religioznu Žanu ovo je ličilo na početak Armagedona, smaka nama poznatog sveta, koji prethodi drugom dolasku Isusa Hrista.

Nastajanje životnog dela

Nakon što se u Marseju oporavila od psihičke i fizičke iscrpljenosti, Žana je otputovala u Rim, novu prestonicu mlade Italije. U gradu oslobođenom papske vlasti vrvelo je od revolucionarnog elana. Iščekujući poput mnogih drugih Isusov drugi dolazak želela je da podigne „građevinu u slavu Boga“, koja bi služila Gospodu i Njegovim sledbenicima po Njegovom izvesnom povratku. Međutim, jedan glas joj je rekao: „Ne ovde, nego u Jerusalimu.“ U ovom gradu, koji je tada još uvek bio pod Osmanlijama, kupila je 1873. godine preko posrednika komad zemlje. Tu je angažovala Žozef-Bernara Gijemoa, francuskog arhitektu i preduzetnika, bivšeg kapetana inženjerije i ranijeg poglavara Karmelićana u Svetoj zemlji, za izgradnju konaka za više od 300 osoba. Ovo je smatrala svojim životnim delom. Nakon početka gradnje vratila se u Evropu. Tlačenje lokalnih seljaka, kako muslimana tako i hrišćana, od strane palestinske, libanske i sirijske elite, koje osmanska vlast nije niti mogla niti želela da spreči, tištalo je Žanu koja je bila ponesena socijalnim i hrišćanskim idejama.

Hercegovačka Jovanka Orleanka

U međuvremenu su na turskom delu Balkana ponovo izbili nemiri među potlačenim i izgadnelim hrišćanima. Nedugo po izbijanju Hercegovačkog ustanka poznatijeg u narodu kao Nevesinjska puška u leto 1875. godine, Žana se uputila na bojno polje. Želela je da dâ svoj doprinos proterivanju Turaka sa Balkana kako bi se potom sa pobedonosnim hrišćanskim snagama uputila ka Jerusalimu. Nakon što je najpre neko vreme najverovatnije bila saborac drugih borbenih grupa u Bosni i Hercegovini, 10. decembra 1875. godine priključila se ustanicima pod eruditom Mićom Ljubibratićem, koji je pre svega bio aktivan u planinama iznad Dubrovnika. Jedan tadašnji ratni izveštač zabeležio je dolazak jedne dame u zavezani ustanički logor koja je, obučena u mušku hercegovačku nošnju, nosila holandsku zastavu:

“Ona je tamo primljena uz sve počasti. Trupe su bile postrojene u bojnom poretku i salutirali su joj. Gospođica Merkus je vršila inspekciju jašući na mazgi. [...]. Ona uverava da će se brzo rešiti Turaka, pri čemu ne misli ništa manje nego da će ih proterati iz Evrope. Kad su joj skrenuli pažnju da to neće ići tako lako, ona je odgovorila: ‘U najgorem slučaju će ovo trajati tri meseca; brzo će se završiti. Ja sam poput Jovanke Orleanke; posedujem sva njena svojstva.’”

Od tog dana su njene aktivnosti sa zanimanjem mogli da prate čitaoci novina od Petrograda do San Franciska i od Islanda do Novog Zelanda. O holandskoj amazonki su mogli da čitaju čak i rudari u gradu Bjut-Silver Bou u Montani, u svojim novinama od samo jednog lista. Inače, Miću i Žani muslimani nisu bili mrski. Mićo je upravo kao prvi bio preveo Kuran na sprski, a Žana je naučila arapski kako bi tu knjigu mogla da čita na izvornom jeziku. Žana je u početku prvenstveno učestvovala u sabotazama. Kada je trebalo dići još jedno tursko utvrđenje u vazduh teškim štapinom tada još izuzetno opasnog dinamita, valjalo je izabrati ko će od ustanika izvršiti taj zadatak. Kako među njima nije bilo dobrovoljaca, na scenu je istupila gospođica Merkus.

“Evo, ja ću ga poneti”, reče ona. Istovremeno je muškarcima koji su je okruživali uputila prezrivi i prekorni pogled, a zatim je zgrabila štapin. Dobrovoljci se postideše svog kukavičluka, a zahvaljujući neustrašivosti ove žene

povratili su i oni svoju; kao jedan su svi posegli za dinamit, istrgli ga gospođici Merkus iz šaka i odlučno ga odneli do naznačenog mesta. Trenutak kasnije zatresle su se hercegovačke planine usled silovite eksplozije.

Ova jedina žena u njihovim redovima isticale se upravo podsticanjem muškaraca na veću neustrašivost.

Usled manipulacija crnogorskog knjaza koji je imao podršku Rusije i koji je i sam hteo da prisvoji Gornju Hercegovinu, četa Mića Ljubibratića i Jovanke Merkusove bila je prisiljena da se januara 1876. godine povuče u Dubrovnik koji je tada bio pod Austrijancima. Kako im je međutim i tamo postalo previše riskantno, Mićo je odlučio da se priključi bosanskim ustanicima koji su imali podršku srpske kneževine. Austrougarska je naime i sama želela da prisvoji Bosnu i Hercegovinu i s negodovanjem je gledala na uspeh ustanka. Žanu su poslali sa ličnom borbenom četom od 40 konjanika da ponovo pokrene ustanak u Donjoj Hercegovini i time otvori put od Dubrovnika ka Bosni za prolaz čete Mića Ljubibratića koja je brojala više od hiljadu ljudi. Žanina hrabrost na bojnom polju tamo je po prvi put privukla pažnju. Njena grupa je iznova morala da se bori protiv turske konjice, ali je ipak uspela da ponovo podstakne ustanak. Jedan od njenih saboraca je pod stare dane izjavio: ‘U borbama protiv Turaka je uvek bila u prvim redovima i pokazala se veoma hrabrom i odlučnom.’

Zatim su ustanici koje su poredili sa Garibaldijevim crvenokošuljašima krenuli kroz raskvašeni sneg Donje Hercegovine u pravcu Bosne, boreći se usput sa velikim jedinicama turske konjice. U Žanina zaduženja spadalo je i snabdevanje oružjem i municijom. Čak je o svom trošku naručila bateriju od šest komada planinske artiljerije. Tokom borbi kod Vojnica i Siporača ponovo je bila na čelu svojih boraca. Napredovala je s ustanicima pod najjačom paljbom i svi iskusni borci su bili zapanjeni i zadivljeni s kakvom hrabrošću i hladnokrvnošću je ova žena sopstvenom pojavom podsticala herojstvo kod ustanika. Žana Merkus je uvek predvodila frontalni napad svoje jedinice.

Dve nedelje nakon pokreta, četa je na bosansko-dalmatinskoj granici nedaleko od Bosne dospela do sela Vinjani, gde je jedna austrijska jedinica 10. marta 1876. godine podlim lukavstvom nedostojnim carske vojske uspela da uhapsi osmoro vođa, uključujući Žanu i Mića.

Tokom njihovog dugog puta kroz dalmatinska sela i gradove, zatim Trst i ostala austrijska mesta sa mnogobrojnim slovenskim stanovništvom, zarobljenicima se klicalo od srca. Pretvorilo se to u trijumfalni pohod koji se završio tek u Lincu. Mićo Ljubibratić je tamo zatočen, ali je Žani kao holandskoj državljanki naređeno da smesta i najkraćim putem napusti Austrougarsku. Krenula je u pravcu svog zvaničnog prebivališta Jerusalima. Međutim, na mađarsko-rumunskoj granici nije zaplovila niz Dunav, već je krenula brodom uzvodno za Beograd, kako bi se tamo kod srpske vlade založila za oslobađanje svog vrhovnog zapovednika, koji je bio srpski podanik.

Srpska Jovanka Orleanka

Hercegovačku amazonku je u lošem psihičkom i fizičkom stanju na keju dočekala ogromna vesela masa. Samo dan kasnije je poznati pesnik Đura Jakšić napisao pesmu o njoj koja se proširila gradom i bila objavljena u novinama. Uporedio je srpsku Jovanku Orleanku sa lordom Bajronom, simbolom podrške Zapada u borbi Grka za oslobođenje od Turaka. Nakon Žaninog oporavka, skoro trećina od 28.000 stanovnika Beograda je noseći baklje krenula u povorci ka njenom hotelu gde su vojnička kapela u civilu i veliki hor izveli jutarnju odu u njenu čast. Govor u njenu čast održao je jedan od vođa Omladine, nacionalističkog pokreta koji se borio za oslobođenje Južnih Slovena od turskog jarama i Habzburške monarhije. Žana je odgovorila da će oformiti sopstvenu četvu i da će sa srpskim trupama krenuti na Turke ako bi izbio rat. Ubrzo nakon što je formirana nacionalistička vlada ispostavilo se da je rat neminovan. Žana je donirala ogromne sume novca Crvenom krstu Srbije i Ministarstvu odbrane, osnovala je fond za pomoć budućim siročićima i udovicama i pokušavala je da uz sebe sakupi grupu dobrovoljaca. Neke strankinje su se takođe osetile pozvanima, ali su na kraju bile sprečene u svojoj nameri. Žana je pribavila sebi konja, sedlo i oružje. Biće da je većina njenih braća i sestara u međuvremenu odlučila da joj ukine priliv novca sa indonežanskih plantaža, tako se bar čini iz njenog finansijskog stanja nekoliko godina kasnije i iz obaveštenja u jednom francuskim novinama gde je stajalo da “je familija dobro postupila što ju je stavila pod starateljstvo.”

Vojni ministar Tihomilj Nikolić je na dan izbijanja rata 2. jula 1876. godine poslao Žanu na bosanski front. Tamo se priključila brigadi stranih dobrovoljaca pod zapovedništvom potpukovnika Gruje Miškovića. Nakon krvavih uličnih sukoba u Bijeljini, neki njegovi bataljoni prodrli su u centar grada gde im je u susret pošla jedna grupica zabrađenih osoba sa belim zastavama u rukama. Međutim, ispostavilo se da nisu u pitanju žene, već dobrovoljci

koji govore nemački i koji su otvorili vatru na njih. Nakon toga srpske trupe nisu imale milosti. Ubrzo zatim je general Ranko Alimpić ipak naredio povlačenje, iako je grad praktično bio osvojen. Žana je rekla: “[...] sada vidim da u srpskoj vojsci postoji [još] jedna žena, osim mene!”

Sledeće noći je svih 1.500 hrišćana koji su činili polovinu stanovništva grada, izmasakrirano na najsurovije načine. Tokom narednog zatišja, Žana se angažovala pre svega u poljskim bolnicama, ali kada su turske specijalne snage 20. jula pod okriljem jutarnje magle pokušale da zauzmu strateški pontonski most preko Drine, Mišković, Žana i dvadeset drugih konjanika jurnuli su na protivnika, podstičući pripadnike narodne vojske da ih slede. Merkusova je jašući na čelu neprekidno pucala iz karabina i uzvikivala: ‘*Ne boji Turko! Srbo ura!*’. Gruja [Mišković] joj se divio i neprestano uzvikivao vojnicima: ‘gledajte ovu ženu; gledajte ovu ženu!’

Da je holandska furija tog dana poginula, verovatno bi ostala svetski poznata. Poznata engleska spisateljica Rebeka Vest je čak smatrala da bi Žana dobila najveće počasti da je bila katolkinja i da je bila aktivna u nekoj važnoj zapadnoj zemlji. Čak je i general Alimpić, koji je u početku bio skeptičan zbog prisustva žene među svojim redovima, rekao jednom novinaru: “Borila se za deseticu.” Za vojnike narodne vojske Žana je gotovo postala svetica.

Ako je i ispijala šljivovicu iz iste čaše kao i general, ova nihilistički nastrojena holandska mešovina Jovanke Orleanke i Florens Najtingejl nije se libila da mu kaže svoje mišljenje.

‘Korpulentni general [...] zadovoljavao se malim čarkama, koje je vrlo slikovito opisivao. Zarad sopstvenog zadovoljstva i uživanja živeo je osam i po kilometara od vojničkog logora. Time izazvana ozlojeđenost među hrabrim oficirima drinske vojske nije išla dalje od nemog jadikovanja. [...] Slavna devica ratnica Merkusova, koja je bila ađutant [novom zapovedniku brigade] Putniku, konačno je odlučila da iznese generalu mišljenje mnogih. Prišla mu je u prisustvu nekolicine oficira i rekla mu je u lice: Generale! Dozvolite mi da vam kažem da ste dobar vojskovođa u mirnodopska, ali loš u ratna vremena. Iskazujem ono što mnogi misle i govore i usuđujem se da Vas zamolim da ustupite zapovedništvo nekom sposobnijem od sebe, a vi se povucite u penziju.’

Žana mu je osim toga zamerila erotske avanture sa pohotnom mladom udovicom koja je kao dobrovoljac radila u lazaretima. Svojevremeno je i Jovanka Orleanka istupila protiv žena lakog morala u francuskoj vojsci. Alimpić je pomoću smicalice udaljio Žanu iz vojske, a ona je odlučila da napusti Srbiju, uprkos podršci vojnog ministra.

Svršetak životnog dela

Nakon sklapanja mira 1878. godine Žana je boravila u Jerusalimu manje od nedelju dana kako bi svom preduzimaču stavila na raspolaganje pozamašnu sumu novca ne bi li on nastavio izgradnju svratišta, koja je bila obustavljena tokom rata. Nakon što je godinu dana kasnije ponestalo novca, moralo se stati s daljom gradnjom. Pošto su je prevarili njen zastupnik, isporučio i činovnici – praktično sve sirijski, libanski i grčki hrišćani – Žana je na kraju morala da digne ruke od svog životnog dela. Ipak se do kraja života fizički i mentalno zalagala za siromašne i one koji su se borili za bolji svet. Umrta je kao puki siromah u svojoj 58. godini u utrechtskoj bolnici pod okriljem đakonesa.

U biografiji *Mističarka sa sabljom* možete se upoznati sa brojnim značajnostima iz inspirisanog i inspirativnog života Žane Merkus.

Grupni prevod

Iz: *Mars et historia* 2015, p. 12-18

Hameren op genocide vergroot alleen de kloof //

Insistiranje na genocidu samo produbljuje jaz

Uit // Iz: NRC Handelsblad 15-07-2015

Het hoofdredactioneel commentaar schrijft dat de VN-Veiligheidsraad “een modderfiguur” sloeg door niet de resolutie aan te nemen waarin de gepleegde massamoord als genocide wordt aangemerkt (10/7). Tien van vijftien leden stemden voor. De Britse en Amerikaanse VN-ambassadeurs waren woedend. De Russische VN-vertegenwoordiger, die tegen gestemd had, meende dat de resolutie ‘agressief en politiek gemotiveerd’ was en zich eenzijdig richtte op misdaden begaan door de Servische Bosniërs.

Vroeg de redactie zich niet af waarom juist de vertegenwoordigers van de landen die in het geheim hadden besloten geen luchtsteun aan Dutchbat te geven zich publiekelijk zo verontwaardigd toonden? Waarom ex-president Clinton – samen met president Izetbegovic van de Bosnische moslims, beramer van het plan om Srebrenica tegen dorpen rond Sarajevo te ruilen – de herdenking van de Bosnische moslims zou bijwonen? Vroeg men zich ook niet af waarom de ruim 5000 gewapende militairen van de 28e divisie van de Bosnische moslimstrijdkrachten, met bijna 10.000 mannen en oudere jongens, ervoor kozen naar Tuzla te ontkomen en hun vrouwen, kinderen en bejaarden aan het 450 man tellende Dutchbat over te laten toen Mladic met zijn 400 man, vier tanks en enige stukken artillerie ongehinderd Srebrenica binnentrok?

Waarom waren 17 of 18 van Bosnische moslimcommandanten trouwens al eerder vertrokken? Dit was op bevel van president Izetbegovic, die de mannen elders wilde inzetten. Bovendien waren de mannen bang voor de wraak van de Bosnische Serviërs, omdat zij zelf in de voorafgaande drie jaar in de omliggende dorpen bijna 3300 Servische militairen en burgers hadden gedood. Het Joegoslavië-tribunaal bevestigde deze getallen, maar was terecht van oordeel dat dit geen verzachtende omstandigheid vormde voor de verdachten van medeplichtigheid aan de massamoord op krijgsgevangenen moslimmannen. De Servische Bosniërs erkennen schaamtevol de massamoord, maar geven niet toe genocide te hebben gepleegd, zoals het Joegoslavië-tribunaal en het Internationaal Gerechtshof hebben besloten.

De Russische VN-ambassadeur had dit keer gelijk: blijven hameren op genocide zal de nog steeds heersende diepe haat in Bosnië-Herzegovina alleen maar verder doen toenemen, wat de huichelachtige Amerikaanse en Britse regeringen proberen te bewerkstelligen.

U komentaru glavnog uredništva stoji da se Savet bezbednosti Organizacije ujedinjenih nacija obrukao ne usvojivši rezoluciju kojom se počinjeno masovno ubistvo karakteriše kao genocid (10/7). Deset od petnaest članova glasalo je za rezoluciju. Britanski i američki ambasadori pri UN-u bili su gnevni. Ruski predstavnik pri UN-u, koji je glasao protiv rezolucije, smatrao je da je rezolucija „agresivna i politički motivisana” i da je jednostrano usmerena na zločine koje su počinili bosanski Srbi.

Nije li se uredništvo upitalo zašto su baš predstavnici zemalja koje su u tajnosti odbile da pruže vazдушnu podršku holandskom bataljonu (Dutchbat) oni koji su javno izrazili toliku ogorčenost? Zašto je bivši predsednik Klinton – koji je zajedno sa predsednikom bosanskih muslimana Izetbegovićem bio zagovornik plana o razmeni Srebrenice za sela u okolini Sarajeva – nameravao da prisustvuje komemoraciji bosanskim muslimanima? Nije li se takođe zapitalo zašto je više od 5000 pripadnika 28. divizije oružanih snaga bosanskih muslimana, sa skoro 10.000 muškaraca i starijih dečaka, izabralo da pobegne u Tuzlu i ostavi svoje žene, decu i stare holandskom bataljonu koji je brojao 450 vojnika kada je Mladić sa svojih 400, četiri tenka i nešto artiljerije neometano umarširao u Srebrenicu?

Zašto je 17 ili 18 komandanata bosanskih muslimana još ranije napustilo grad?

Sve to se odvijalo po naređenju predsednika Izetbegovića, koji je ljude želeo da rasporedi drugde. Povrh toga, ljudi su se bojali osvete bosanskih Srba, jer su oni sami za prethodne tri godine u okolnim selima ubili skoro 3300 srpskih vojnika i civila. Haški tribunal potvrdio je ove brojke, ali s pravom smatra da one ne predstavljaju olakšavajuću okolnost za osumnjičene za saučesništvo u masovnim zločinima nad muslimanskim ratnim zarobljenicima. Bosanski Srbi sa kajanjem priznaju da su počinili zločine, ali negiraju da su počinili genocid, kao što je to stav Haškog tribunala i Međunarodnog suda pravde.

Ruski ambasador pri UN-u je ovog puta bio u pravu: uporno insistiranje na genocidu samo će dodatno povećati duboku mržnju koja i dalje vlada u Bosni i Hercegovini, što licemerne vlade SAD-a i Velike Britanije pokušavaju da postignu.

dr. Wim van den Bosch, Leidsendam

Grupni prevod

Fabian Vendrig:

De andere kant van het verhaal

Fabian Vendrig over zijn onderzoek naar de in Nederland overleden Servische WOI- soldaten

Fabian Vendrig uit Nederland doet onderzoek naar de in Nederland gestorven Servische WO I- soldaten. Met zijn vrouw en vrienden reist hij rond Servië en verzamelt gegevens over die soldaten. Tot nu toe hebben zij informatie over 91 slachtoffers gevonden. Hun onderzoek is te vinden op www.secanje.nl. Fabian houdt ook een blog bij - blog.fabian-vendrig.eu - waarin thema's die over de Balkan handelen aan bod komen en heeft een eigen website, www.fabian-vendrig.eu.

Hoe kwam u tot het idee om een onderzoek te doen naar de in Nederland overleden Servische soldaten?

Ik doe het onderzoek niet alleen, maar samen met mijn vrouw Tatjana en een vriend van ons, John Stienen, die in Den Haag woont. Ik had veel interesse voor Servië, de Balkan en de geschiedenis. Servië wordt heel erg belicht in Nederland en ik voelde altijd dat over dit land heel negatief wordt gedacht. Het is nu gelukkig wat minder. Ik reisde naar de Balkan sinds 2004 en ik ontwikkelde beetje bij beetje meer interesse voor Servië en Macedonië. Tegelijkertijd kwam ik erachter dat er vele slechte dingen over Servië worden geschreven die echter niet klopten. Ik was zelf beïnvloed door de Westerse media en totdat ik hiernaartoe kwam en mijn Servische vrienden de andere kant van het verhaal vertelden was ik me hier niet bewust van. Daarnaast had ik ook contact met de Servische gemeenschap in Nederland. Sinds augustus 2014 woon ik in Belgrado.

Hoe verliep het onderzoeksproces?

In de lente van 2012 zag ik op het internet een Servische monument in Apeldoorn voor Servische WOI soldaten die in Nederland zijn overleden, ondanks het feit dat Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog neutraal was. Toen heb ik een goede vriend van mij, John, gecontacteerd die ik van de Europese studentenvereniging AEGEE ken. Hij had al tijdens zijn studententijd veel onderzoek gedaan naar de conflicten in Joegoslavië. Hij was daar geweest net voor de bombardementen en spreekt een beetje Servisch. Ik had geen ervaring met archiefonderzoek en hij heeft mij geholpen. Wij hebben samen overlijdensakten van de soldaten die op dat monument stonden in de Nederlandse archieven opgezocht. Die akten zijn openbaar dus ik heb ze ingescanned en online geplaatst.

Wij maakten dus gebruik van de overlijdensakten en de opgravingsrapporten. In de Nederlandse rapporten stonden er inderdaad veel typefouten van namen en plaatsen. Inmiddels leerde ik Tanja

in Belgrado kennen, en vroeg haar of ze ons kon helpen. Zij heeft ons met de vertaling van de namen geholpen, vooral omdat het om een oude Servische en Nederlandse spelling ging. Wij hebben gelukkig een match kunnen maken en in totaal vonden wij de namen van 91 soldaten.

In 2013 kregen wij hulp van de Servische ambassade in Nederland om het Joegoslavisch en Servisch archief te mogen bezoeken. Daar hebben wij opgravingsrapporten gevonden. Het bleek dat de soldaten in 88 lodenkisten naar Tjechie zijn vertrokken. In het mausoleum in Tsjechie, Jindrichovice, liggen meer Servische soldaten begraven dan in Thessaloniki, maar helaas praat er niemand over. Interessant is dat er allemaal houtenkisten lagen behalve de lodenkisten die uit Nederland kwamen.

Hoeveel weet u tot nu toe over de slachtoffers die in Nederland zijn overleden?

Wij doen ons best om de families van de soldaten op te zoeken en contact met hen op te nemen. Tot nu toe vonden wij families uit Miločaj, Resnik, Azanja, Kragujevac, Kruševac, enzovoort.

Wij zijn op dit moment ook bezig om meer informatie te zoeken in andere gemeenten. Daarbij willen wij ook bekijken of er monumenten met hun namen in die gemeenten te vinden zijn. Lokale mensen hebben veel meer connecties dan wij hebben, dus het is altijd handig om met hen te praten of de burgermeester te contacteren. Via het Joegoslavische archief wisten sommige families dat de soldaten overleden zijn in Nederland, maar op vele andere monumenten stond dat de overlijdensplaats onbekend is. Het eerste monument waarop stond dat betreffende soldaat in Nederland overleden is, was terug te vinden in Azanja.

Wij zoeken brieven en foto's om een bevestiging te hebben. Wat wij ook willen is de openbaarheid van de informatie. Het gaat niet om ons, maar om die soldaten en hun families. In Požarevac hebben wij ook een goed contact met een lokale organisatie.

Het is moeilijk om informatie over deze soldaten te vinden en dat neemt veel tijd in beslag. Wat wij hebben gemerkt is dat men in Servië niet zo handig met e-mails en dergelijke werkt, wat betekent dat je gewoon moet bellen en ernaartoe gaan. Daarnaast hebben zij niet altijd de correcte indruk van de intenties die wij hebben. Soms denken ze dat ik een spion ben.

Het gaat ons eigenlijk maar om die soldaten, om de geschiedenis van hen uit te zoeken en hen een plek te geven in de Servische en Nederlandse geschiedenis.

Door het artikel Hameren op genocide van dr. Wim van den Bosch, de co-auteur van het boek over Jenny Merkus, vorig jaar in NRC Handseblatte publiceren, werd het verhaal omtrent Srebrenica voor het eerst anders verteld in de grote Nederlandse media. Denkt u dat u hetzelfde zou kunnen bereiken wat de rol van de Serviërs in WO I betreft?

Ja. In Nederland hoor je alleen maar slechte dingen over Servië, zoals "Serviërs zijn massamoordenaars of verkrachters, het is allemaal de schuld van Servië" en dergelijke. Ik kan met zekerheid zeggen dat vooral in de Nederlandse media Servië heel slecht wordt afgeschilderd en dat er nooit iets over de Servische slachtoffers die daar tijdens WO I zijn gevallen, en in welke omstandigheden dan ook, wordt genoemd. Als ik met mijn Nederlandse vrienden over dit thema begin, zeggen zij meteen dat ik beïnvloed ben door Servië, maar nee, ze moeten het liefst in het archief kijken.

Al die jongens die in Nederland terecht gekomen zijn en in 1915 gevangen genomen werden, om daarna drie jaar in de Duitse kampen te hebben gezeten en in Nederland, op weg naar huis, aan de Spaanse griep zijn overleden...ik probeer daarover met de media te communiceren maar ik krijg nul respons.

Werd er ooit een artikel over uw onderzoek in een Nederlandse krant gepubliceerd?

Wij hebben wel een keer een artikel in het Reformatorisch Dagblad gehad, een vrij religieuze krant. Het is eigenlijk de enige krant die iets over ons onderzoek heeft gepubliceerd.

Garderen, waar het monument staat, ligt in de Nederlandse Bijbelbelt. De beheerder van de begraafplaats is ook gereformeerd. Ik heb daar veel respect voor. Ze regelen de herdenking met de Servische kerk uit Rotterdam en dat gaat perfect.

Op dit moment krijgen wij geen steun van de

Nederlandse media, maar wij moeten geduldig zijn. Wij hebben de Servische media ook gecontacteerd. Bij de Servische krant Politika hebben wij wel twee artikelen gehad maar niet zonder moeilijkheden.

U werkt met uw vrouw Tanja en met John Stienen. Krijgen jullie financiële steun van andere organisaties?

Nee. Opzich kost het niet zoveel, maar in het geval dat je een brochure wil uitgeven, kost dat wel geld. Ik ben heel blij dat de Nederlandse ambassade hierin steun heeft verleend. Wij zullen in september of oktober, wanneer de brochure klaar is, ook een presentatie geven (waarschijnlijk in KC Grad).

Kunt u een advies wat de verbetering van de relaties tussen Nederland en Servië betreft geven aan de studenten neerlandistiek, aangezien er toch voorbeelden van een mooie samenwerking terug te vinden zijn in de geschiedenis, bijvoorbeeld Jenny Merkus en Arius van Tienhoven?

Het belangrijkste is om deze thema's eruit te pakken, de geschiedenis die jullie net noemden, en daarbij vandaag de dag ook te focussen op EXIT-festival, maar ook op Belgrado als een levende stad. Belgrado is een moderne stad, zeker voor jonge mensen. Het advies is om zo veel mogelijk de Joegoslavische oorlog of iets dergelijks te vermijden, dat probeer ik tegenwoordig ook te doen. Wij als Nederlanders zijn medeverantwoordelijk voor de bombardementen en niemand in Servië heeft me ooit aangevallen vanwege het feit dat ik een Nederlander ben. Dat is iets heel moois voor Servië. Ik ben met een Servische getrouwd, niemand heeft me ooit gezegd dat ik een verrader of een vijand ben. Een advies is inderdaad: focus niet op die onderwerpen die met de gevoelige geschiedenis te maken hebben, maar vooral op de cultuur hier en nu in Belgrado, die trouwens heel erg aan het ontwikkelen is. Promoot dat! Ik heb ook vrienden die naar Belgrado willen komen. Mijn vader is nu voor de vierde keer geweest. De eerste keer dat hij hier was, vond hij het fantastisch! De mensen hier zijn echt supervriendelijk en gastvrij. Er is heel veel potentieel in Servië. Een hoogopgeleide bevolking, een strategische positie, een rijke culturele historie, goed eten en drinken, mooie vrouwen...

-Jouw vrouw mag dit niet lezen!

Oh, mijn vrouw mag het lezen, ze zal heel trots zijn!

Door Iva Luna Bondžić en Tina Petković

Fabian Vendrih:

Druga strana priče

Fabian Vendrih o svom istraživanju o poginulim srpskim vojnicima iz Prvog svetskog rata u Holandiji

Fabian Vendrih iz Holandije bavi se istraživanjem srpskih vojnika koji su u Prvom svetskom ratu poginuli u Holandiji. Sa svojom ženom i prijateljima putuje po Srbiji i prikuplja podatke o ovim vojnicima. Do sada su prikupili informacije o 91 žrtvi. Njihovo istraživanje možete naći na veb stranici www.secanje.nl. Fabian piše i blog blog.fabian-vendrig.eu na kom objavljuje na teme koje se tiču Balkana. Takođe ima svoj veb-sajt www.fabian-vendrig.eu.

Kako ste došli na ideju da radite istraživanje o srpskim vojnicima koji su u Prvom svetskom ratu poginuli u Holandiji?

Ovo istraživanje ne radim sam već sa svojom suprugom Tatjanom i našim prijateljem, Džonom Stinenom koji živi u Hagu. Veoma me je zanimala Srbija, Balkan i istorija. Srbija je jako loše predstavljena u Holandiji i uvek sam imao osećaj da vlada negativno mišljenje o ovoj zemlji. Srećom, to je sada u manjoj meri. Još od 2004. godine posećujem Balkan i postepeno sam razvijao sve veće interesovanje za Srbiju i Makedoniju. Istovremeno sam uvideo da je puno onoga što se piše o Srbiji zapravo netačno. I sam sam bio pod uticajem zapadnih medija, pa nisam bio svestan druge strane priče pre nego što sam došao ovde. Moji srpski prijatelji su mi ispričali drugu stranu priče. Pored toga bio sam i u kontaktu sa srpskom zajednicom u Holandiji. U Beogradu živim od 2014. godine.

Kako je protekao proces istraživanja?

U proleće 2012. godine sam na internetu video spomenik srpskim vojnicima u Apeldornu koji su u Prvom svetskom ratu preminuli u Holandiji, uprkos činjenici da je Holandija tokom Prvog svetskog rata bila neutralna. Tada sam kontaktirao svog dobrog prijatelja Džona, koga poznajem preko evropske studentske organizacije AEGEE. On je još za vreme svojih studentskih dana intenzivno istraživao sukobe u Jugoslaviji, u kojoj je bio neposredno pre bombardovanja, a pomalo govori i srpski jezik. Kako nisam imao iskustva sa istraživanjem arhivske građe, on mi je u tome pomogao. U holandskim arhivama smo zajedno pretraživali umrlice vojnika čija su se imena nalazila na spomeniku. Ta dokumenta su javna, pa sam ih skenirao i postavio na internet. Koristili smo, dakle, umrlice i zapisnike o ekshumaciji. U holandskim izveštajima je bilo dosta ortografskih grešaka kod imena i naziva mesta. U međuvremenu sam u Beogradu upoznao Tanju i zamolio je da nam

pomogne. Pomogla nam je sa prevodenjem imena, pogotovo jer se radilo o zastarelom i srpskom i holandskom pravopisu. Srećom, uspeli smo da povežemo podatke, i tako smo došli do imena 91vojnika.

Godine 2013. dobili smo pomoć od srpske ambasade u Holandiji kako bismo posetili jugoslovensku i srpsku arhivu u kojoj smo našli zapisnike o ekshumaciji iz kojih se ispostavilo da su vojnike u Čehoslovačku premestili u 88 olovnih sanduka. U mauzoleju u Jindrihovicama je sahranjeno više srpskih vojnika nego u Solunu, ali se to nažalost mnogo manje spominje. Interesantno je to da su tamo svi sanduci drveni osim holandskih koji su olovni.

Koliko do sada znate o žrtvama preminulim u Holandiji?

Činimo sve što je u našoj moći da nađemo porodice vojnika i da stupimo u kontakt sa njima. Do sada smo našli porodice iz Miločaja, Resnika, Azanje, Kragujevca, Kruševca i drugih mesta.

Trenutno tražimo informacije i u drugim opštinama. Pored toga zanima nas i da li postoje spomenici sa njihovim imenima u tim mestima. Lokalno stanovništvo poznaje više ljudi nego mi, tako da je uvek zgodno stupiti u kontakt sa njima ili sa gradonačelnikom. Zahvaljujući jugoslovenskoj arhivi, pojedine porodice su znale da su vojnici preminuli u Holandiji, ali na mnogim drugim spomenicima nije bilo podataka o mestu smrti. Prvi spomenik na kojem je pisalo da je vojnik preminuo u Holandiji bio je u Azanji.

Tražimo pisma i fotografije kako bismo imali potvrdu. Takođe težimo javnosti informacija. Ne radi se o nama, već o ovim vojnicima i njihovim porodicama. U Požarevcu imamo dobar odnos sa lokalnom organizacijom. Teško je doći do informacija o ovim vojnicima, a i to oduzima mnogo vremena. Primitili smo da ljudi u Srbiji ređe koriste elektronsku poštu i slično, tako da je bolje pozvati telefonom ili otići lično.

Osim toga, nemaju uvek dobar utisak o prirodi naših namera. Nekad čak i pomisle da sam špijun.

Nama je zapravo stalo do tih vojnika i njihovih života, jer treba da dobiju mesto u srpskoj i holandskoj istoriji.

Prošle godine je u holandskim novinama NRC Handelsblad objavljen članak Insistiranje na genocidu doktora Vima van den Bosa kojim je priča o Srebrenici drugačije predstavljena u velikim holandskim medijima. Mislite li da možete isto da postignete što se tiče uloge Srba u Prvom svetskom ratu?

Da. U Holandiji možete čuti samo loše o Srbiji, poput "Srbi su masovne ubice ili silovatelji, sve je to krivica Srba" i slično. Sa sigurnošću mogu da potvrdim da je Srbija pre svega u holandskim medijima negativno predstavljena i da nikada nisu spomenute srpske žrtve koje su tamo poginule za vreme Prvog svetskog rata, niti pod kojim okolnostima se to dogodilo. Ako načnem ovu temu sa svojim prijateljima, od njih odmah čujem da Srbija utiče na mene, ali ne, najbolje bi bilo da pogledaju u arhivi.

Svi ti mladići koji su se našli u Holandiji su 1915. godine pali u zarobljeništvo, nakon čega su tri godine proveli u nemačkim logorima da bi u Holandiji, na putu ka kući, umrli od španskog gripa. Pokušavam i medije da ubedim koliko je ovo važno, ali ne dobijam nikakve reakcije.

Da li je ikada objavljen neki članak o vašem istraživanju u holandskim ili srpskim novinama?

Jednom su naš članak objavile ortodoksno-protestantske holandske novine, Reformatorisch Dagblad. To su zapravo jedine novine koje su bilo šta objavile o našem istraživanju.

Harderen, u kom se nalazi spomenik, leži u holandskom Biblijskom pojasu. Upravnik groblja je takođe ortodoksni protestant. To zaista poštujem. Oni organizuju parastos zajedno sa Srpskom crkvom u Roterdamu i to se odvija besprekorno.

Trenutno nemamo podršku holandskih medija, ali moramo biti strpljivi. Stupili smo u kontakt i sa srpskim medijima. Uspeli smo da objavimo dva članka u Politici, mada ne bez poteškoća.

Radite zajedno sa svojom suprugom Tanjom i Džonom Stinenom. Da li dobijate finansijsku podršku od drugih organizacija?

Ne dobijamo. U principu ovo ne košta puno, ali u slučaju da želite da objavite brošuru onda treba izdvojiti veća novčana sredstva. Srećan sam što nas je u ovome

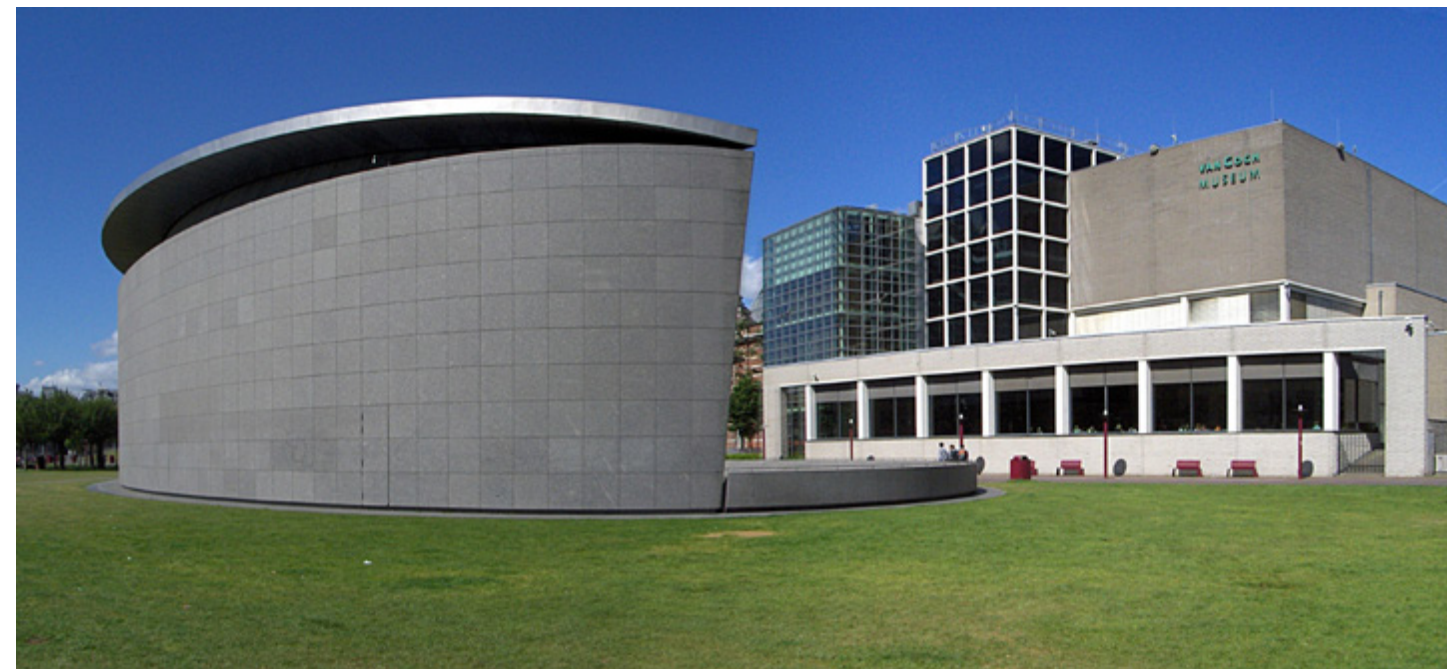
podržala Ambasada Kraljevine Holandije. U septembru ili oktobru ćemo održati prezentaciju (verovatno u KC GRAD-u), kada brošura bude gotova.

Da li biste mogli da date savet studentima nederlandistike u cilju poboljšanja veza između Holandije i Srbije, s obzirom da istorija već pamti lepe oblike saradnje, kakve su na primer bile u slučaju Žane Merkus i Arijusa van Tinhovena?

Najvažnije je da se držite ovih istorijskih tema koje ste sad pomenule, kao i da se fokusirate na EXIT i na Beograd koji je jako živ grad. Moj savet je da pokušate što više da izbegnete teme vezane za ratove u Jugoslaviji, to se i ja sada trudim da radim. Mi kao Holanđani smo takođe odgovorni za bombardovanje i niko u Srbiji me nikad nije napao zbog činjenice da sam Holanđanin. To je jako lepo kod Srba. Oženjen sam Srpkinjom i niko me nikada nije nazvao izdajnikom ili neprijateljem. Moj savet je, dakle, da se ne fokusirate na osetljive istorijske teme, već isključivo na kulturu koje se brzo razvija u Beogradu. Promovišite to! Imam puno prijatelja koji žele da dođu u Beograd. Moj otac je ovde bio četiri puta i već nakon prvog puta je bio oduševljen Srbijom! Narod je ovde veoma ljubazan i gostoljubiv. Srbija je zemlja velikog potencijala. Visokoobrazovano stanovništvo, geostrateška pozicija, bogata kulturna istorija, dobra kuhinja, kao i lepe žene- Vaša supruga ne sme ovo da pročita!- Oh, sme da pročita, biće veoma ponosna!

Intervju vodile: Iva Luna Bondžić en Tina Petković

Van alle kunst- en cultuurvormen bleek schilderkunst een van de sterkste bronnen van cultuurtransfer te zijn. Er zijn talrijke voorbeelden van de invloed van Nederlandse en Vlaamse schilders op Servische kunstenaars en schrijvers. Deze keer schenken we onze aandacht aan een aantal voorbeelden van Van Gogs invloed.

Uit het voorwoord

Het Van Gogh Museum bewaart 's werelds grootste collectie werken van Vincent van Gogh. Deze omvat 200 schilderijen, bijna 500 tekeningen, vier schetsboekjes en zo'n 800 brieven. De kern van collectie is afkomstig van de familie van de kunstenaar en is in bezit van de Vincent van Gogh Stichting. Deze is ook eigenaar van de privé-kunstverzameling die Van Gogh en zijn broer Theo bijeenbrachten en die bestaat uit honderden (Japanse) prenten, tijdschriftillustraties en schilderijen van bevriende kunstenaars zoals Henri de Toulouse-Lautrec en Paul Gauguin. De laatstgenoemde verzameling, die door ruil en aankoop tot stand kwam, vormt het uitgangspunt voor het verwerven van nieuwe aanwinsten.

Sinds de opening 1973 heeft het Van Gogh Museum zich mogen verheugen in een steeds groter wordende belangstelling. Tegenwoordig komen jaarlijks

Od svih vidova kulture i umetnosti, slilarstvo se pokazalo kao najsnažniji izvor kulturnog transfera. Brojni su primeri uticaja holandskih i flamanskih slikara kako na srpske likovne umetnike tako i na pisce. Ovog puta posvetićemo pažnju nekim primerima Van Gogovog uticaja.

Iz predgovora

Muzej „Van Gog“ čuva najveću kolekciju Van Gogovih dela na svetu. Ona obuhvata 200 slika, skoro 500 crteža, četiri bloka sa skicama, i preko 800 pisama. Jezgro kolekcije vodi poreklo iz umetnikove porodice i u vlasništvu je fondacije „Van Gog“. Muzej je takođe vlasnik privatne umetničke kolekcije, koju su Van Gog i njegov brat Teo zajedno sakupili i koju čine stotinu japanskih litografija, ilustracije za časopise i slike umetnikovih prijatelja slikara kao što su Henri Tuluz Lotrek i Pol Gogen. Navedena kolekcija je nastala razmenom i kupovinom i čini osnovu za dalje proširenje muzejske kolekcije.

Od svog otvaranja 1973. godine muzej je budio sve veće interesovanje. Sada godišnje preko 1,5 milion ljudi iz celog sveta dolazi u Amsterdam kako bi se divili Van Gogovim delima. Na osnovu njegovih slika, posetilac može da vidi kako se on u kratkom periodu,

ongeveer 1,5 miljoen mensen van over de hele wereld naar Amsterdam om het werk van Van Gogh te bewonderden. Aan de hand van zijn schilderijen ziet de bezoeker hoe hij zich in de korte periode van tien jaar heeft ontwikkeld van een tamelijk ouderwets werkend kunstenaar tot een voorloper van de moderne kunst. Doordat Van Goghs werk wordt getoond in samenhang met die van voorlopers, tijdgenoten en navolgers wordt bovendien duidelijk hoe zijn artistieke loopbaan past binnen de kunstgeschiedenis van de 19de en het begin van de 20ste eeuw.

Tijdelijke tentoonstellingen, educatieve opstellingen, publicaties en een uitgebreide bibliotheek op het gebied van 19de-eeuwse en vroeg 20ste-eeuwse kunst bieden belangstellenden en de onderzoekers de mogelijkheid zich verder te verdiepen.

Dit boek geeft een representatief beeld van schilderijen in de collectie van het museum. Naast een selectie van de beste werken van Van Gogh bevat het een representatief overzicht van schilderijen van vrienden en tijdgenoten zoals Toulouse-Lautrec, Gauguin, Monet, Manet, Signac en Pissaro. Ook zijn een aantal recente aanwinsten in de selectie opgenomen. Het Van Gogh Museum mag zich gelukkig prijzen dat het nog steeds in staat is om belangrijke werken aan de collectie toe te voegen en daarmee het verhaal dat wij vertellen te verrijken en uit te diepen. [...]

Directeur, Axel Rüger

od deset godina, razvijao od prilično staromodnog umetnika do prethodnika moderne umetnosti. Zato su Van Gogova dela prikazana zajedno sa delima njegovih prethodnika, savremenika i sledbenika. Tu, štaviše, postaje očigledno zašto se njegova umetnička karijera u istoriji umetnosti svrstava u umetnost 19. i početka 20. veka. Privremene izložbe, edukativni sadržaji, publikacije i obimna biblioteka, iz oblasti umetnosti 19. i ranog 20. veka, nude zainteresovanim posetiocima i istraživačima mogućnost da svoje znanje i interesovanje dodatno prodube.

Ova knjiga predstavlja sliku svih umetničkih dela koje se nalaze u kolekciji muzeja. Pored selekcije najboljih Van Gogovih dela, ova knjiga obuhvata i reprezentativni pregled slika Van Gogovih prijatelja i savremenika kao što su Tuluz-Lotrek, Gogen, Mone, Mane, Sinjak i Pissaro. U selekciju su uvrštena neka skorije nabavljena dela. Muzej može biti srećan što je još uvek u stanju da dodaje važna dela u svoju kolekciju i da na taj način obogaćuje i produbljuje priču koju priča.

*Direktor muzeja „Van Gog“, Aksel Ruger
Prevod: Ana Nikolić*

*Bron // Izvor: Meesterwerken in het Van Gogh
Museum, Amsterdam, 2011*

Gradimir Smuđa

Gradimir Smuđa rođen je 1956. godine. Ljubav prema crtanju i slikarstvu uticala je da upiše i završi Umetničku akademiju u Beogradu. Po završetku fakulteta je slikao i crtao karikature za časopise. Kasnije je radio za razne muzeje u Nemačkoj, i galerije u Švajcarskoj i Italiji. Njegovo veliko divljenje prema genijalnosti Vinsenta van Goga navelo ga je da pre petnaestak godina počne da razmišlja o tome da napravi strip koji će za temu imati život ovog genijalnog i veoma tragičnog holandskog slikara. Želja mu se ostvarila tek 2003, i u saradnji sa francuskim izdavačem "Dargoom" on objavljuje svoj prvi strip: "Vinsent & Van Gog".

Želeći da bude što verniji tehnici slikanja koju je primenjivao njegov nadaleko čuveni kolega po četkici i kistu, Smuđa se dosta dugo pripremao i uvežbavao Van Gogovu tehniku, ali pri tome stvarajući svoj lični stil. Strip je po izlasku odmah podelio publiku na one koji su njegovim duhovitim pristupom i slikarskom obradom bili oduševljeni i na one koji su smatrali da je to samo niz odrađenih ilustracija koje su suviše statične da bi predstavljale klasičnu "stripovsku" formu. U svakom slučaju izazvao je niz reakcija, i naveo da se o njemu priča što je samo po sebi uspeh i priznanje.

Sam strip je rađen akvarelom na hartiji (akvarel je sigurno najteža slikarska forma), a korišćene su žive, divlje, jake boje, baš onakve kakve je i Van Gog voleo. Pored toga što je ispričao životnu priču Van Goga, Smuđa je prikazao i razne događaje koji su pratili to vremensko razdoblje, kao i živote poznatih ličnosti, u ovom slučaju slikara, koji su živeli kao sav običan svet, čiji su životi bili posve jednostavni a u mnogim situacijama izuzetno teški i mučni.

Tako da, pored Van Goga, imamo čast da upoznamo i Gogena, Lotreka, Monea, Degaa, pa čak i Pikasa. Naredni Smuđin "slikarski" projekat predstavljaće trilogiju o životu Tuluz-Lotreka i njegovih prijatelja slikara. Radnja će se dešavati u starom Parizu. Za ovaj strip Smuđa se odlučio da koristi akvarel na platnu, tako da će zaista svaka tabla izgledati kao slikarsko platno. Jedva čekam!

Gradimir Smuđa werd in 1956 geboren. Zijn liefde voor teken- en schilderkunst beïnvloedde hem om zich aan de kunstacademie in te schrijven en zijn kunstopleiding af te maken. Na zijn studies schilderde en tekende hij vooral karikaturen voor magazines, om nadien in verschillende musea in Duitsland en galerieën in Zwitserland en Italië te gaan werken. Zijn grote bewondering voor de genialiteit van Van Gogh leidde ertoe dat hij er 15 jaar geleden begon over na te denken om een stripverhaal te scheppen met als thema het leven van die geniale, maar zeer tragische Nederlandse kunstschilder. Pas in 2003 kwam zijn wens uit en in samenwerking met de Franse uitgever "Dargaud" publiceerde hij zijn eerste stripverhaal getiteld 'Vincent & Van Gogh'.

Smuđa wilde zo trouw mogelijk blijven aan de schildertechniek van zijn wereldberoemde 'colleagepenseeltovenaar'. Daarop heeft hij zich dan ook heel lang voorbereid evenals Van Goghs techniek geoefend, waarbij hij uiteindelijk zijn eigen stijl creërde. Meteen na het verschijnen van de strip werd het publiek in twee groepen verdeeld: degenen die enthousiast waren over zijn geestrijke benadering en verwerking van de schilderijen en degenen die dachten dat het alleen maar om een reeks afgewerkte illustraties ging die te statisch zijn om de klassieke stripvorm te vertegenwoordigen. In ieder geval wekte hij veel reacties op en deed hij van zich spreken, wat op zichzelf een succes en erkenning is.

De strip zelf werd met de aquareltechniek op papier neergezet (aquarel is zeker de meest moeilijke van alle schildervormen) en er werden levendige, wilde, heldere kleuren gebruikt, naar analogie met het palet van Van Gogh. Behalve het vertellen van Van Goghs levensverhaal, focust Smuđa ook op diverse gebeurtenissen die dit tijdperk kenmerkten. Het gaat hierbij om de levens van beroemdheden, in dit geval van kunstschilders, die net zoals gewoone mensen een eenvoudig leven leefden, dat in veel situaties eveneens zeer moeilijk en pijnlijk was.

Naast Van Gogh hebben wij dus de eer om Gaugin, Toulouse-Lautrec, Monet, Degas, en zelfs Picasso te leren kennen. Het volgende schilderproject van Smuđa is een trilogie over het leven van Toulouse-Lautrec en bevriende kunstschilders, waarvan de plot in het oude Parijs zou plaatsvinden. Voor deze strip besloot Smuđa aquarel op doek te gebruiken zodat elke afbeelding er als een echt schilderdoek zou uitzien.

O Van Gogu i Vinsentu...

Van Gog je bio skroman, povučen čovek. Radio je u galeriji, prodavao je slike, ali iznad svega želeo je da postane slikar. Međutim talenta nije imao, i sve što bi naslikao bilo bi nevešto i nezgrapno. Podršku nije imao, uvek bi bio višak. U potrazi za talentom i inspiracijom, odlazi u sunčane predele, pune žita, sunca, čempresa, prirode i jakih boja, u nadi da će mu oni podariti nešto od talenta. Međutim ništa. Ipak jedne večeri, nailazi na malog narandžastog mačka, koji biva napadnut od strane drugih mačaka, i rizikujući čak i svoj život uspeva da ga spasi.

Ispostavlja se da je mačak, koji se zvao Vinsent, zapravo slikar-genije, stila kakvog svet nikada nije video! I jedan i drugi, odbačeni od društva, bez ikog svoga, bez

Over Van Gogh en Vincent...

Van Gogh was een bescheiden, teruggetrokken man. Hij werkte in een galerij en hij verkocht schilderijen, maar bovenal wilde hij kunstschilder worden. Toch had hij geen talent, en alles wat hij schilderde bleek ondeskundig en onhandig te zijn. Hij had geen steun en was altijd overal overbodig. Op zoek naar talent en inspiratie trekt hij naar zonnige landschappen, vol met graan, zon, cipressen en felle kleuren, in de hoop dat ze hem iets van talent zullen bijbrengen. Niets veranderde echter. Toch komt hij op een avond een klein oranje kater tegen die door andere katten aangevallen werd, en door zijn eigen leven te riskeren lukte het hem om die kater te redden.

prijatelja osim po kojeg čempresa, postaju nerazdvojni i oslonac jedan drugome. Van Gog nalazi u Vincentu onoga ko će ga naučiti slikarskoj veštini, dok Vinsent u Van Gogu nalazi prijatelja koji će mu obezbediti hranu i krov nad glavom. Početak je bio kao iz sna. Zajedno su slikali, zajedno su uživali u životu i bili srećni. Međutim, sve što je lepo kratko traje. Vinsentov suviše divlji temperament, počinje da narušava ozbiljno njihovo prijateljstvo, i tragedija se polako nazire...

Ovo je otprilike kratak sadržaj stripa "Vinsent & Van Gog" kojim je Smuđa na jedan jednostavan ali prelep način opisao živote dva čoveka. Jedan je naravno Vincent van Gog, dok je drugi zapravo njegov brat Teo. Naravno, tu je i mali narandžasti mačak, koji predstavlja onu divlju, neukrotivu, genijalnu stranu Vinsenta, koja ga je na žalost, na kraju ipak fizički savladala i odvela u propast.

Stil mačije kandže

"Niko ne zna zašto je Van Gog bio toliko genijalan, ali istovremeno, toliko nesrećan. Šta se krije iza te tajne? Poželeo sam da dam lično viđenje njegovih strasti i ludila kroz personifikaciju mačke. Van Gog je jednostavan i dobar, a mačak Vinsent je neverovatan, lud, genijalan. Van Gogov stil je osobit, agresivan, divlji, tako da mačije kandže najbolje odgovaraju njegovom potezu. Dugo sam vežbao da bih mogao da radim u stilu Van Goga. Takođe, proveo sam puno vremena u postavljanju scene, kompoziciji, izboru boja i ubacivanju sopstvenog senzibiliteta."

Zo blijkt dat de kater, die Vincent heette, eigenlijk kunstschilder-genie is, met een stijlsoort die de wereld nog nooit heeft gezien! Beide door de maatschappij verworpen creaturen, zonder geestesverwanten, zonder vrienden - behalve een occasionele cipres - worden onafscheidelijk en steunen elkaar door dik en dun. Van Gogh vindt in Vincent de figuur die hem de schilderkunst zal aanleren, terwijl Vincent in Van Gogh een vriend vindt die hem voedsel en onderdak zal bezorgen. Hun startpunt was als een droom: samen schilderden ze, genoten ze van het leven en waren ze gelukkig. Maar wat mooi is, duurt nooit lang. Vincents wilde temperament begint hun vriendschap ernstig te beschadigen, en een tragedie duikt langzamerhand op...

Dit is, min of meer, een korte samenvatting van het stripverhaal 'Vincent & Van Gogh', waarin Smuđa het leven van de twee mannen op een eenvoudige maar heel mooie manier heeft beschreven. De ene is natuurlijk Vincent van Gogh, terwijl de andere eigenlijk zijn broer Theo is. Uiteraard is er nog een kleine oranje kater die de wilde, ontembare, geniale kant van Vincent representeert en die hem uiteindelijk helaas lichamelijk uitgeput maakt en naar de ondergang leidt.

Kattenklauwenstijl

'Niemand weet waarom Van Gogh zo geniaal, maar tegelijkertijd zo ongelukkig was. Watschuilt erachter dat geheim? Ik wilde een persoonlijke visie op zijn passies en waanzin geven door middel van personificatie via een kat. Van Gogh is eenvoudig en goed, terwijl de kat Vincent ongelooflijk, gek en briljant is. Van Goghs stijl is uniek, agressief, wild en daarom passen kattenklauwen het beste bij zijn penseelstreek. Ik oefende lang om in Van Goghs stijl te kunnen schilderen. Ook besteedde ik veel tijd aan de enscenering, compositie, kleurkeuze en het invoegen van mijn eigen sensibiliteit.'

Grupni prevod

Poëzievertalingen // Prevodi poezije

Hanneke Eggels

Hanneke Eggels (Amsterdam, 1946) studeerde neerlandistiek en filosofie aan de Universiteit van Amsterdam deed haar licentiaat aan de universiteit van Leiden in 1984 op het onderwerp 'Menno ter Braak, een existentialist?'. Zij profileerde zich als onafhankelijk dichter en denker en publiceerde in o.a. Passionate Magazine, Maatstaf, De Poeziekrant en De Gids. Haar poëzie werd vertaald en gepubliceerd in het Duits, Engels, Russisch, Perzisch, Spaans en Portugees. Als oprichter en directeur van de non-profitstichting DE LITERAIRE SALON voor leesbevordering zette zij duizenden tot lezen aan. Nu werkt zij als eigenaar van Cour de Culture aan internationale projecten over Nobelprijswinnaars.

In november 2015 gingen we aan de slag met de vertaling van Hanneke's gedichtenbundel 'Een vrije huid' naar het Servisch onder leiding van de docente Bojana Budimir. Ook de studenten van Universiteit van Cordoba in Argentinië vertalen deze bundel naar het Spaans. De onderwerpen waarmee Hanneke in haar gedichten zich bezig houdt, hebben te maken met mensenrechten, daklozen, vluchtelingen, godsdienst en politiek. In haar poëzie bespreekt ze actuele hedendaagse kwesties op een manier die haar onafhankelijke, kritische opinie bevat. Voor Paukenslag kozen we de vijf gedichten die we de meest interessant vonden en die hieronder te zien zijn.

Hanneke Ehels (Amsterdam, 1946) studirala je nederlandistiku i filozofiju na Univerzitetu u Amsterdamu, dok je na Univerzitetu u Lejdenu 1984. godine odbranila tezu „Meno ter Braak, egistencijalista?“ kojom je stekla licencijatu. Ehels se istakla kao nezavisna pesnikinja i mislilac i objavljivala je radove u časopisima poput Passionate Magazine, Maatstaf, De Poeziekrant i De Gids. Njena poezija prevedena je na nemački, engleski, ruski, persijski, španski i portugalski. Kao osnivač i direktor neprofitne organizacije koja se zalaže za unapređenje čitalačkih navika (DE LITERAIRE SALON) probudila je kod hiljade osoba interesovanje za čitanje. Trenutno u okviru svoje organizacije Cour de Culture radi na međunarodnom projektu o dobitnicima Nobelove nagrade.

U novembru 2015. godine počeli smo da prevodimo Hannekinu zbirku pesama 'Slobodan u koži' na srpski jezik pod vođstvom docentkinje Bojane Budimir. Studenti Univerziteta u Kordobi u Argentini takođe prevode ovu zbirku na španski jezik. Teme kojima se Hanneke bavi u svojim pesmama tiču se ljudskih prava, beskućnika, izbeglica, religije i politike. U svojoj poeziji ona razmatra savremena aktuelna pitanja na način koji sadrži njeno nezavisno, kritičko mišljenje. Za naš časopis odabrali smo pet pesama koje su nam se činile najinteresantnijim, a one se nalaze u nastavku.

Meer info // Više informacija: www.eggels.com

Het juk van Cuypers

Metromollen ondermijnen
zijn hoogtij van kerken
fallussen gericht
op de sublieme hemellichamen
met zwoegende zielen
foudralen voor de betere stand
in een hel van bont

Zijn tijdperk van koperen treinen
heer jurken in cypreshouten koffers
met jukbeenderen
en flanken van zij, de dagen
van sombere paarden

Met hekken om de Nachtwacht
komt de stad steen voor steen
- een gebed zonder end-
dichter bij God en zijn gast
heer op aarde

Wist P.J.H. Cuypers veel!

Onder de poort stond de violist
zijn haar in een staartje
een hoed voor het geld
Een kind op een fiets
gebogen in de wind

Dat was ik

El yugo de Cuypers**

Los topos del metro socavan
su grandiosidad de iglesias
falos apuntando
a los sublimes cuerpos celestes
con almas jadeantes
estuches para estar mejor
en un infierno de pieles

Su erade trenes de cobre
los vestidos de ellas en maletas de
ciprés con pómulos
y flancos de seda, los días
de caballos tristes

Con la Ronda Nocturna vallada
la ciudad se acerca ladrillo a ladrillo
- una plegaria sin fin -
cada vez más a Dios y su huésped
señor en la tierra

¡Cuánto sabía P. J. H. Cuypers!

Bajo el portal estaba el violinista
su pelo atado con una colita
un sombrero para las monedas
una criatura en bicicleta
inclinada al viento

Esa era yo

Jaram Pjera Kajpers*

Krtice metroa podrivaju
vrhunac njegovih crkava
falusi fokusirani
na uzvišena nebeska tela
sa dušama koje rintaju
lovačke futrole za viši stalež
u paklu krzna

Njegova epoha bakarnih vozova
njene haljine u drvenim koferima
od čempresa sa jagodicama
i svilenim bokovima, dani
sumornih konja

Sa ogradama oko Noćne straže
dolazi grad ciglu po ciglu
- molitva bez kraja –
bliže Bogu i njegovom gostu
gospodu na zemlji

Šta pa zna P.J.H. Kajpers!

Ispod kapije stajao je violinista
njegova kosa vezana u konjski rep
šešir za novac
Dete na biciklu
pognuto na vetru

To bejah ja

Prevod: Tamara Terzić

Een vrije huid

Prinsessekind heimelijk
huizend in het zuiden
bij de buitensporige rivier
lachend haar ridders ontsnapt

(die liever lont roken dan rozen)

Je liefde de lauwerkrans
voor een loser een olijftak
voor de passant de lotto
van zijn leven

Je vrijheid loopt in een boerka

Una piel libre

Niña-princesa, tu susurro
furtivo alsur
junto al inconmensurable río
riendo escapa a sus campeadores

(algo les huele a chamusquina más que a rosas)

A tu amor la corona de laureles
al perdedor una rama de olivo
al caminante el destino
de su vida

Tu libertad camina en un burka

Slobodan u koži

Princezica potajno
ima kuću na jugu
pokraj posebne reke
smejući se izbegava vitezove

(što pre namirišu opasnost nego ruže)

Lovorov venac tvoje ljubavi
gubitniku maslinova grančica
prolazniku lutrija
njegovog života

Tvoja sloboda nosi burku

Prevod: Ivan Pavlović

La

In de la van mijn borst
een stiekeme stapel
vol schatten

in de hinderlaag
van een woord
een goede zin
een volmaakt gedicht

in de oogsttijd
zijn de druiven zoet
vallen de blaadjes

in de la van je hoofd
als heldere gedachten
met een watermerk

Cajón

En el cajón de mi pecho
un montón escondido
lleno de tesoros

en la emboscada
de una palabra
una frase noble
un verso perfecto

en la cosecha
las uvas son dulces
las hojas caen

en el cajón de mi cabeza
como pensamientos prístinos
con una marca de agua

Fioka

U fioci mojih grudi
skrivena skupina
svakakvih dragocenosti puna

u zasedi
reči jedne
jedna dobra rečenica
savršena pesma

u vreme žetve
slatko je grožđe
opada lišće

u fioci glave tvoje
kao jasne misli
sa vodenim žigom

Prevod: Nina Simeunović

Wachten

Zij schuilt

bij een luik met een slot
naast de poort op de brug
over de Maas

Zij talmt

bij geleende woorden
uit het hoofd geleerd
waardeloos geworden

Zij wacht

gegoten in ijzer
op het begin van vergeten

La espera

Escondida

junto a un postigo con candado
próxima a la entradadel puente
sobre el río Maas

Demorada

en palabras prestadas
aprendidas de memoria
tornadas inútiles

Espera

el comienzo del olvido
fundida en hierro

Iščekivanje

Sklonište traži

Pri zaključanim vratima bedemskim
kraj kapije na mostu
preko Meze

Odugovlači

pozajmljenim rečima
napamet naučenim
beznačajnim

Čeka

U čeliku izlivena
na početku zaborava

Prevod: Anja Lazarević

* *Petrus Josephus Hubertus (Pierre) Cuypers (1827–1921) bio je holandski arhitekta, poznat pre svega po projektima Rejksmuseuma i Glavne železničke stanice u Amsterdamu kao i velikog broja crkvi. Kajpers je bio jedan od najuticajnijih holandskih arhitekata.*

** *De Spaanse vertaling is gemaakt door studenten Nederlands van de Nationale Universiteit van Córdoba (Argentinië), Sofía Cepernic, Leandro Ardiles, Florencia Moretto en Andrea Zampieri en onder leiding van Nicolás Cortegoso-Vissio. // Pesme su na španski preveli studenti holandskog jezika sa Univerziteta u Kordobi (Argentina), Sofija Sepernik, Leandro Ardiles, Florencia Moreto i Andrea Zampijeri, a pod mentorstvom Nikolasa Kortegosa-Visija.*

Igor Cornelissen: publicist, Joego–nostalgicus en jazzliefhebber

Voordat ik Igor Cornelissen aan jullie probeer voor te stellen wil ik eerst mijn indruk uiten. De heer Cornelissen is een heer in elk opzicht. Hij is aandachtig, hulpvaardig en hartelijk. Toen ik met Cornelissen correspondeerde had ik het heugelijke gevoel dat ik met hem ergens, bijvoorbeeld in Zwolle, knus en gezellig zat te praten bij een kopje koffie.

Mijn eerste contact met zijn uitgebreid oeuvre ontstond dankzij professor Jelica Novaković-Lopušina die Cornelissens boekje met een geestige titel en af en toe ironische bijklank aan mij heeft geleend. Wat mij echt in de smaak viel was een einde zonder een echt slot want de auteur heeft de gezochte antwoorden niet van zijn geïnterviewde gekregen. Helaas gebeurt dat vaak in het leven.

Igor Cornelissen, geboren en getogen Zwollenaar, is een bekende figuur als men de links georiënteerde kranten in het oog houdt. Hij was eind jaren '50 van de twintigste eeuw journalist bij Het Vrije Volk en voor ongeveer dertig jaar lang was Cornelissen redacteur bij Vrij Nederland. Vanaf 1990 tot het eind van de twintigste eeuw schreef Igor Cornelissen voor de rubriek Voetnoot in Het Parool. Tijdens zijn bijna vijftigjarige lange journalistieke carrière heeft Cornelissen zich gespecialiseerd in soms gevoelige kwesties rond Oost-Europa. De nadruk lag vooral op Joegoslavië, sociale strijd in het algemeen en het communisme in het bijzonder, alsmede de Tweede Wereldoorlog. Maar daar eindigt zijn oeuvre niet mee. De half-Joodse afkomst van Cornelissen zorgde voor een gevoelige relatie met de gevallen uit zijn familie. Zelfs als kind kwam hij voor de eerste keer met het Joodse gezin Boslowits in aanraking. Hij heeft zich voor de ondergang van een Amsterdams Joods gezin geïnteresseerd en wilde meer over hun familiegeschiedenis leren. Hij dook in de gemeentelijke geboorteregisters, duikelde foto's op en speurde naar verre familie. Op die manier ontwikkelde zich zijn zoektocht naar Joodse communisten en ontstond zijn boekje De ondergang van de familie Boslowits. Cornelissen staat ook bekend voor zijn memoires o.a. Raamgracht 4: Mooie jaren bij het weekblad (1998), Een boer achter een raam (2011).

Cornelissen, allang niet meer links, verschuift zijn focus naar zijn grote liefde en passie – muziek. En als ik muziek zeg dan denk ik niet aan eender welke soort muziek maar aan jazzmuziek. Igor Cornelissen is een grote jazzliefhebber en zelf jazzmuzikant. Ik hoop dat ik er in slaagde om in het kort Igor Cornelissen aan jullie voor te stellen. Nu komt het interview aan de beurt.

Ooit gold u voor een vurige aanhanger van het comunisme. Wat denkt u vanuit het hedendaagse perspectief? Denkt u dat welk gedachtegoed dan ook onderbouwd moet worden door „naïef idealisme“. Moet men op het einde tot het besef komen dat elke ideologie vol gebreken zit.

Elke ideologie zit vol gebreken. Maar ik meen dat het Churchill was die zei dat van alle staatsvormen de parlementaire democratie de minst slechte is. Dat is ook mijn mening.

Uw boek “Arbeidersraad of ondernemersstaat: Machten en machtsstrijd in Nederland en in Joegoslavië” wordt uitgegeven door Uitgeverij Van Gennep. Nu misschien de belangrijkste vraag: wanneer en waarom begon u interesse te tonen in Joegoslavië? Is er een bijzondere reden waarom u een verband hebt gelegd tussen Nederland en Joegoslavië? (los van het feit dat Joegoslavië een bekende en tamelijk grote socialistische staat was)

Hierover heb ik meermalen geschreven. Ik zal het kort samenvatten. Joegoslavië onder leiding van Tito was het eerste en toen enige land dat zich verzette tegen

Stalin. Dat was een unieke gebeurtenis. Ik meen dat ik in 1959 of 1960 voor het eerst naar Joegoslavië ging om te werken aan de autoput. De vriendschapsweg. In de buurt van Leskovac. Ik meen dat het dorp waar we in tenten sliepen Grdelica heette. Ik ging er met een kleine groep socialistische studenten heen. Eerder hadden communistische studenten aan die weg gewerkt, maar dat was na 1948 (de breuk) afgesloten. Nu namen wij, leden van de linkse socialistische studentenvereniging Politeia, dat over. Het was een politiek gebaar. Ik heb er een geweldige tijd gehad. Er vonden romances plaats die mij (per trein) elders in het land brachten. Aan het eind van de drie of vier weken werken aan de weg kregen we van de Joeg. Regering een week aangeboden op een eiland voor de kust bij Dubrovnik. Politieke sprekers. Ik herinner me het roodharige socialistische Britse kamerlid Barbara Castle. Ze werd later minister. Joegoslavië leverde vriendschappen op, o.a. met Engelse studenten, die jaren zouden duren. Het was voor mij een gouden tijd, die ik nooit vergeten ben. Wij, de Nederlanders, deden alleen niet mee met het geroep Tito-Nasser, Tito-Nasser enz enz. Dat vonden wij persoonsverheerlijking. Ook hadden we op

de rug van een landschildpadje dat in en rondom onze tenten scharrelde, de naam Tito geverfd. Dát vonden onze Joegoslavische vrienden niet leuk.

Ooit heeft Josip Broz Tito gezegd “Het is een gegeven dat niet voor alle politici een grootse toekomst is weggelegd.” Bent u het er mee eens of denkt u, zoals men het in uw boek “Neerlandicus, nudist en communist” vindt dat “Nu kregen we het Amerikaanse fascisme ‘en dat zou veel erger zijn’? (wees maar niet bang wegens deze vragen, het is echt alleen maar voor het studentenblad)

Daar had Broz Tito dan groot gelijk in. Het is maar goed ook. Soms komt een hele goede politicus bovendien (mevrouw Merkel), soms een slechte (Nixon). Alle parlementariërs kunnen natuurlijk niet minister worden en alle gemeenteraadsleden geen wethouder of burgemeester. De mededeling van dr. Knuttel dat zijn vrouw in 1945 (na de bevrijding van de nazi's) heeft gezegd dat we nu het Amerikaanse fascisme zouden krijgen, is een voorbeeld van de domheid van de stalinisten. En ook van Knuttel zelf die het met zijn vrouw eens was.

Als we het nu over dit prachtige boek hebben. Wat vond men, naar uw mening, destijds erger: nudist te zijn of “de man die zijn leven lang de ‘dwaalleer’ bleef aanhangen en alle misdaden van Stalin en de Sovjetunie bleef verdedigen”? En wat vertegenwoordigt nu een groter schandaal?

Nudist zijn in Nederland was niet erg, de meeste burgers vonden het wel een beetje vreemd. Het was ook voor de oorlog al toegestaan. Nudisten hadden hun eigen stukjes bos en wei waar ze ongestoord naakt konden rondhuppelen en zwemmen. De Sovjetunie (met haar misdaden en goelag) werd alleen verdedigd door de aanhangers van de CPN, de Communistische Partij Nederland en dat werd al snel minder dan vijf procent van de kiezers. Knuttel bleef tot aan zijn dood lid van de CPN; hij was een van de weinige intellectuelen.

Het was zeker een grote eer om meneer Dr. Joannes A.N. Knuttel te leren kennen. Kunt u in het kort beschrijven hoe u zich voelde toen u vóór iemand stond die J.H. Leopold, Herman Gorter en Henriette Roland Holst kende?

Nee, een grote eer was het niet. Wel beschrijf ik in dat kleine boekje (een relatiegeschenk voor vrienden en klanten van het Leidse antiquariaat Klikspan) dat ik toen 'verpolitiekt' was en mij nog niet zo interesseerde

voor de literaire kant van Knuttel. Dat was een fout van mij. Van Leopold had ik overigens niets gelezen (en nog niet), de gedichten van Henriette Roland Holst vond en vind ik gezwollen gebrabbel; Herman Gorter was en blijft groots als dichter. Als politicus is hij zeker interessant. (Er zijn inmiddels meerdere biografieën over hem; ik heb ze voor Vrij Nederland besproken). Van zijn aanhangers, de propagandisten van het zogenoemde 'radencommunisme' is iedereen overleden. Ze vormen geen groep(je) meer. Destijds werd beweerd dat Tito (of misschien was het Kardelj of Moshe Pijade) door hen beïnvloed was en dat daardoor in Joegoslavië het arbeiderszelfbestuur werd ingevoerd.

Laten we eventjes terugkeren naar de verband tussen Nederland en Joegoslavië. Wat zijn de grootste verschillen en wat overeenkomsten tussen communistische en/of socialistische machten in deze twee landen?

Een nogal moeilijke vraag om kort te beantwoorden. Nederland was en is een parlementaire democratie die, ondanks alles (Hollanders zijn meesters in het mopperen) redelijk draait. Joegoslavië was, ondanks alle plezierige kanten, toch een verlichte dictatuur. Er waren géén vrije verkiezingen en de geheime dienst van Rankovic was oppermachtig. Tito was een verlichte despoot die, dat moet ook worden gezegd, niet bloeddorstig was. Hij liet zijn tegenstanders (Djilas) wel vervolgen en opsluiten, maar liet ze niet doodschieten. Toch een groot verschil met Stalin en Hitler.

Hopelijk kunnen jongere generaties nu een helderder inzicht krijgen waarom het Titoistische Joegoslavië zo'n interessant en vruchtbaar thema was voor intellectuelen wereldwijd en vooral binnen Europa. Nog een keer wil ik Igor Cornelissen hartelijk bedanken, niet alleen voor zijn onbaatzuchtig besteden tijd, maar ook voor de snelle reactie en het geduld dat de heer Cornelissen heeft opgebracht.

Sonja Stanišljević

Wederzijdse culturele banden

De culturele banden tussen de Lage Landen en het Zuid-Slavische gebied dateren uit Middeleeuwen zoals blijkt uit het proefschrift van prof. dr. Jelica Novaković-Lopušina. Ze heeft in afgelopen 20 jaar veel publicaties aan dit thema gewijd wat valt te zien op de volgende link: www.fil.bg.ac.rs/katedre/germanistika/holandski-jezik/zaposleni/jelica-novakovic-lopusina. Ondertussen breidt dit soort imagologisch onderzoek zich zoals blijkt uit de samenwerking tussen J. Novaković-Lopušina en Sven Peeters, verder de blog *Balkanboeken* van Sven Peeters: balkanboeken.blogspot.rs. Er bestaat nog een groep Nederlandse en Servische enthousiastelingen die Servische krijgsgevangenen eren, met name ingericht door John Stienen en Fablan Vendrig, door middel van een website: secanje.nl/nl. Ook de bijdragen van de Servische studenten Neerlandistiek zijn niet te onderschatten want men kan zien dat het aantal vertalingen van Wikipedia-artikelen over belangrijke personen en gebeurtenissen wat wederzijdse contacten betreft nu groter is. En ten slotte kunnen we ook de actualiteiten, vooral de publicaties, van de vriendschapsvereniging *Arius* vermelden: ariusbeograd.com.

Der Kuss van Mathilde en Zdenko

Igor Cornelissen is een beroemde journalist en voormalig politiek activist, die veel memoires, non-fictie en biografieën heeft geschreven. Hij is nu aan het schrijven over de beroemde journaliste, vertaalster, kunstcritica maar blijkbaar toch niet genoeg geprezen Mathilde Visser. In de biografie wordt haar liefdesrelatie met haar echtgenoot, de Kroatische schrijver en surrealistische en dadaïstische schilder Zdenko Reich vermeld. Via een aangename elektronische correspondentie met de heer Igor Cornelissen leerde ik een heleboel nuttige en boeiende informatie die men niet zo makkelijk kan vinden. Ten eerste vroeg ik me af hoe de titel van zijn nieuwe biografie zou luiden. En misschien heeft heer Cornelissen de titel nog niet bedacht? Tot mijn genoegen onthulde Cornelissen de mysterieuze titel: Mathilde Visser, kunstcritica (1900-1985) TUSSEN LENIN EN LUCEBERT. Lenin is vanzelfsprekend, en voor ons, studenten aan de Vakgroep Neerlandistiek zou ook Lucebert dat moeten zijn. Naast H. Claus, G. Kouwenaar, R. Campert enz. staat Lucebert (ook genoemd 'Keizer der Vijftigers') bekend niet alleen als naoorlogse dichter maar ook als abstracte schilder. Waarom juist zulke titel vroeg ik me af en Cornelissen heeft dat mooi uitgelegd: "De titel geeft al aan dat Mathilde Visser leefde in een wereld die zowel ouderwets was (Lenin en het communisme) als modern. Ze was toegankelijk en vol begrip voor moderne kunst. Ze was zéér erudiet en haar recensies hadden gezag." Op DBNL vond ik een artikel die over haar als schilderes ging maar die ook een soort altruïstische recensie van Mathilde bevatte. Ze pleitte voor het werk van de jonge schilder Leo Vroegindewij die de tweejarige kunstopleiding op de Ateliers '63 volgde als leerling van o.a. Carel Visser. Mathilde stond toen dapper aan Leo's zijde met de volgende wijze woorden: "Wie zal deze jonge kunstenaar, nog

maar 24 jaar oud, verwijten dat hij behoorlijk naar het werk van anderen gekeken heeft, bijvoorbeeld Carel Visser. De verhoudingen zijn goed en de rest komt met de jaren."

Mathilde Anna Cornelia Visser werd geboren op 3 februari 1900 te Den Haag en heeft haar laatste dagen in Amsterdam doorgebracht, waar ze eind 1985 overleed. Over Mathilde komt men uiteraard aan weinig informatie. Men komt te weten dat Mathilde in de jaren 1910-1925 onder meer kennis maakte met de schilder Isaac Israëls en verschillende dichters en schrijvers.

Ze was van 1931 tot 1939 actief in Berlijn en van 1931 tot 1940 in Parijs als Buitenlands filmcorrespondente voor de Nieuwe Rotterdamse Courant. Ze was een vruchtbaar lid van "Association Internationale des Critiques d'Arts" (A.I.C.A.) en van de Communistische Partij Nederland. Er bestaat een kort documentair filmpje over Mathilde dat nu helaas niet meer toegankelijk is.

In die tijd ontstonden er schilderijen met Visser als model. Daar stond dat ze in de jaren 1925-1931 inzicht in het surrealisme kreeg en filmmakers als Joris Ivens en Hans Richter ontmoette. Ook zijn we op de hoogte van de tijd die zij doorbracht in Berlijn tijdens de opkomst van het nationaal-socialisme. Later, in de jaren '30 wordt haar verblijf in Portugal en in Parijs opgenomen waar zij als filmcorrespondente van de NRC werkte en verkeerde tussen de bekende surrealistische dichters, schrijvers en schilders. Toen begon ze zich bezig te houden met de relatie tussen communisten en surrealist.

Opvallend is dat men toch een nauwkeurige beschrijving van haar woonhuis kan vinden. Mathilde Visser was een kunstcritica, bekend met kunstenaars als Picasso en Dalí. Ze schreef kunstkritieken voor De Waarheid, de NRC en het Financieel Dagblad hoewel

de toegang tot haar artikels zeer moeilijk is. Aan de andere kant vindt men alles over het woonhuis van Mathilde. Haar huis was al snel gebouwd, zelfs binnen een jaar. Het hele proces vond plaats vanaf 1950 tot 1951. Als schatting en beschrijving bij de opgebouwd woonhuis stond er: "Totaal: 'niet ontevreden'... 'een gezond huis'." Enkele jaren later wordt het huisje in het boek Na-oorlogse kleine landhuizen in Nederland door J.J. Vriend afgebeeld. Kortom het huis ziet er heel simpel uit. Geometrisch puur en minimalistisch met een eenvoudige rechte, liggende constructie die bestaat uit bakstenen muren, veel glas en hout en een licht hellend pannendak. Typerend voor het woonhuis van Mathilde is de balkconstructie van het dak dat in het interieur in het zicht gelaten is, als een 'boerenschuur'. Opvallende elementen in de uitbouw zijn het trappenhuis met een groot hoog venster en de verlichting in de slaapkamer.

Nog een interessante vraag komt er aan bod. Waarom besloot Igor Cornelissen om juist over Mathilde Visser te schrijven? Cornelissen verlichtte het door zijn boeiende antwoord waardoor we over haar levensstijl en activiteiten te weten komen: "Daar komt bij dat ze uit een welgesteld milieu kwam, rijk was en allerm minst tot het proletariaat behoorde. Ze gaf (na de oorlog) veel geld aan de Communistische Partij en ook aan individuele partijleden. Bijvoorbeeld voor hun studie. Ze was altijd heel extravagant (chique) gekleed, logeerde in de duurste hotels en was toch lid van de Communistische Partij (die haar ook weer niet helemaal vertrouwde). Ze woonde in een dure villa die ze had laten bouwen door een bekende architect. Opmerkelijk is ook dat ze eerst kunstkritieken schreef voor het communistische dagblad De Waarheid (1956-1967) en daarna in 1972 terechtkwam als criticus bij het Financieel Dagblad dat door bankdirecteuren en andere welgestelden wordt gelezen. Een compleet andere wereld dus."

Zdenko Reich huwde met Mathilde Visser op 30 maart 1941 te Belgrado en het koppel scheidde op 10 juli 1948 ook te Belgrado. Over dit huwelijk valt er weinig informatie te vinden, zelfs niet of ze al dan niet kinderen hadden. Mathilde en Zdenko Rajh leerden elkaar kennen in Parijs in 1931 waar Zdenko al enkele jaren woonde en filosofie had gestudeerd. Mathilde kwam uit Berlijn waar haar poging om in een kunsthandel te gaan werken was mislukt. Door Zdenko leerde ze veel schilders kennen, o.a. surrealisten waartoe Zdenko hoorde. Ze trouwden pas zeven jaar na hun eerste ontmoeting.

Zdenko was geboren op 4 juli 1905 te Slavonski Brod in (ex-) Joegoslavië. Begin jaren '30 werd Le Surréalisme au service de la révolution, het blad waarvoor Zdenko werkte niet gepubliceerd. Aangezien deze hindernissen besloten schilders enkele jaren later om hun sterke politiek en samenhangende stroming aan te tonen. Surrealisme bleek een modern en kersverse stroming te zijn die wereldwijde groeiende interesse aantrok en waartoe Paul Nougé (België), Zdenko Reich en Marko Ristić (Joegoslavië) en Vitezslav Nezval van de Devetsvil groep uit Praag bijdrage leverden. Zdenko Reich werkte zelfs samen met de beroemde Marcel Duchamp.

Er werd destijds in Joegoslavië een tamelijk groot aantal publicaties over de Dadaïstische stroming uitgegeven, o.a. degene van Dragan Aleksić onder de naam "Un matinée crétine" in Hrvatski list 20 (1922). Maar de meest belangrijke bijdrage behoort juist tot Zdenko Reich. Tjedne Vijesti toont ons aan aanvullende informatie over de Club dada waar de meeste jonge schilders zich verzamelden rond de bibliotheek van Reich te Osijek. De bibliotheek was hoogstwaarschijnlijk het eigendom van één van zijn ouders en Zdenko heeft die gelegenheid slim gebruikt om zijn eerste lezing over dadaïsme voor zijn kameraden uit het lyceum in Slavonski Brod te houden. Reich was dus een belangrijk figuur bij zgn. Joego-Dada.

Zdenko Reich verkeerde ook in filosofische/artistieke kringen en hij heeft "The Dictionnaire critique entry for 'Soleil'" geschreven, toen al lid van de Grand Jeu. Daar schreef hij, in weliswaar folkloristische bevestiging, over de vroegtijdige 19de-eeuwse 'zonnecultus' op het platteland dat ligt in de Hoge Alpen. Wat Reich zijn ver beroemde, politiek geëngageerd boek, *Problemi ujedinjenja Evrope. Utopija i ostvarenje (Problemen van de vereniging van Europa)* betreft heb ik heer Cornelissen gevraagd om mij te helpen en iets meer over het belangrijkste gedachtegoed uit het boek te verlichten. Helaas was hij met dat boek niet bekend. Daarom vroeg ik hem of hij, als ooit politiek heel geëngageerd figuur, dacht dat Europese Unie en Europese Democratische Verenigingen op utopische of realistische notie gebaseerd zijn en zijn antwoord luidde als volgt: "Maar ik ben een voorstander van Europese eenheid. Zeker na de Tweede Wereldoorlog toen Frankrijk en Duitsland zich met elkaar verzoenden. Het waren de twee vijanden uit de Eerste en uit de Tweede Wereldoorlog. Maar ik ben alleen voor een Verenigd Europa van Europese landen. Turkije hoort

daar volgens mij bijvoorbeeld niet bij. En eigenlijk zouden er ook geen landen bijhoren waar de regering de corruptie niet kan bedwingen zoals in Bulgarije (en vul verder maar in...)”

Informatie over het einde van de liefdesverhouding tussen Mathilde en Zdenko heeft heer Cornelissen al bezorgd: “Van 1945 tot eind 1948 leefde Mathilde Visser afwisselend in Amsterdam en Belgrado. Meestal in hotels. In Belgrado was dat hotel Moskva. Maar de liefde tussen hen ging niet over...(een verhaal apart)”

Twee verschillende paden leidden naar Joegoslavië/Servië toe. Het eerste was gekenmerkt door een uitzonderlijke schrijver en avonturier A. den Dolaard wiens zwerftochten hem kennis bracht over mensen uit Balkan en hun gewoonten. De tweede is de band gekleurd door de liefdesrelatie tussen Nederlandse kunstcritica Mathilde Visser en de surrealistische schilder en schrijver Zdenko Reich. Deze relatie leverde kunst en een communistisch geëngageerd band tussen twee landen op.

In afwachting van Igor Cornenissens boek kunnen we intussen al een andere publicatie presenteren. Het betreft de vertaling van de dagboekverslagen van Nederlandse chirurg Arius van Tienhoven. Hieronder een korte voorstelling geschreven door Bojana Budimir.

Met Serviers in Albanië: Uit het dagboek van Dr. Arius van Tienhoven

Na een eerste en tweede publicatie over respectievelijk Jacob Colyer en Jeanne Merkus is er onlangs een derde boekje verschenen in de reeks gewijd aan het gedeelde Servisch-Nederlandse cultuurhistorische erfgoed, een uitgave van de Nederlandse ambassade te Belgrado. Deze derde publicatie is gewijd aan Arius van Tienhoven, de Nederlandse chirurg die bekendheid verwierf door zijn engagement als oorlogschirurg in Servië tijdens de Balkanoorlogen en als hoofd van de chirurgische afdeling van het Militair Ziekenhuis te Valjevo tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het boekje is samengesteld uit dagboekantekeningen die Van Tienhoven bijhield tijdens zijn verblijf in Durrës (Albanië) waar hij het lijden van uitgehongerde Servische vluchtelingen probeerde te verlichten. Zijn aantekeningen over “deze massale Exodus” werden begin 1916 - dus honderd jaar geleden - gepubliceerd in het Algemeen Handelsblad). De vertaling is gemaakt door Jelica Novaković-Lopušina, hoogleraar Neerlandistiek aan de universiteit van Belgrado die tevens auteur is van het Voorwoord. Het boekje zal op 31 mei gepresenteerd worden in de feestzaal van de Servische Artsenvereniging.

Sonja Stanišljević

Igor Kornelisen: publicista, Jugo-nostalgicar i ljubitelj džeza

Pre nego što pokušam da vam predstavim Igora Kornelisen, rado bih izrazila svoje utiske. Gospodin Kornelisen je gospodin u svakom pogledu. Pažljiv je, predusretljiv i srdačan. Dok sam sa Kornelisenom vodila korespondenciju imala sam prijatan osećaj da negde, npr. u Zvoleu, udobno sedimo i časkamo uz šoljicu kafe.

Moj prvi dodir sa njegovim opširnim opusom nastao je zahvaljujući profesorki Jelici Novaković-Lopušina, koja mi je pozajmila Kornelisenovu knjigu duhovitog naslova, koja ponekad odiše ironičnim prizvukom. Ono što mi se u knjizi dopalo jeste kraj bez pravog zaključka jer autor od osobe koju je intervjuisao nije dobio tražene odgovore. Nažalost, sa takvim nečim se, često, susrećemo i u životu.

Za one upoznate sa levičarski orjentisanim novinama, Igor Kornelisen, pravi stanovnik Zvolea, jeste poznata figura. Krajem pedesetih godina 20. veka bio je novinar lista Het Vrije Volk, a oko 30-ak godina Kornelisen je bio urednik novina Vrij Nederland. Od 1990. godine do kraja 20. veka Igor Kornelisen piše za rubriku Voetnoot u listu Het Parool. Kornelisen se tokom svoje skoro 35 godina duge novinarske karijere specijalizovao za, ponekad osetljiva, pitanja u vezi sa Istočnom Evropom. Naglasak posebno leži na Jugoslaviji, opštoj klasnoj borbi i komunizmu pogotovo kao i na Drugom svetskom ratu. Ali tu nije kraj njegovim interesovanjima. Kao polu Jevrej, Kornelisen je negovao posebno osećajan odnos sa nastradalima iz svoje porodice. Još kao dete upoznao je jevrejsku porodicu Boslovic. Zainteresovao se za pad jevrejske porodice iz Amsterdama i želeo je da sazna nešto više o njihovoj porodičnoj istoriji. Zaronio je u register rodnih listova, iskopao fotografije i tragao za daljim srodnicima. Tako je razvijena njegova potraga za jevrejskim komunistima i objavljena je Kornelisenova knjiga „Pad porodice Boslovic”. Kornelisen je takođe poznat po svojim memoarima i.o. „Ramhraht 4: Lepe godine u nedeljniku” (1998), „Seljak na prozoru” (2011).

Kornelisen koji, sada već poduže, nije više levičar, preusmerio je svoj fokus na svoju veliku ljubav i žudnju - muziku. A kada kažem muzika, onda ne mislim na bilo koju vrstu, već na džez muziku. Igor Kornelisen je veliki ljubitelj džez muzike, a i sam se pomalo bavi sviranjem. Nadam se da sam uspela da vam ukratko dočaram sliku o Igoru Kornelisen. Sada na red dolazi intervju.

Nekada ste važili za vatrenog pristalicu komunizma. Šta o tome mislite iz današnje perspektive? Mislite li da svaka ideologija mora biti podržana “naivnim idealizmom”? Da li na kraju ipak moramo da shvatimo da je svaka ideologija puna mana?

Svaka ideologija je puna mana. Ali mislim da je Čerčil rekao da je od svih oblika vlasti parlamentarna monarhija najmanje loša. I ja sam tog mišljenja.

Vaša Knjiga „Radnički savet ili država poduzimača: Klase i klasna borba u Holandiji i Jugoslaviji“ objavila je izdavačka kuća Van Gennep. Sada možda i najvažnije pitanje: kada i zašto ste počeli da se interesujete za Jugoslaviju? (na stranu činjenica da je Jugoslavija bila poznata i poprilično velika socijalistička država)

O tome sam već dosta pisao. Sažeću ukratko. Jugoslavija, na čelu sa Titom, je bila prva, a tada i jedina država koja se suprotstavila Staljinu. To je bio jedinstven događaj. Mislim da sam po prvi put došao u Jugoslaviju 1959. ili 1960, da radim na izgradnji autoputa. Put prijateljstva. U blizini Leskovca. Mislim da se selo u kome smo ležali u šatorima zvalo Grdelica. Putovao sam sa malom grupom studenata socijalista. I pre su grupe studenata komunisti radile na tom putu, ali je to obustavljeno

posle 1948. Sada smo mi, članovi levičarski orjentisanog studentskog pokreta Politea, preuzeli kontrolu. To je bio politički čin. Proveo sam predivno vreme. Tu su se odigrale romanse koje su me (vozom) vodile na druga mesta u zemlji. Na kraju treće, četvrte nedelje rada na putu od jugoslovenske države smo dobili nedelju dana odmora na obali kod Dubrovnika. Sećam se riđokose britanske komunistkinje, članice saveza, Barbare Kasl. Posle je imala dugu prijateljsku saradnju u okviru ministarstva Jugoslavije i i.o. engleskih studenata. To je za mene bilo zlatno vreme koje nikada neću zaboraviti. Mi, Holanđani, nismo sarađivali u okviru grupe Tito-Naser, Tito-Naser itd... Nama je to bilo duhovno uzdizanje. Takođe smo na oklopu kornjače, koja se švrćkala oko naših šatora, ofarbali ime Tito. To se našim jugoslovenskim prijateljima nimalo nije svidelo.

Josip Broz Tito je jednom rekao: “Poznato je da nije svim političarima naklonjena velika budućnost”. Da li se slažete sa tim ili mislite, kao što stoji u vašoj knjizi „Nederlandista, nudista i komunist”, da “Sada dobijamo američki fašizam ‘što je mnogo gore’”?

Broz Tito je umnogome bio u pravu. Ali to je takođe i dobro. Ponekad se uzdignu veoma dobri političari

(gospođa Merkel), a ponekad loši (Nikson). Naravno da ne mogu svi članovi parlamenta da postanu ministri, niti mogu svi članovi veća da postanu gradonačelnici. Izjava supruge dr. Knutela, 1945. godine (nakon oslobođenja od nacista), da ćemo sada dobiti američki fašizam je primer gluposti Staljinista. A takođe i Knutela samog koji se u tome slagao sa suprugom.

Sada o vašoj divnoj knjizi. Šta je ljudima, prema vašem mišljenju, bilo gore: biti nudista ili "čovjek koji je čitavog života bio pristalica političke demagogije i branio sva zlodela Staljina i Sovjetske unije"? A šta je u današnje vreme veći skandal?

U Holandiji nije bilo strašno biti nudist, mada je većina građana to smatrala malo čudnim. Već pre rata je to bilo dopustivo. Nudisti su imali svoje parče šume i livade gde su neometano mogli da se šečkaju i plivaju. Sovjetsku uniju (sa svim svojim zločinima i gulagom) branile su samo pristalice KPH-a, Komunističke partije Holandije, a to je činilo manje od pet posto birača. Knutel je do svoje smrti bio član KPH-a; takvih intelektualaca je bilo malo.

Sigurno je bila velika čast upoznati dr. Johanesa A.N. Knutela. Možete li da nam kratko opišete kako ste se osećali dok ste stajali pred nekim ko je upoznao J.H. Leopolda, Hermana Hortera i Henrijetu Roland Holst?

Ne, to nije bila velika čast. U svojoj knjižici (poklon namenjen prijateljima i mušterijama leidske antikvarnice Klikspan) da sam tada još uvek bio 'prepolitizovan' i da me nije zanimala Knutelova literarna strana rada. To je bila moja greška. Šta više, tada nisam pročitao ništa od Leopolda (a ni još uvek), poeziju Henrijete Roland Holst sam smatrao kao što i sada smatram precenjenim trabunjanjem. Herman Horter je kao pesnik bio i ostao velika figura. Zanimljiv je, zasigurno, i kao političar. U međuvremenu je o njemu napisano dosta biografija, o kojima sam govorio u listu *Vrij Nederland*. Od njegovih pristalica koji su propagirali tzv. 'komunizam saveta' svi su preminuli. Takva grupa više ne postoji. U to vreme se tvrdilo da je Tito (ili je to bio Kardelj ili Moša Pijade) bio pod njihovim uticajem i da je zato u Jugoslaviji uvedeno radničko samoupravljanje.

Osvrnimo se još jednom na vezu između Holandije i Jugoslavije. Šta su najveće razlike, a šta sličnosti između komunističke i/ili socijalističke vladavine u ove dve zemlje?

Još jedno teško pitanje da bi se na njega kratko odgovorilo. Holandija je bila parlamentarna demokratija koja je, uprkos svemu (Holandani su majstori tračarenja) fino opstajala. Jugoslavija je, uprkos prijatnim stranama, ipak bila pod blažim oblikom diktature. Nije bilo slobode izbora, a Rankovićeva tajna služba je bila izuzetno moćna. Tito je bio blaža varijanta despota koji, to se takođe mora reći, nije bio okrutan. Dao je da se njegovi protivnici (Đilas) progone i zatvore, ali nije naredio da se ubiju. Ipak velika razlika u odnosu na Staljina i Hitlera.

Nadam se da su mlađe generacije sada stekle jasniji uvid u to zašto je Titoistička Jugoslavija bila tako interesantna i plodna tema za intelektualce širom sveta, a pogotovo u Evropi. Još jednom bih se od srca zahvalila Igoru Kornelisenu, i to ne samo na njegovom nesebično potrošenom vremenu, već i na brzom odgovoru i strpljenju koje mi je ukazao.

Sonja Stanišljević

Uzajamne kulturološke veze

Prema istraživanjima iz doktorskog rada prof. dr. Jelice Novaković-Lopušine kulturološke veze između Nizozemlja i južnoslovenskog podneblja datiraju još os srednjeg veka. Tokom proteklih 20 godina Jelica Novaković-Lopušina je ovoj temi posvetila mnogo publikacija što se može videti na sledećem linku: www.fil.bg.ac.rs/katedre/germanistika/holandski-jezik/zaposleni/jelica-novakovic-lopusina. U međuvremenu se ovaj vid imagoškog istraživanja širi, što uviđamo iz saradnje između J. Novaković-Lopušina i Svena Petersa, zatim bloga Svena Petersa *Balkanboeken*: balkanboeken.blogspot.rs. Postoji i grupa holandskih i srpskih entuzijasta koji pomoću veb-sajta, osnovanog naročito uz podršku Džona Stinena i Fabiana Vendriha, ukazuju čast srpskim zarobljenicima: secanje.nl. Takođe se ne sme podceniti ni doprinos srpskih studenata Niderlandistike jer uočavamo da je broj prevedenih *Wikipedia* članaka o važnim osobama i događajima koji se tiču uzajamnih kontakata, sada veći. I na kraju možemo spomenuti i aktuelnosti, pogotovo publikacije, udruženja za uzajamnu sradnju - *Arius*: ariusbeograd.com.

Poljubac Matilde i Zdenka

Igor Kornelisen je pozati novinar i bivši politički aktivista koji je napisao mnogo memoara, ne-fikcija i biografija. Trenutno piše o poznatoj novinarki, prevodiocu i kritičaru umetnosti, ali izgleda nedovoljno cenjenoj, Matilde Viser. U biografiji se spominje i njena ljubavna veza sa hrvatskim piscem Zdenkom Rajhom koji je bio i slikar nadrealističkog pravca i dadaističkog pokreta. Putem prijatne elektronske korespondencije sa gospodinom Igorom Kornelisenu saznala sam mnogo korisnih i fascinantnih informacija do kojih se ne dolazi tako lako. Prvo sam se zapitala kako bi zvučao naslov njegove nove biografije. A možda I. Kornelisen još nije ni smislio naslov? Na moje zadovoljstvo Kornelisen je otkrio tajanstveni naslov: „Matilde Viser, istoričar umetnosti (1900-1985). IZMEĐU LENJINA I LUČEBERTA“. Podrazumeva se da nam je Lenjin poznat, a za nas, studente na Grupi za Niderlandistiku, trebalo bi i da je Lučebert. Pored H. Klausaa, H. Kauvenara, R. Kamperta itd. Lučebert (takođe nazvan i kao 'Keizer der Vijftigers') nije bio samo poznat posleratni pesnik nego, takođe, i apstraktni slikar. Pitala sam se zašto upravo ovakav naslov i Kornelisen je to lepo objasnio: „Naslov ukazuje da je Matilde Viser živela kako u staromodnom svetu (Lenjin i komunizam) tako i u modernom. Bila je pristupačna i puna razumevanja za modernu umetnost. Bila je veliki erudita i njene recenzije su uživale ugled.“ Na sajtu *DBNL-a* našla sam članak koji je o njoj govorio kao slikarki, a sadržao je i Matildinu altruističku recenziju. Zalagala se za rad mladog slikara Lea Vruhindeveja koji je dvogodišnje umetničko obrazovanje pratio u *Ateljeu '63* kao učenik i.o. Karela Visera. Matilde je hrabro stala u Leovu odbranu sledećim mudrim rečima: „Ko može ovom mladom umetniku, kome je tek 24 godine, da zameri što se u velikoj meri ugleda na rad drugih, npr. Karel Visera. Proporcije su dobre, a ostalo dolazi sa godinama.“

Matilde Ana Kornelija Viser rođena je 3. februara 1900. godine u Den Hagu a poslednje dane je provela u Amsterdamu, gde je 1985. i preminula. O Matildi se zaista pronalazi izuzetno malo informacija. Saznajemo da je Matilde u periodu od 1910. do 1925. ostvarila, između ostalog, poznanstvo sa slikarima Isakom Izraelisom i raznim drugim pesnicima i piscima. Od 1931. do 1939. bila je aktivna u Berlinu, a od 1931. do 1940. u Parizu kao Strani filmski korespondent za *Nieuwe Rotterdamse Courant*. Bila je plodonosni član „Internacionalne asocijacije kritičara umetnosti“ (A.I.C.A.) i Komunističke partije Holandije. Postoji i kratki dokumentarni film o Matildi, koji trenutno nije dostupan.

U tom periodu nastaju i slike za koje je Matilde pozirala kao model. U periodu od 1925. do 1931. dobija uvid nadrealizam i upoznaje filmske reditelje kao što su Joris Ivens i Hans Rihter. Takođe se stiče uvid u godine provedene u Berlinu u periodu kada je nastajao nacional-socijalizam. Kasnije, tokom '30. godina snimljen je njen boravak u Portugalu i Parizu gde je radila kao filmski korespondent za *NRC* i kretala se u krugu poznatih pesnika, pisaca i slikara iz pravca nadrealizma. Tada počinje da se zanima za odnos između komunizma i nadrealizma.

Upadljivo je da o opisu njene kuće nalazimo detaljan izveštaj. Matilde Viser bila je kritičar umetnosti, upoznata sa umetnicima kao što su Dali i Pikaso. Pisala je umetničke kritike za list *De Waarheid*, *NRC* i *Financieel Dagblad*, iako je pristup ovim člancima jako težak. S druge strane, pak, nalazimo sve o kući u kojoj je živela. Matildina kuća je jako brzo izgrađena, već u roku od godinu dana. Proces je trajao između 1950. i 1951. godine. Pri proceni i opisu izgrađene kuće stoji: „Sveukupno: 'zadovoljavajuće'... 'pristojna kuća'. „Nekoliko godina kasnije je J.J. Frind opisao kuću u knjizi *Posleratne male kuće*. Ukratko kuća izgleda veoma prosto. Gemetrijski je čista i minimalistička sa

jednostavnim, pravo polegnutim konstrukcijama koje se sastoje od cigle, mnogo stakla i drveta i svetlog, ukošenog, popločanog krova. Tipično za njenu kuću je to balkonska konstrukcija krova koji se nslanja na unutrašnjost kuće, kao vid 'ambara'. Upečatljivi elementi u izgradnji su stepenice i veoma visok prozor i osvetljenje u sobi za spavanje.

Nameće se još jedno zanimljivo pitanje. Zašto je Igor Kornelisen odlučio da piše baš o Matildi Viser? Kornelisen osvetljava ovo pitanje odličnim odgovorom pomoću kojeg saznajemo više o njenom stilu života i aktivnostima: „To je zato što ona dolazi iz jednog dobrodržećeg miljea, bila je bogata i ni najmanje nije pripadala proletarijatu. Posle rata je dala dosta novca Komunističkoj partiji i individualno, članovima partije. Na primer za njivo studiranje. Bila je uvek veoma ekstravagantno (šik) obučena, odsedala je u najskupljim hotelima, a opet je bila član Partije (koja joj nije u potpunosti verovala). Stanovala je u skupoj vili koju joj je izgradio poznati arhitekta. Takođe je upičatljivo i da je prvo pisala za komunistički dnevni list *De Waarheid* (1956-1967), a posle se, 1972. godine, vratila kao kritičar u dnevni list *Financiëel Dagblad* kojeg su čitali direktori banaka i ostali dobrostojeći. Dakle, potpuno drugi svet.“

Zdenko Rajh i Matilde Viser venčali su se 30. marta 1941. godine u Beogradu, a par se razveo 10. jula 1948, takođe u Beogradu. O ovom braku se nalazi malo informacija, čak ni to da li su imali dece. Matilde i Zdenko Rajh su se upoznali u Parizu 1931. godine, gde je Zdenko živeo i studirao filozofiju nekoliko godina. Matilde se upravo vratila iz Berlina, gde je njen pokušaj da se bavi trgovinom umetninama propao. Pomoću Zdenka je upoznala mnogo slikara, i.o. nadrealističkih, kojima je i Zdenko pripada. Tek sedam godina nakon njihovog poznanstva su se venčali.

Zdenko je rođen 4. jula 1905. u Slavonskom Brodu u bivšoj Jugoslaviji. Početkom '30. godina se list *Nadrealizam* u službi revolucije, za kojeg je Zdenko radio, nije objavljivao. S obzirom na ovu nepriliku slikari su, nakon nekoliko godina, odlučili da prikažu svoj čvrst politički i ujedinjeni pravac. Nadrealizam se činio modernim i svežim pravcem koji je sve više privlačio svetsku pažnju i kojem su pripadali Pol Nuž (Belgija), Zdenko Rajh i Marko Ristić (Jugoslavija) i Viteslav Nezval iz praške grupe *Devetsvil*. Zdenko Rajh radio je zajedno čak i sa poznatim Marselom Dišamom. U to vreme u Jugoslaviji je objavljen veliki broj publikacija o dadaističkom pokretu, i.o. publikacija Dragana Aleksića „Un matinée crétine“, objavljena

u *Hrvatskom Listu 20* (1922). Ali najveći doprinos pripao je upravo Zdenku Rajhu. *Tjedne Vjesti* nam prikazuju dodatne informacije o dadaističkom klubu u kome se skupljala većina mladih slikara i to u okviru Rajhove biblioteke u Osijeku. Ovu biblioteku je Rajh najverovatnije nasledio od jednog od roditelja i to je pametno iskoristio ne bi li držao svoja prva predavanja o dadaizmu svojim kolegama sa liceja u Slavonskom Brodu. Rajh je, dakle, bio bitna figura u tzv. Jugo-Dadi. Zdenko Rajh se kretao takođe u filozofko/umetničkim kružocima i napisao je, već kao član *Gand Jeu-a*, „The Dictionnaire critique entry for 'Soleil'“. Tu je pisao, u doduše folklorističkom poletu, o 'kultu sunca' iz ranog 19. veka koje se odigravalo na selu u Visokim Alpima. Što se Rajhove daleko poznatije knjige i politički angažovane knjige „Problemi ujedinjenja Evrope. Utopija i ostvarenje tiče“, pitala sam gospodina Kornelisen da mi pomogne i kaže nešto više o najvažnijim idejama knjige. Nažalost on nije upoznat sa tom knjigom. Zato sam ga pitala da li, kao pređašnja politički angažovana osoba, misli da su Evropska unija i Evropsko demokratsko udruženje zasnovane na utopističkim ili realističkim idejama, na šta je njegov odgovor glasio: „Ja sam pobornik evropskog ujedinjenja. Pogotovo nakon Drugog svetskog rata kada su se Francuska i Nemačka izmirile. Ali samo samo za Evropsku uniju evropskih zemalja. Turska po meni tu ne pripada. A takođe ni zemlje kao što je npr. Bugarska (a ima ih i još), u kojoj vlada ne može da istrebi korupciju.“

Igor Kornelisen nam je već obezbedio informacije koje se tiču kraja ljubavnog odnosa između Matilde i Zdenka: „Od 1945. do kraja 1948. Matilde Viser je naizmenično živela u Amsterdamu i Beogradu. Uglavnom u hotelima. U Beogradu je to bio hotel Moskva. Ali ljubav između njih se nije završila... (to je sad već posebna priča)“

Dve različite staze vode do Jugoslavije/Srbije. Prvu je označio poseban pisac i avonturista A. Den Dolard čija su ga lutanja dovela u kontakt sa Balkanom i običajima ljudi sa tog pondneblja. Druga veza je obojena ljubavnim odnosom između holandske kritičarke umetnosti Matilde Viser i nadrealističkog slikara Zdenka Rajha. Ovaj odnos je doprineo umetničkoj i koministički angažovanoj vezi između dve zemlje.

Dok čekamo knjigu Igora Kornelisen a možemo već u međuvremenu da predstavimo drugu publikaciju. Reč je o prevodu izveštaja iz dnevnika holandskog hirurga Arijusa van Tinhovena. Sledi kratak opis koji je napisala Bojana Budimir.

Sa Srbima u Albaniji: Iz dnevnika dr Arijusa van Tinhovena

Nakon prve i druge publikacije o Jakovu Kolijeru odn. Žani Merkus nedavno se pojavila treća knjiga u seriji posvećenoj srpsko-nizozemskom kulturno-istorijskom nasleđu. Ova, treća knjiga je izašla u izdanju Holandske ambasade u Beogradu i posvećena je Arijusu van Tinhovenu, holandskom hirurгу koji je svoju slavu, najviše, stekao kao ratni hirurg u Srbiji tokom Bakanskih ratova i kao načelnik hirurškog odeljenja Vojne bolnice u Valjevu za vreme Prvog Svetskog rata. Knjiga je sastavljena od zapisa iz dnevnika koji je Van Tinhoven pisao tokom svog boravka u Draču (Albanija) u kome je pokušao da olakša patnju izgladnelih srpskih izbeglica. Njegovi zapisi o "ovom masovnom Egzodusu" su početkom 1916 - dakle pre sto godina- objavljivani u holandskom časopisu *Alhemejn Handelsblad*. Knjigu je prevela Jelica Novaković-Lopušina, profesor na Grupi za Nederlandistiku, univerziteta u Beogradu koja je napisala i Predgovor. Knjiga će zvanično biti predstavljena 31. maja u svečanoj sali Srpskog lekarskog društva.

Sonja Stanišljević

IZLAZ // UITWEG

Andrija Dodig

O autoru // Over de auteur

Izlaz, drugi roman Andrije Dodika, po zanimanju inženjera, još je u nastajanju, ali nam se tema romana veoma dopala. U nastavku sledi fragment o njegovom iskustvu privremene izbeglice u Amsterdamu tokom devedesetih godina.

TELEFON

- Halo!
- Da ...
- Ti si Irena?
- A ko bi drugi bio!?
- Pitam samo! Nisi se dugo javljala.
- Nisam, jer nisam znala koga ću da nađem.
- Kako koga? Pa gospođu Kajer.
- Nije to bila gospođa Kajer, njen glas dobro poznajem. Ovo je bila neka mlađa žena, pričala je nešto na holandskom i spustila mi slušalicu.
- Ma, ne znam o kome pričaš. Možda ona što dva puta godišnje prevrne čitavu kuću, radi generalku...
- Pa nema druga posla, nego da se javlja na telefon!?
- Valjda se tu zatekla kad je telefon zazvonio. Nego, čekaj je l' ti to meni nešto spočitavaš?
- Ne! Nego hoću da kažem da kad ti mene pozoveš samo ja mogu da se javim, pa nema potrebe da se iznenađuje kad me čuješ.
- Bože, koliko ti energije trošiš na beznačajne stvari!
- Za tebe je vernost beznačajna stvar!?
- Ko sad govori o vernosti? Priprosta služavka, koja govori samo holandski, prekinula ti je vezu i ništa više.
- Kako sad to, da ne govore i druge jezike? Sam si rekao da su Holanđani poliglote i da govore još tri jezika uz maternji.
- Pa eto, ova Gita, vidiš, ne govori.
- Ovamo nemaš pojma ko bi mogao da bude, a sad dođosmo do Gite. Možda je Margarita, a ti joj još i tepaš!?
- Majko moja, kako ti imaš bujnu maštu!
- Možda ja imam maštu, ali ti brojne mogućnosti. Uostalom, po čitav dan sam uz Adama, a ti daleko. Zašto nisi sa nama?
- O tome hoću i da govorimo. Zar nam treba pola sata da dodjemo do glavne teme?

Uitweg, de tweede roman van Andrija Dodik, van beroep ingenieur, is nog in de maak, maar wij vonden het thema interessant. Hier volgt een fragment over zijn ervaringen als tijdelijke vluchteling in Amsterdam in de jaren negentig.

TELEFOON

- Hallo!
- Ja ...
- Irena, ben jij het?
- Wie anders!?
- Ik vraag maar! Je hebt al lang niet gebeld.
- Nee, want ik wist niet wie opnemen zou.
- Hoezo? Mevrouw Kaaijer toch.
- Nee, dat was mevrouw Kaaijer niet, haar stem ken ik wel. Dit was een jongere vrouw, ze zei iets in het Nederlands en hing op.
- Ik heb geen idee over wie je het hebt, hoor. Misschien over die poetsvrouw die twee keer per jaar het hele huis omkeert, grote schoonmaak...
- En die heeft dus niks anders te doen dan de telefoon op te nemen!?
- Misschien was ze in de buurt toen de telefoon ging. Zeg, wacht 'ns even... Verwijt je me iets?
- Nee! Ik wil alleen maar zeggen, wanneer jij belt ben ik de enige die kan opnemen en er is dus geen reden voor verbazing als je mijn stem hoort.
- Jeetje, wat een energie stop jij in onbelangrijke dingen!
- Trouw is voor jou dus onbelangrijk!?
- Wie heeft het nou over trouw? Doodgewone poetsvrouw, die alleen Nederlands spreekt heeft opgehangen en niks anders.
- Hoe kan dat nou, dat ze geen andere talen spreken? Je zei toch zelf dat Nederlanders polyglotten zijn en dat ze nog drie andere talen naast hun moedertaal kennen.
- Nou, deze Gitta, zoals je ziet, kent er geen.
- Eerst heb je geen idee wie het had kunnen zijn en nu krijgen we ineens Gitta. Misschien heet ze Margaretha, maar jij gebruikt al een troetelnaam!?
- Tjonge jonge, wat een vebeelding!
- Misschien heb ik een rijke vebeelding, maar jij hebt

- Možda da pitaš Gitu šta ona o tome misli. S obzirom da slabo govoriš holandski, mogao bi da joj rukama ili kretnjama objasniš problem...
- Irena molim te!, Jesi li razmišljala o mom predlogu?
- Jesam, i hoću da živimo zajedno!
- Odlično! Znači, hoćeš da popričam sa gospodinom Rensingom da nam pomogne oko vize....
- Ne to! Hoću da živimo zajedno u Jugi. Po čemu se mi toliko razlikujemo od te tvoje Evrope?
- Po čemu? Po svemu! Eto...eto... banalno: ovde na trulom Zapadu lete avioni i helikopteri, a tu kod nas automobili i džipovi. I ako se nadješ u pogrešno vreme, pored takvog nekog govneteta, jebo si čvorka, možda ćeš leteti i ti.
- Gde nađe taj primer!? To je retkost.
- Ajde da pustimo to. Da se vratimo na nas: znači ništa od onoga što sam ti ranije govorio tebe nije promenilo nimalo!?
- Jugoslavija je naša država.
- Pa, Juge o kojoj ti govoriš više nema, Sad više ni sam ne znam da li je ikad postojala ili je bila fatamorgana. Pukli smo po svim šavovima, i ko zna kako će se i kad završiti. Ovde i dalje pričaju da je moguće i bombardovanje, a ne samo da ostanu na sankcijama kao sada.
- Zašto u to veruješ? To su samo glasine kojim žele da nas zaplaše. Ko će da bombarduje u Evropi na kraju dvadesetog veka?
- Počinješ da govoriš kao neki političari.
- Nisam ja političar, ja pokušavam da sačuvam svoju porodicu.
- Pa, ako to pokušavaš onda dođite ovamo, neće nam biti lako, ali ćemo biti zajedno i na sigurnom. Imamo izlaz!
- Zašto da dođem, pa ovo je moja zemlja, ovde sam rođena...
- Majka se ne može zameniti, ali zemlja i jezik, zašto da ne!?
- Šta bude, biće!
- Ama ništa nije u tvojoj moći, ništa ne zavisi od tebe.
- Zavisi naš brak. I zato treba da se vratiš. Nama ne treba nikakav izlaz, što ga ti spominješ, nama treba tvoj povratak!
- Misliš: "Svuda pođi, kući dođi".
- Ne, Ivane, nego sebi dođi. To je još važnije.
- Pa, tebi izgleda ništa nije jasno!
- Jasno mi je da treba da budemo zajedno.....
- Ali ne tu, Irena, ne tu... Tu nije više mesto za život.
- Ne, nego u tuđini!? Uostalom, zašto drugi ne idu? Što si ti najpametniji?!

- talrijke mogelijkheden. Ik ben immers de hele dag met Adam en jij bent ver weg. Waarom ben je niet met ons?
- Juist daarover wilde ik het hebben. Ik zei toch dat we een halfuur nodig hebben om op het hoofdthema te komen?
- Misschien moet je Gitta vragen wat zij daarover denkt. Aangezien je Nederlands slecht is, zou je het probleem kunnen uitleggen met behulp van gebarentaal ...
- Irena, alsjeblijft! Heb je al nagedacht over mijn voorstel?
- Jazeker en ik wil graag dat we samenwonen!
- Uitstekend! Dus, je wilt dat ik meneer Rensing vraag om ons met het visum te helpen...
- Nee, niet dat! Ik wil dat we samen in Juga wonen. Waarin zijn wij zo verschillend dan dat Europa van jou?
- Waarin? In alles! Nou... kijk... heel banaal: Hier in het rotte West vliegen vliegtuigen en helikopters en daar bij ons auto's en jeeps. en als je op het verkeerde moment naast zo'n gangster jeep staat, dan ben je naar de klote, dan vlieg misschien ook jij mee.
- Waar haal je zo'n voorbeeld vandaan!? Dat komt zelden voor.
- Laat dat nou maar. Terug naar ons: dus niks van wat ik je ooit heb gezegd heft een indruk op je gemaakt!?
- Joegoslavië is ons land.
- Nou, dat Joegoslavië waar jij het over hebt bestaat niet meer, ik weet zelf niet meer of die ooit heft bestaan of was het alleen maar een fata morgana. het is een rotzooi van alle kanten, en niemand weet hoe en wanneer dat zal eindigen. Hier zeggen ze nog steeds dat bombardementen ook een optie zijn en niet alleen sancties zoals het tot nu toe was.
- Waarom geloof je dat? Dat zijn alleen maar geruchten waarmee ze ons schrik willen aanjagen. Wie gaat het er aan het eind van de twintigste eeuw nog bombarderen in Europa?
- Je lijkt wel een politicus zoals je praat.
- Ik ben geen politicus, ik probeer mijn gezin bijeen te houden.
- Nou, als dat is wat je probeert te doen, kom dan hiernaartoe, we zullen het niet makkelijk hebben maar we zullen samen zijn, in veiligheid. Er bestaat een uitkomst!
- Waarom zou ik komen, dit is toch mijn land, hier ben ik geboren...

- Mene drugi ne zanimaju, ja imam Adama i tebe.
- Jeste, imaš Adama, sina jedinca, a nisi ga ni video, nego samo preko fotografije. A i nju verovatno skloniš kad ti dolazi Gita ili već kako se zove.
- Prestani da sereš! Zemlja je pukla, ratuje se, uveli su sankcije, avioni ne lete, malo-malo pa neke nestašice....
- Jeste, ali mi opstajemo! Pa nije meni domovina tamo gde mi je lepo, nego tamo gde sam rođena. Nije ovo prva muka koja je na nas udarila, pa smo opstali. Kako bude drugima, biće i nama.
- Nemoj mi samo reći da tebe svačiji problemi dotiču, kao oni koje imaš lično. Šta si ti, majka Tereza? Mene zanimajte ti i Adam. Za sad samo naš problem mogu da rešim. Da dobijete vizu i dođete u posetu, a kad budemo zajedno borićemo se za dalje.
- Mi tebi trebamo samo radi dobijanja azila.
- Vi meni trebate, jer vas volim i zato što smo mi porodica.
- Pa, o tome ti čoveče i govorim..... Mi smo porodica i treba da smo na okupu. Ako ti je lakše da prihvatiš – u Srbiji, a ne u Jugi, jer kažeš da nje nema.
- Slušaš li ti mene? Neću da pasemo travu, kao što to reče neki uticajni slepac, već da živimo kao sav normalan svet. Da ne mislim da li ću sutra imati posao, biti gladan i da li će da nam padaju bombe na glavu. Ne želim ni da ubijam, niti da budem ubijen, ako me sutra bace u neki rov.
- Zašto tako crno gledaš?
- Kako drukčije da gledam? Niko se kod nas nije rodio kao pesimista, ali kad malo pogleda oko sebe, sve mu bude jasno.
- Ma, smanjene su mobilizacije, nije to bilo tako, kao što tu verovatno pričaju.
- Ma, da! Sećam se “sve će to narod pozlatiti”. Nemaš nogu, ali važno je da je glava na ramenu. Živećeš od milostinje, dok se još malo sećaju rata, a posle, ko te jebe. Doduše, ubrzo će na Balkanu novi rat, pa će drugi imati tvoje dileme i tvoje probleme. I tako u krug, ringišpil nikad ne staje!
- Je kunt niet voor een andere moeder kiezen, maar voor een ander land of taal, waarom niet!?
- Kome wat komen moet!
- Niets is in jouw macht, niks hangt van jou af.
- Ons huwelijk wel. En daarom moet je terugkomen. We hebben geen uitkomst nodig zoals jij dat noemt, jouw terugkomst hebben we nodig!
- Je bedoelt: “Oost west thuis best”.
- Nee, Ivan, bezin je. Dat is nog belangrijker.
- Jij snapt er kennelijk geen moer van.
- Ik snap dat we samen horen te zijn ...
- Maar nier daar, Irena, niet daar... dat is geen plek meer om te leven.
- Nee, en in den vreemde wel!?! Trouwens, waarom gaan anderen niet? Waarom ben jij de slimste?!
- Anderen interesseren me niet, ik heb Adam en jou.
- Dat klopt, je hebt Adam, je enige zoon en je hebt hem niet eens gezien, slechts op foto. En die stop je waarschijnlijk ook weg als Gitta of hoe ze ook moge heten komt.
- Hou op met kankeren! Het land is naar de klote, er is oorlog, sancties zijn ingevoerd, er zijn geen vluchten, om de haverklap is er een of ander tekort aan iets...
- Dat klopt, maar we houden stand! Mijn moederland is toch niet daar waar ik het goed heb, maar waar ik geboren ben. Dit is niet het eerste kwaad dat we over ons heen krijgen, en toch hebben we standgehouden. Zoals het anderen vergaat zo zal het ook ons vergaan.
- Ga me nou niet vertellen dat je je evenveel aantrekt van de problemen van anderen als van je eigen. Ben jij moeder Theresa of wat? Jij en Adam interesseren me. Voorlopig kan ik alleen ons probleem oplossen. Dat jullie een visum krijgen en op bezoek kunnen komen en als we eenmaal samen zijn strijden we samen verder.
- Je hebt ons enkel nodig om asiel te kunnen krijgen.
- Ik heb jullie nodig omdat ik van jullie hou en omdat we een gezin zijn.
- Nou, daar heb ik het juist over, man... We zijn een gezin en we horen bij elkaar. Als dat je beter zint – in Servië, en niet in Juga, want je zegt dat die er niet meer is.
- Luister jij naar wat ik zeg? Ik wil niet dat we gras moeten gaan eten, zoals een invloedrijke dommerik zei, maar dat we als normale mensen leven. dat ik me geen zorgen moet maken of ik morgen nog een baan heb, of ik honger zal lijden en of we bommen op ons hoofd krijgen. Ik wil noch mensen doden

- noch gedood worden, als ze me morgen in een loopgraaf stoppen.
- Waarom zie je alles zo zwart?
- En hoe moet ik het dan wel zien? Niemand wordt bij ons als pessimist geboren, maar je hoeft maar om je heen te kijken om alles te snappen.
- Kom op, er wordt minder gemobiliseerd, het was echt niet zo, zoals ze daar waarschijnlijk vertellen.
- Kom op! Ik herinner me nog “voor wat, hoort wat”. Je been is weg, maar goed dat je hoofd nog op je schouders zit. Je zult van almoezen moeten leven, zolang de herinnering aan de oorlog nog een beetje leeft, maar daarna kan je ze geen reet meer schelen. Alhoewel, binnekort zal er op de Balkan een nieuwe oorlog uitbreken, en dan krijgen anderen met jouw problemen en dilemma’s te maken. En zo zijn we weer bij het begin, de draaimolen draait door!

*Prevela Mila Vojinović u okviru konsultacija iz prevodilaštva na doktorskim studijama
Vertaald door Mila Vojinović in het kader van de vertaalopleiding voor doctorandi*

EVENEMENTEN // DEŠAVANJA

Naar aanleiding van de Servische vertaling van de roman *De helaasheid der dingen*, kwam de Vlaamse schrijver Dimitri Verhulst in oktober 2015 naar Belgrado. Hij was gast op de 60de internationale boekenboers waar de vertaling gepresenteerd werd, waarover de volgende dag de studenten discussie met hem mochten houden.

Sven Peters, co-auteur van het boek *Wat kwam er uit een schot?* sprak niet alleen over de rol en perceptie van Gavrilo Princip tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar ook over de verhouding en verbanden tussen de Lage Landen en Servië (toenmalig Joegoslavië).

In maart 2016 hadden de studenten ook de gelegenheid om naar een reeks lezingen van de Nederlandse hoogleraar aan de KU Leuven, Joop van der Horst, te luisteren. Het hoofdthema waren de veranderingen in de hedendaagse Nederlandse taal, vaste verbindingen en woordvolgorde, waaraan de evolutie van deze taalphenomenen werd gekoppeld.

Later in maart werd er een presentatie van het project *Voorleesexpress* in de bibliotheek 'Milutin Bojić' gehouden. De bedoeling van dit project waarachter de ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden en de Servische ministerie van cultuur staan, was de leescultuur en de leesgewoonten op een interessante manier aan kinderen voor te leggen. De studenten namen er ook deel aan door een onderzoek te doen naar de leesgewoonten van de studenten van de Filologische faculteit.

Daarnaast kregen we bezoek van Morries Leeraert in april die een lezing hield over de "tijdsgeest" van nu in vergelijking met de tijd van een honderd jaar eerder. Leeraert is een free-lance journalist die zich bezighoudt met het weblog *Onderstroom*. Hij werkte acht jaar lang als docent bij onze

vakgroep en is een van de oprichters van *Paukenslag*. Bovendien kwamen de hoogleraresen aan de KU Leuven, Olga Novitskaja en Hilde van Belle, langs bij onze faculteit. Respectievelijk hielden ze zeer interessante lezingen over de interculturele communicatie en verschillen die daarbij voorkomen, en over een filosofische analyse van de roman *Rituelen* van Cees Noteboom.

Ten slotte hebben onze studenten deze lente meegedaan aan het Internationaal Studentendictee der Nederlandse taal. Onze gelukwensen gaan op de eerste plaats uit naar de winnaar, Ivan Pavlović, maar evengoed naar alle moedige en gemotiveerde deelnemers.

Povodom objavljivanja srpskog prevoda romana *Zaludnost stvari*, flamanski pisac Dimitri Verhulst posetio je Beograd u oktobru 2015. godine najpre kao gost šezdesetog Međunarodnog sajma knjiga gde je predstavljen njegov roman u kome piše o svojoj mladosti, o čemu su sa njim sutradan studenti mogli da vode diskusiju.

Sven Peters, ko-autor knjige *Posledice jednog pucnja* govorio je ne samo o ulozi i percepciji Gavrila Principa tokom Prvog svetskog rata, nego i o odnosima i vezama između Nizozemlja i Srbije (tadašnje Jugoslavije).

Marta 2016. studenti su pratili seriju predavanja Holanđanina Jopa van der Horsta, profesora i lingviste na Katoličkom Univerzitetu u Luvenu. Glavna tema ovih predavanja bile su promene u savremenom holandskom jeziku, ustaljene fraze i red reči u rečenici, sa čime je u vezu dovedena i evolucija ovih fenomena.

Kasnije u martu u biblioteci "Milutin Bojić" održana je i prezentacija projekta *Čitam knjigu*. Cilj ovog projekta iza koga stoje ambasada Kraljevine Holandije i Ministarstvo kulture Srbije bila je da kulturu čitanja i čitalačke navike predstavi deci na interesantan način. Studenti su takođe učestvovali tako što su sprovedli anketu o čitalačkim navikama studenata Filološkog fakulteta.

Pored toga nas je u aprilu posetio i Moris Lerart, bivši

saradnik grupe za nizozemske studije gde je predavao osam godina i jedan od osnivača časopisa *Paukenslag*. On je održao predavanje o "duhu vremena", duhu sadašnjeg vremena u poređenju sa onim pre 100 godina. Inače, Lerart je frilens novinar i ima svoj internet blog *Onderstroom*.

Povrh toga su u maju na našem fakultetu gostujuća predavanja održale Olga Novickaja i Hilde van Bele sa Katoličkog Univerziteta u Luvenu. Novickaja je održala zanimljivo predavanje o interkulturalnoj komunikaciji i problemima koji se pritom javljaju, dok je tema predavanja Hilde van Bele bila filozofska analiza romana *Rituali*, Sejsa Noteboma.

Na kraju, studenti su i ovog proleća učestvovali u Velikom studentskom diktatu nizozemskog jezika. Čestitamo pre svega pobjedniku, Ivanu Pavloviću, ali i svim hrabrim i motivisanim učesnicima.

Tina Petković

10 jaar Paukenslag!

In dit jubileumnummer van Paukenslag! kijken wij terug in een vraagsprek met de oprichter Morries Leeraert. Waarom is het alles begonnen? 'Mensen in Servië, in Nederland en België, vragen altijd: waarom studeer je Nederlands? En dan geef je Paukenslag! als antwoord.'

Hoe bent u tot het idee gekomen om zo'n tijdschrift op te richten?

Het is ontstaan vanuit de gedachte dat studenten de Nederlandse taal ook buiten de lessen meer gaan gebruiken. Ik was zelf ook werkzaam als journalist in Nederland en in Servië, en dan ligt het idee voor de hand - een studentenblad.

Ik was ook heel benieuwd: waar zouden jullie als studenten over gaan schrijven, wat vinden jullie leuk, wat vinden jullie belangrijk, dus ik vond het ook leuk om te lezen wat jullie bezighoudt.

Ik dacht wat vorm betreft aan een heel eenvoudig studentenblad, een brochureachtige uitgave – voor en door de studenten Neerlandistiek. Toen stelde een student voor om het aan de ambassade te presenteren, en dat het blad een promotie van de Neerlandistiek in Belgrado, in Servië, moest zijn. Dus toen werd het een tijdschrift.

Wie waren uw eerste medewerkers en waren dat allemaal docenten, of vierdejaarsstudenten?

Vooral derde- en vierdejaarsstudenten. Er waren ook tweedejaars in de redactie; het ging er natuurlijk niet alleen om of je goed Nederlands kon schrijven, ook de ideeën waren belangrijk. Ik was coördinator, hoofdredacteur, dus ik bepaalde wel wat we ongeveer moesten bespreken, zeker aan het begin. Het moest een gevarieerd blad worden, met een degelijke inhoud – zogenoemde 'bewaarnummers' wilden we maken. Maar ook met amusement, een roddelrubriek bijvoorbeeld, weet je, zoals *Gloria*, en uiteraard ook informatie over de studie, over studiebeurzen, over de zomercursus, en een rubriek met vragen van eerstejaars aan vierdejaars, dus ook om meerdere generaties van studenten bij elkaar te brengen.

Denkt u dat dit tijdschrift een bijdrage levert qua verbetering van de verhoudingen tussen Servië en Nederland? Was dat ook de bedoeling van het tijdschrift?

Nou, ik denk een hele grote bijdrage! Ik zei toen: 'Hou het klein', want we hebben geen budget, en

we maakten het in de eerste jaargang ook tweetalig. Dan is het niet alleen voor studenten, maar ook een kennismaking van Servische cultuur naar Nederland en België – om te tonen, dit is wat we doen, dit is wat studenten doen in Belgrado, ze hebben hun eigen tijdschrift. Mensen in Servië, in Nederland en België, vragen altijd: waarom studeer je Nederlands? En dan geef je *Paukenslag!* als antwoord. Zo stelde ik het mij voor.

Denkt u dat het tijdschrift nu in een andere richting is gegaan, of volgde het het idee dat in het begin aanwezig was? Is er iets veranderd?

Het blad gaat altijd over Nederlandse en Vlaamse cultuur, over de waarde van onze studie, dus dat is de boodschap die het blad eigenlijk via die artikelen uitzendt. In en tussen de regels door lees je het Servische perspectief.

Natuurlijk moesten we ook zoveel mogelijk aansluiten bij de actualiteit, dat is ook heel belangrijk bij *Paukenslag!*, bijv. met de publicatie van vertalingen. Of, toen Hugo Claus stierf besloot de redactie dat we een artikel over hem moeten hebben. Of toen Harry Mulisch doodging, dat zijn iconen van de hedendaagse literatuur, daar moet iets over in staan. Een redactielid vroeg me destijds: wat moet ik nu over Claus schrijven? Ik antwoordde: hou het persoonlijk!

Kijk, jullie als redactie bepalen waar het over moet gaan. Zo'n thema als de positie van de buitenlandse lectoren is heel relevant voor jullie onderwijs; alles wat er op de faculteit gebeurt. Ik wilde ook eens een artikel maken over het leven in Belgradose studentenkamers, en dat jij je kamergenoot moet uitleggen waarom je Nederlands studeert: wat zeg je dan?

Wat we ook deden, waren columns. Een heel kort stukje van 300 woorden, heel persoonlijk. Dat kan over alledaagse dingen gaan, maar juist dat kan heel relevant zijn.

U hebt de afgelopen vier jaar als docent aan de zomercursus in Zeist meegedaan.

En nu bestaat er helaas geen mogelijkheid meer voor. De zomercursus bewees zich elk jaar opnieuw, maar het succesvolle concept is wegbezuinigd. Wij als docenten vonden dat natuurlijk slecht. De zomercursus van de Taalunie bestaat 60 jaar en dat is een traditie. Om financiële redenen werd deze traditie overboord gegooid. Nu is er een nieuw concept voor de zomercursus, alleen nog in Gent, dat zal dit jaar zijn.

Hoe hebt u dat beleefd, toen deze beslissing werd genomen?

Als docent stond ik ook in de zomercursus aan de kant van de student, natuurlijk de organisatie ook. In 2015 is dat beleid 'van bovenaf' omgegooid, dat het nu alleen nog is voor studenten die een hoog niveau van Nederlands hebben. Natuurlijk is het niet leuk als dat gebeurt, en wij protesteerden als docententeam daar ook tegen, naast ook vele collega's van de Taalunie! Jullie moeten dat niet eenzijdig zien, dat de Taalunie 'the bad guy' is, dat ze geen begrip voor de studenten hebben. Het is omdat de overheid van Nederland dreigde: 'Wij stoppen alles wat buitenlands onderwijs is.' Bijvoorbeeld met het stoppen van de financiering van het educatieve, informatieve archief van Indonesië. Dat instituut in Jakarta bestond om oude Nederlandstalige (= koloniale) documenten te lezen, en dat werd wegbezuinigd.

Bijna was de hele Taalunie verdwenen: ze moest 60% van het budget bezuinigen, maar de Taalunie wordt ook door Vlaanderen gefinancierd. Het Nederlands is veel belangrijker in Vlaanderen en de Vlaamse regering heeft besloten om de Taalunie overeind te houden.

Misschien kunnen we het nu over vrolijkere thema's hebben. Aangezien u bezig bent met uw blog *Onderstroom*, wat kunt u over de slagzin op de voorpagina vertellen - *Kunst tot leven, leven tot kunst?*

Dat is een heel interessante vraag. Wat ik bedoel met *Kunst tot leven*... Daarbij hoort de letterlijke én de figuurlijke betekenis. Dus eigenlijk, het idee van *kunst* en creativiteit overgezet naar het hele leven. Dat is één betekenis; daarnaast is er de notie dat *kunst* niet een afgesloten gebied van interesse is, bijv. dat kunst behoort in musea, dat de kunst alleen maar voor een elite is, dat hoor je vaak.

Met '*Kunst tot leven*' bedoel ik dat kunst een fundamenteel onderdeel is van het leven. Het leven is een toekomst bouwen, studeren, vriendschap, je gedachten, je levensvisie ontwikkelen. Kunst is daar niet gewoon een *onderdeel* van – het is juist kunst in 't algemeen die je tot andere –rijkere– gedachten brengt.

Dat geldt trouwens ook voor kunstenaars. Want er zijn ook kunstenaars die zeggen: 'Het leven interesseert me niet, ik ben in mijn atelier, in mijn eigen wereld.' Dat soort kunst is niets waard.

U heeft hier in Belgrado een gastlezing gegeven over ‘culturele veranderingen rond de milleniumwisseling’. Denkt u dat kunst steeds meer veld wint in het tijdperk van digitalisering en robotisering, of is het moeilijker voor een kunstenaar om zich uit te drukken?

Er bestaat een boek van Maarten Doorman: *Steeds mooier*. Daar is de vraag – heeft kunst een ontwikkeling? Vooral in de literatuur – van romantiek naar realisme, van modernisme naar postmodernisme. Dat suggereert een ontwikkeling, vooruitgang of achteruitgang, al die ‘stromingen’. En hij vraagt zich af of dat eigenlijk wel bestaat...

Als een groep mensen samen is, een groep van 10, 30 mensen, of 9 miljard, en je wil langer dan 2 weken bij elkaar zijn, dan ontstaat vanzelf de vraag: wat bindt ons?

Die bindende factor is wat we cultuur noemen. Elk kunstwerk stelt de vraag tussen maker en kijker: wat bindt ons? De input van kunst wordt enorm onderschat, dat is wel mijn opvatting, dat kunst wordt in een hoekje geduwd, in een museum. En dat is jammer.

10 godina Paukenslag!-a

U ovom jubilarnom broju časopisa Paukenslag! osvrćemo se na prošlost u intervjuu sa jednim od osnivača Morisom Lerartom. Kako je sve otpočelo? ‘Ljudi u Srbiji, u Holandiji i Belgiji, stalno pitaju: zašto studiraš nizozemski jezik? Na šta bi odgovor bio Paukenslag!’.

Kako ste došli na ideju da osnujete ovakav časopis?

Zamisao je bila da studenti i van nastave koriste nizozemski jezik. I sam sam radio kao novinar u Holandiji i Srbiji, i tada se rodila ideja o studentskom listu. Bio sam jako radoznao: o čemu će pisati studenti, šta im se sviđa, šta smatraju važnim, dakle dopadalo mi se da čitam o vašim interesovanjima. Što se tiče forme zamišljao sam vrlo jednostavan studentski list, poput brošure – od studenata i za studente. Tada je neko od studenata predložio da se časopis prezentuje ambasadi, što bi bila promocija nederlandistike u Beogradu, u Srbiji. Tada je postao pravi časopis.

Ko su bili Vaši prvi saradnici, docenti ili studenti četvrte godine?

Pre svega studenti treće i četvrte godine. Bilo je takođe i studenata druge godine; nije se samo radilo o nivou znanja nizozemskog jezika, već su i ideje bile bitne. Bio sam koordinator i glavni urednik, pa sam ipak ja određivao o čemu ćemo otprilike pisati, pogotovo na samom

Wat zeg jij tegen iemand die geen interesse voor kunst heeft?

Dan zeg ik – prima! Ik ben geen missionaris of dominee. Maar bijna altijd gaat het dan slechts om één segment van de kunst: men bedoelt dan die ‘lelijke, onbegrijpelijke, decadente’ kunstwerken die in musea staan en hangen. Het soort ‘elitaire’ kunst dat iets anders wil zeggen dan de afbeelding. Mondriaan is daarvan het prachtige voorbeeld.

U hebt acht jaren hier gewerkt en nu een gastlezing gegeven. Is er iets veranderd wat betreft uw ervaring in Belgrado?

Ik ben nu anderhalve week hier op bezoek. En het verbaast me eerlijk gezegd hoe weinig er veranderd lijkt. ‘Kuca stara’, zou ik zeggen [‘oud & vertrouwd’, red.]. Maar tijdens de gastlezing en dit interview zie ik hoe enthousiast en gemotiveerd jullie studenten zijn.

početku. Trebalo je da to bude raznolik list, sa kvalitetnim sadržajem – nešto što je vredno očuvanja. Ali takođe bi sadržao i zabavne rubrike, tračeve, znate, kao na primer u Gloriji, ali naravno i informacije o studiranju, studentskim stipendijama, letnjim kursevima kao i odeljak o pitanjima bruceša usmerenih apsolvantima, kako bi zblížili različite generacije studenata.

Mislite li da ovaj časopis pruža makar mali doprinos poboljšanju odnosa između dve zemlje, naime Srbije i Holandije? Da li je to i bila namera časopisa?

Kako da ne, veliki doprinos! U početku sam govorio: ‘Neka bude malih razmera’, jer nismo imali mnogo sredstava, a i prvi broj je bio dvojezičan. Tako časopis nije namenjen samo studentima, već prikazuje i dvosmerni odnos između srpske i holandske i belgijske kulture. To je ono što mi radimo, to je ono što rade studenti u Beogradu, imaju sopstveni časopis. Ljudi u Srbiji, Holandiji i Belgiji, stalno pitaju: zašto studiraš nizozemski jezik? Na šta bi odgovor bio Paukenslag! To je bila zamisao.

Mislite li možda da je časopis sada otišao u nekom drugom smeru, ili je nastavio da sledi ideju prisutnu na samom početku? Da li se nešto promenilo?

U listu se uvek radi o holandskoj i flamanskoj kulturi, o vrednostima naših studija, što je uostalom i poruka koju

časopis preko svojih članaka šalje. Između redova možete da uočite i srpsku perspektivu. Naravno da smo morali da se bavimo i aktuelnostima, što je veoma važno za Paukenslag!, npr. publikacijama prevoda. Kada je preminuo Hugo Klaus, redakcija je odlučila da treba da napišemo članak o njemu. Isto tako i kada je umro Hari Muliš, to su ikone savremene književnosti, o tome mora nešto da se kaže. Jedan član redakcije me je upitao: “Šta treba da napišem o Klausu?”, na šta sam odgovorio: “Neka bude ličnog karaktera!”. Vidite, vi kao redakcija odlučujete o čemu ćete pisati. Tema kao što je pozicija stranih lektora jako je važna za vaše obrazovanje; kao i sve što se dešava na fakultetu. I sam sam hteo jednom prilikom da napravimo članak o životu u studentskim domovima, o tome kako biste objasnili cimeru/cimerki zašto studirate nizozemski. Ono što smo takođe radili su kolumne. Vrlo kratki komadi od oko 300 reči, s ličnim karakterom. Tema je mogla da bude svakodnevna, što je takođe bilo od velikog značaja.

Poslednje četiri godine ste kao predavač učestvovali na letnjem kursu u Zejstu, što sada, nažalost, više nije moguće.

Svake godine se organizuje letnji kurs, ali je uspešni koncept zbog štednje morao da se ukine. Mi kao docenti smo to svakako smatrali lošim. Letnji kurs Jezičke unije postoji 60 godina, što ga čini tradicijom. Iz finansijskih razloga je ova tradicija prekinuta. Sada postoji novi koncept letnjeg kursa, doduše samo u Hentu, gde će se ove godine održati.

Kako ste doživeli ovu odluku?

Kao docent sam i tokom letnjeg kursa bio na strani studenata i naravno, organizacije. Prošle godine je ta politika preinačena od strane ‘onih odozgor’, što znači da su sada letnji kursevi namenjeni samo studentima koji poseduju visok nivo znanja nizozemskog jezika. Naravno da tako nešto nije u redu, pa smo i mi kao tim docenta protestovali protiv toga, zajedno sa našim kolegama iz Jezičke unije! Ne treba da shvatate to jednostrano tj. da je Jezička unija ‘negativac’ koji nema razumevanja za studente, to nikako nije slučaj. U pitanju je vlada Holandije koja je pretila da će ukinuti finansiranje svega što ima veze sa obrazovanjem u inostranstvu, npr. obrazovni, informativni arhiv Indonezije. Taj institut u Džakarti postojao je zbog očuvanja starih (=kolonijalnih) dokumenata na nizozemskom jeziku, pa je i on ukinut. Skoro cela Jezička unija je nestala: morala je da uštedi 60% budžeta, međutim nju takođe finansira i Flandrija. Nizozemski jezik je mnogo važniji u Flandriji i flamanska vlada je odlučila da podrži Jezičku uniju do kraja.

Mogli bismo da pređemo na vedrije teme. S obzirom na to da radite na svom blogu Onderstroom, možete li nam nešto više reći o sloganu na naslovnoj strani – Umetnost života, život umetnosti?

To je veoma interesantno pitanje. Tu imamo i bukvalno

i figurativno značenje. Zapravo, ideja umetnosti i kreativnosti prenesena na ceo život. To je jedno značenje; pored toga imamo i stav da umetnost nije zatvorena oblast interesovanja, tj. da joj je mesto u muzejima, da je namenjena samo eliti, to često čujemo. Pod Životom umetnosti podrazumevam da je umetnost fundamentalan deo života. Život je izgradnja budućnosti, studiranje, prijateljstvo, misli, razvijanje životne vizije. Umetnost ne čini samo njegov deo – upravo je umetnost ta koja nas uopšte i dovodi do drugačijih, bogatijih ideja. Uostalom, to važi i za umetnike. Jer postoje umetnici koji kažu: „Život me ne zanima, ja sam u svom ateljeu, u sopstvenom svetu.“ Takva vrsta umetnosti nema vrednost.

Održali ste predavanje ovde u Beogradu o ‘kulturološkim promenama tokom smene stoleća’. Mislite li da umetnost sve više dobija na značaju u doba digitalizacije ili mislite da je umetniku teže da se izrazi?

Postoji jedna knjiga Martena Dormana Sve lepše. U njoj se postavlja pitanje da li se umetnost razvija. Pre svega u književnosti – od romantizma u realizam, od modernizma u postmodernizam. Sva ta ‘strujanja’ sugerišu razvoj, progres ili regres. I autor se pita da li razvoj zapravo postoji... Ukoliko postoji grupa od 10, 30 ili 9 milijardi ljudi, koji bi želeli da se žive zajedno duže od 2 nedelje, u tom slučaju nastaje pitanje: „Šta je to što nas spaja?“ Taj faktor jeste ono što zovemo kulturom. Svako umetničko delo postavlja pitanje između stvaraoca i posmatrača: „Šta je to što nas spaja?“ Uloga umetnosti se u ogromnoj meri potcenjuje, to je moje mišljenje, umetnost se sklanja u čoškove muzeja. A to je šteta.

Šta govorite nekome koga ne interesuje umetnost?

Kažem – odlično! Nisam nikakav misionar niti sveštenik. Ali skoro uvek se radi o samo jednom segmentu umetnosti: misli se na ta ‘ružna, nerazumljiva, dekadentna’ umetnička dela koja su izložena u muzejima. Vrsta ‘elitne’ umetnosti koja želi da kaže nešto više od same slike. Mondrijan je odličan primer toga.

Radili ste ovde nekoliko godina i sada ste održali gostujuće predavanje. Da li se nešto promenilo po pitanju Vašeg iskustva sa Beogradom?

Već nedelju i po dana sam ovde. Iskreno me iznenađuje koliko su se stvari malo promenile. ‘Kuća stara’, rekao bih. Ali tokom ovog gostujućeg predavanja i intervjuja vidim koliko su studenti entuzijastični i motivisani.

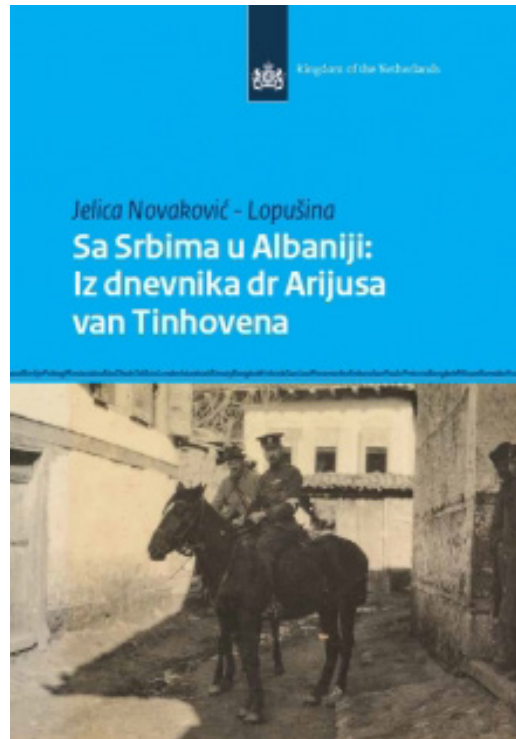
Intervju vodili: Terzić Tamara, Pavlović Ivan, Petković Tina, Ristić Filip

Publicaties // Izdanja

We zijn elk jaar druk bezig met het vertalen om Servische publiek vertrouwd met de Nederlandse cultuur te maken. Zo kunnen we elk jaar een aantal nieuwe publicaties aankondigen. Dit keer hebben we een interessante vertaling van artikels die Arius van Tienhoven heeft geschreven. Hij was Nederlandse chirurg die als Rode Kruis vrijwilliger tijdens de Eerste Wereldoorlog in Servië actief was. Zijn dagboek *De gruwelen van de oorlog in Servië* werd al in 2005 vertaald door professor Jelica Novakovic en nu heeft zij ook zijn artikels vertaald, die onder titel *Met Serviërs in Albanië* Nederlandse Ambassade in Belgrado in boekvorm heeft uitgegeven.

Daarnaast stapt het langverwachte Nederlands-Servisch, Servisch-Nederlands woordenboek in zijn laatste fase - het wordt in Nederland proefgelezen. Straks zullen zowel studenten Neerlandistiek, als vele mensen in Servië die Nederlands om een of andere reden leren, een vertrouwde bron van informatie hebben die hen zeker zal helpen om hun kennis te verfijnen.

Tot slot melden we ook een uitgave dat in het vorige nummer aangekondigd was. Het toneelstuk *Kras* van Judith Herzberg, vertaald door master studenten Aleksandra Milisavljevic, Jovana Simic en Mila Vojinovic is uitgegeven en werd gepresenteerd op het slotseminar binnen de manifestatie Dagen van herinnering. Deze manifestatie werd georganiseerd door IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance), Terraforming en Anne Frank Huis. Op het seminar had een van de vertaalsters de gelegenheid om problemen

en uitdagingen uit te leggen die bij het vertalen van Holocaust-literatuur ontstaan.

Svake godine vredno prevodimo kako bismo srpsku javnost još bolje upoznali sa holandskom kulturom. Tako svake godine imamo priliku da najavimo određen broj novih izdanja. Ovog puta predstavljamo zanimljiv prevod članaka o Arijsu van Tihovenu, holandskom chirurgu koji je za vreme Prvog svetskog rata bio aktivan u Srbiji kao dobrovoljac Crvenog krsta. Njegov dnevnik „Strahote rata u Srbiji“ već je 2005. godine prevela profesorka Jelica Novaković, a sada je prevela i njegove članke koje je pod nazivom „Sa Srbima u Albaniji“ izdala Holandska ambasada u Beogradu.

Osim toga, izrada dugo očekivanog Holandsko-srpskog, srpsko-holandskog rečnika ulazi u završnu fazu - lektoriše se u Holandiji. Uskoro će kako studenti Neerlandistike, tako i mnogi ljudi u Srbiji koji iz različitih razloga uče holandski jezik imati pouzdan izvor informacija, koji će im sigurno pomoći da usavrše svoje znanje.

Najzad, pomenućemo još jedno izdanje koje smo u prethodnom broju već najavili. Drama holandske spisateljice Judit Herberh, „Oštećeni“, koju su prevele master studentkinje Aleksandra Milisavljević, Jovana Simić i Mila Vojinović je naime izdata i predstavljena na završnom seminaru u okviru manifestacije *Dani sećanja* u organizaciji udruženja IHRA (*International Holocaust Remembrance Alliance*), *Terraforming* i kuće Ane Frank iz Amsterdama. Na seminaru je jedna od prevoditeljki imala priliku da objasni probleme i izazove koji nastaju prilikom prevođenja književnosti povezane sa Holokaustom.

Mila Vojinović

Belgrado Dans Festival // Beogradski festival igre

Met de slogan *Geluk wordt gedanst* presenteerde het Belgrado Dans Festival van 19 maart tot 10 april 2016 een aantrekkelijke selectie van voorstellingen wereldwijd. Een totaal van 13 landen, waaronder Nederland, presenteerde 30 choreografieën in Belgrado, Novi Sad en Pančevo.

De openingsceremonie vond traditioneel plaats in Sava Centar, in Belgrado. Dit jaar nam Nederlands Dans Theater 1 deel voor de vijfde keer aan het Belgrado Dans Festival. NDT1 toonde twee voorstellingen *Shoot the Moon* en *Stop-Motion* van choreografen Sol León en Paul Lightfoot, en *The missing door* van de choreografe Gabriela Carrizo, een kunstenares die het Brusselse collectief Peeping Tom leidt en die het publiek in Belgrado ontmoette in 2009 tijdens de voorstelling *32, rue Vandenbrande*.

Pod sloganom *Sreća se igra* Beogradski festival igre u okviru svog trinaestog izdanja od 19. marta do 10. aprila, predstavio je publici atraktivan izbor naslova sa svetske scene. Ukupno 13 zemalja predstavilo je 30 koreografskih dela u Beogradu, Novom Sadu i Pančevu, među kojima su i Holandija i Belgija.

Svečano otvaranje festivala tradicionalno je održano u Centru Sava u Beogradu. Ovogodišnje gostovanje Holandskog plesnog teatra peto je po redu u Beogradu. Nederlands Dans Theater 1 izveo je dva komada *Pucaj na mesec* i *Stop-Motion* u koreografiji Pola Lajtfuta i Sol Leon, ali i *Vrata koja nedostaju* Gabrijele Karizo, umetnice koja predvodi belgijsku trupu *Peeping Tom* koju je beogradska publika imala priliku da upozna 2009. Godine na predstavi *Ulica Vanderbranden 32*.

Tamara Terzić

Ivar Scheers:

Op de fiets naar werk

Hieronder vinden jullie het interview met Ivar Scheers, die in mei dit jaar meer dan 2000 kilometer van Nederland naar Servië fietste om geld te verzamelen voor de Nurdor organisatie, waarover jullie meer kunnen lezen op www.nurdor.org. We willen hem daarvoor bedanken, evenals voor de mogelijkheid om een interview te maken.

Hoe ben je tot het idee gekomen om deze actie te verrichten?

Wij zijn vorig jaar in maart met de hele ambassade bij Nurdor geweest, wat een inspirerende dag voor iedereen was. Toen besloten we om een initiatief na te volgen, en dat is vrijwilligers werk van bedrijven en organisaties, wat in Nederland massaal wordt gedaan. We namen het besluit in onze ambassade om dat ook hier in Servië te doen, en zo besloot ik dat ik Nurdor wilde helpen.

Vorig jaar heb je dit al geprobeerd maar helaas was dat afgelast vanwege een blessure. Gelukkig is dit jaar de reis gelukt, maar wat kan je ons vertellen over de ervaring? Waren er sommige problemen onderweg?

In het algemeen ging het erg soepel, ik heb van tevoren gepland waar ik elke dag zou willen eindigen, wat altijd lukte. Ik heb een paar keer regen gehad en ook mijn weg kwijt geraakt. In Hongarije moest ik vaak erg zoeken naar de juiste route, waarmee je best veel tijd verliest. Bovendien brak de laatste dag mijn achterwiel, toen ik ongeveer 30 kilometer van Belgrado kwam, maar ik heb in Zemun bij een fietswinkel gestopt om een nieuwe wiel te laten zetten, opdat de weg de laatste vijf kilometer goed kon verlopen. Natuurlijk, een lekke band hier en daar, maar dat is op zich vrij snel te repareren. In het algemeen ging het goed.

Had je een soort team achter je of heb je dat in je eentje gedaan?

Ik heb de eerste dag in Nederland wel met een oude collega gefietst, maar de rest van de weg was ik alleen.

Wat was de mooiste ervaring die je tijdens deze reis hebt meegemaakt?

Wat ik zelf wel mooi vond waren verschillende landschappen die je de diversiteit van het hele continent laten zien. Duitsland was misschien het mooiste om daardoor te fietsen. Het helpt als het weer best mooi is, want fietsen in de regen is niet echt leuk. Daarnaast

heb ik ook voor Nurdor veel meer opgehaald dan in eerste instantie beoogd was – meer dan 3000 euro – terwijl 2000 de doelstelling was, volgens mij vanuit het feit dat het heel veel media aandacht had gekregen, evenals de donaties van mensen, niet alleen vrienden, familie en collega's, maar ook van de mensen die ik zelf niet ken. Dat was dus ook heel mooi.

Denk je misschien dat je nog een soortgelijke actie in de toekomst zou kunnen verrichten?

Jazeker! Wat het precies wordt, weet ik nog niet. Waarschijnlijk iets met de fiets, maar ik moet er gewoon goed over nadenken. Misschien de reis van de ene naar de andere kant van de VS, maar we zullen zien.

Ivar Shers:

Biciklom na posao

U nastavku se nalazi intervju sa Ivarom Shersom, koji je u maju ove godine prešao više od 2000 kilometara biciklom od Holandije do Srbije kako bi sakupio novac za organizaciju Nurdor, o kojoj više možete saznati na sajtu www.nurdor.org. Zahvalili bismo mu se na tome, kao i na pruženoj prilici da ga intervjujemo.

Kako si došao na ideju da pokreneš ovu akciju?

U martu prošle godine je cela ambasada posetila Nurdor i to je bio inspirativan dan za svakog od nas. Tada smo odlučili da sledimo inicijativu za volonterski rad preduzeća i organizacija koja se u Holandiji masovno sprovodi.

Prošle godine si ovo već pokušao da uradiš, ali je akcija nažalost otkazana zbog povrede. Srećom, ove godine je putovanje uspelo. Šta nam možeš reći o ovom iskustvu? Da li je bilo nekih problema u toku putovanja?

U principu je išlo glatko. Unapred sam isplanirao dokle ću kog dana stići i to je svaki put uspelo. U par navrata je padala kiša i dešavalo se da zalutam. U

Mađarskoj sam često morao da tražim pravi put i to mi je oduzelo mnogo vremena. Povrh toga, zadnji točak mi se pokvario poslednjeg dana kada sam bio na 30 kilometara od Beograda, ali sam ga zamenio u jednoj zemunskoj prodavnici bicikala kako bi poslednjih 5 kilometara prošlo bez problema. Naravno, s vremena na vreme bi mi se probušila guma, ali se to brzo popravi. Sve u svemu je dobro prošlo.

Da li si imao neki tim ili si tokom putovanja bio potpuno sam?

Prvi dan u Holandiji mi se pridružio stari kolega, ali ostatak puta sam bio sam.

Koje je najlepše iskustvo koje si tokom puta doživeo?

Meni su se lično dopali različiti pejzaži kroz koje se vidi raznovrsnost čitavog kontinenta. Nemačka je možda najlepša za vožnje bicikla. Vožnja po kiši nije baš prijatna, pa je od pomoći ukoliko je vreme lepo. Pored toga, sakupio sam više novca za Nurdor nego što je prvobitno planirano – više od 3000 evra, a prvobitni cilj je bio 2000 evra. Veoma mi je drago da je akcija privukla medijsku pažnju, kao i to da je veliki broj ljudi pomogao, ne samo prijatelji, članovi porodice i kolege, već i ljudi koje ne poznajem.

Da li misliš da bi u budućnosti mogao da pokreneš sličnu akciju?

Da, svakako! Ne znam tačno šta će biti u pitanju, verovatno nešto u vezi sa biciklom, ali moram dobro da razmislim. Možda vožnja od jedne do druge strane Sjedinjenih Američkih Država, ali videćemo.

Intervju vodili: Tamara Terzić, Anja Lazarević
i Ivan Pavlović

Ignace De Bruyn: er valt steeds een interessante reis te beleven binnen de grenzeloze provincie van de geest.

Ignace De Bruyn is geboren in Antwerpen, België. Hij studeerde Licentiaat kunstwetenschappen en éénjarige kandidatuur Moraalwetenschappen aan Ghent Uni af. Sinds de nazomer van 2009 woont hij in Servië. Vandaag werkt hij als docent op de vakgroep Neerlandistiek aan de Filologische faculteit van Belgrado.

Ignace, je bent kunstwetenschapper van opleiding maar dit interview zal vooral over sociaal-politieke thema's gaan. Het is merkbaar dat het in Europa tot een stijging van rechtse krachten kwam, ook van die met extremistische tendensen. De meest recente golf van vluchtelingen uit het Midden-Oosten, Afrika en andere door oorlog verscheurde landen lijkt een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van extreem-rechtse ideeën. Hoe zie je het Europa van vandaag, als de bakermat van de democratie of een kokende pot van interetnische en interreligieuze veranderingen?

Dat er iets danig knaagt, en het hierbij niet om een hondsdolle chinchillarat gaat, lijkt me zo klaar als een klontje, maar of het proces van verrechtsing pas ingezet is na, pakweg, de economische crisis van 2008 is me minder duidelijk. Haast sinds de aanvang van de naoorlogse periode blijkt immers dat niet alleen extreem-rechts over het patent op de erfenis van het antiverlichtingsdenken beschikt, maar dat de toenemende (super)diversiteit ook via verschillende andere politiek-ideologische stromingen vakkundig geproblematiseerd en als een obstakel bekeken wordt, met eenheidsworst als nieuwe norm. Daar waar het Europese project in principe gestoeld was op een zachte evolutie richting een diepgeworteld humanisme dat onvoorwaardelijk aandacht zou besteden aan zowel individuele als collectieve vrijheid, menselijke waardigheid, het koste wat kost bewaren van de vrede, democratische besluitvorming, creatieve onbegrensdeheid, enz. worden we vandaag de dag helaas vaker en vaker opgeslorpt door maalstromen van populisme, lobbycratie, verarming, institutionele zondebokstrategieën en geestelijke nivellering. Erg triest dus om moeten vast te stellen dat de EU haast

verworden is tot een skelet zonder dromen, een platvloers machtsinstrument van een neoliberale elite die om de haverklap tegen de schenen van haar eigen kernwaarden schopt, met de humanitaire drama's binnen de recente vluchtelingen crisis als schoolvoorbeeld. Het op de wijze van een slinkse probleemmanager bewust spelen met de levens van mensen die hun bar slechte leefomstandigheden proberen te ontvluchten, evenals het ontkennen van de poreusiteit van grenzen - terwijl Europa deze de laatste decennia nota bene zelf in vraag stelde - is me allemaal net iets te veel van het 'goede'. Als je de cijferanalyses van enkele vooraanstaande wetenschappers zoals Kremer of Schinklerop naleest, kan je al die verzuchtigen over het mogelijke failliet van de West-Europese welvaartsstaat - Oost-Europa en de Balkan zijn natuurlijk weer andere verhalen - door de komst van deze potentiële nieuwe inwoners ervan toch gewoon in de vuilnisbak kieperen? Ik begrijp dat o.a. het gefaalde migratiebeleid en de terroristische aanslagen van de laatste tien jaar dat beeld enigszins verdraaien maar wanneer je naar de statistieken kijkt, gaat het toch om relatief kleine aantallen. België en Nederland kunnen de toestroom best wel aan. Deze uitgeperste citroen lijkt echter uitermate geschikt voor beleidsmakers om het fictieve zwaard van Damocles beetje bij beetje aan te scherpen en zo hun eigen agenda door te drukken. En waar zitten de meeste linkse partijen ondertussen? Angsthaas te spelen in het midden van het politieke spectrum, de sociale hypochondrie voedend, zonder al te concrete voorstellen die bijvoorbeeld - om maar twee zaken uit de grabbelton te loten - de door Europa goedgekeurde wapenhandel of de soms barbaarse methodes van de NAVO aan de kaak stellen. Hiertegenover moeten we

een krachtige vuist durven maken: democratie is nu eenmaal een permanent proces waaraan en waarin gewerkt en gesleuteld moet worden, een middel en niet een doel op zich, en het voeren van strijd is daar inherent aan. Een eerste stap in de richting van een meer antagonistisch politiek klimaat lijkt me om bijvoorbeeld een pleidooi te houden voor een nieuw taalgebruik, waarin lege begrippen zoals 'identiteit', 'multiculturalisme', 'allochtoon', 'de eigen waarden en normen' gedecodeerd, geherformuleerd of gewoonweg vermeden worden. 'Framing' is erg menselijk maar het principe wordt door rechtse krachten op een wel erg manipulatieve manier gebruikt, zodat bijvoorbeeld op de exploderende sociale media de eigen mening vaak verward wordt met echo's uit het dominante discours en diverse, individuele gedachtenstromen dus opgaan in een onzelfstandige 'publieke opinie'. Soit, de politieke geladenheid van woorden zullen we wel eens neutraler en uitvoeriger bespreken tijdens één van de komende colleges Savremeni.

Je woont al een tijdje in Servië. Merk je hier vergelijkbare tendensen?

Op het eerste zicht lijkt de regering-Vučić, die de privatisatie bijna als de moeder aller heil beschouwt, de beleidskar richting het Europees establishment te keren, uiteraard zonder Overgrootmoedertje Rusland uit het zicht te verliezen. Dat door een Golfstaat gefinancierde gedrocht genaamd "Beograd na vodi" heeft toch helemaal niets te maken met het welzijn van de doorsnee Belgradees? Voorlopig lijkt het eerder een walhalla voor fanatieke aanhangers van het consumentisme. Ik vond de gentrificatie die reeds een aantal jaren in werking getreden is in Savamala al eerder vloek dan zegen - mede omdat het om een schijnbeweging gaat waarbij woorden zoals 'creativiteit', 'cultuur' en 'kunst' alle inhoudelijke zwaktes dienen te camoufleren - maar deze 'top-down' benadering lijkt me nog van een heel andere grootteorde. Of ik pro referenda ben, kan ik moeilijk beantwoorden maar de zwakkeren en zwaksten in de Servische maatschappij hadden in dit debat duidelijk moeten geraadpleegd worden. Ook is het enigszins verontrustend dat de diverse visies op stadsplanning (o.a. die waarin het belang van de openbare ruimte voorop wordt gesteld), naar voren geschoven door een aantal grassroots-bewegingen, onmiddellijk van de kaart werden geveegd. Het doet me een heel klein beetje denken aan de Oosterweel-affaire in

Antwerpen maar soit, waarschijnlijk weet ik nog te weinig over de posthistorische context en ik wens me dus niet echt op het gladde ijs der exotisme te wagen. Laten we een positiever licht laten schijnen en, Walter Benjamin indachtig, de onbewandelde wegen uit het verleden niet eenduidig zien als gemiste en onbenutte kansen maar als dromen en hopen die in het Nu nog steeds kunnen losgewrikt worden uit hun persoonlijke ijtijd.

Sommige van jouw collega's hebben te kampen gehad met problemen op hun faculteiten. Deze problemen staan, zoals we weten, voornamelijk in verband met de trage bureaucratie en administratie. Een paar jaar geleden ging een docent verbonden aan de Arabistiek zelfs in hongerstaking, een actie waarmee hij voor mobbing, corruptie en zelfs het fascisme wou waarschuwen. Bestaan er problemen voor buitenlanders in jouw omgeving? Voel je je als een ongewenste vreemdeling op je werkplek in Belgrado?

Met zoveel schalkse leergierigheid en geurige adolescentenromantiek in de lucht voelen mijn derde oog en mezelf zich nooit ongewenst, laat staan een tweederangsburger. Uiteraard was het even schrikken toen er eind september 2015 een financieel crisis moment uitbrak, waarbij vanuit de faculteitsleiding beslist werd om de contracten der buitenlandse lectoren niet meer uit de printer te laten rollen. Gelukkig heeft het kunst- en vliegwerk van o.a. de afdelingshoofden en ambassades daar een stokje voor kunnen steken. Na een half jaar intensief te onderhandelen, blijken zowel de decanesses als het bevoegde ministerie het belang van moedertaalsprekende docenten te erkennen maar aan de verblijfsvoorwaarden dient duidelijk nog geschaafd te worden. Met het maandelijks salaris, dat nu met ongeveer 40 procent gekrompen is en dus tot het laagste betaalniveau van het academisch personeel vervallen is, kan ik nog leven maar een groot aantal collega-docenten hebben hierdoor ondertussen hun krijtje aan de wilgen gehangen. Jammer want bezuinigingen in de quatiere sector waren al een tijdje geleden aangekondigd en bijvolg dus ook voorspelbaar. Wat me eerder stoort, is dat er beloofd werd om reeds op het einde van de winter te laten weten of de éénjarige contracten opnieuw verlengd zouden worden of niet, wat tot nu toe nog niet officieel gebeurd is. Het bureaucratische systeem van tijdelijke verblijfsvergunningen indachtig, is het immers elk jaar

opnieuw kantje boordje om de hele paperassenzwick tijdig af te handelen. Het laattijdig verkrijgen van mijn werkcontract heeft me gedurende deze paar jaren trouwens al twee keer voor de arbeidsrechter doen verschijnen, met als gevolg een boete die door mezelf moest betaald worden. Daarenboven lijkt het me voor docenten die na hun kortere of langere carrière op Servische bodem een job in hun thuisland of elders willen bemachtigen, toch een basisrecht om tijdig nieuwe sollicitatierondes te kunnen starten en zich in het algemeen (adminsitratie, zoeken van een woonst, enz.) op hun vertrek te kunnen voorbereiden. Laten we dus hopen dat het tij snel keert. Minder klassen – met of zonder moedertaalsprekers die het onbekendere terrein der taalgevoeligheden kunnen blootleggen-, een ondermijning van het accreditatiesysteem, een slechtere communicatie met de bevriende instellingen die op langere termijn wel eens een aantal studiebeurzen en zomercursussen zouden kunnen afschaffen: zonder ‘strani lektori’ zullen vooral de studenten zelf het moeten ontgelden. Buitenlanders kunnen eveneens een interculturele brug leggen, wat het aanscherpen van de geestelijke autonomie en het kritisch denken van de jongvolwassenen op onze faculteit volgens mij alleen maar ten goede komt. Misschien een opportunistische reflex maar men mag trouwens ook niet vergeten dat het omgekeerde evenzeer geldt: door het soms wat onwennig en voorzichtig strompelen doorheen het Nederlands kan ik bijvoorbeeld dankzij de studenten mijn eigen taal als het ware herontdekken, soms zelfs op een erg poëtische wijze. Plus: de socio-culturele baggage van eenieder die ik op de faculteit mag begroeten, heeft mijn leven zeker en vast verrijkt.

Je bent ook geïnteresseerd in muziek die niet tot de mainstream behoort. De ‘underground’ en experimentele muziek ontstaan en hebben, in de meeste gevallen, invloed op de interculturele, die, nogmaals, onverenigbaar is met het smalle, etnische, raciale, religieuze kader waarin het extreem-rechtse chauvinisme en de nationalistische vijandigheid overleeft. Is er iemand in Servië wiens werk je via je cassettenlabel “No Basement Is Deep Enough” zou willen publiceren?

Vanaf de oprichting van ons kelderlabel - dat niet echt los gezien kan worden van de tentoonstellingen en concerten die we op geheel vrijwillige wijze als “Nema Tog Podruma” organiseren - waren we er sowieso op uit om een aantal interculturele projecten tussen de

Belgische en Servische ‘underground’ (of hoe je het ook wil noemen) op poten te zetten. Vooral omdat ‘categorisatie’ niet in ons woordenboek staat maar ook wel omdat er in die kringen in beide landen een gezonde portie chaos heerst die je tegenwoordig bijvoorbeeld veel minder terug vindt in de bijna kapot gesubsidieerde Nederlandse avantgarde. Dat resulteerde o.a. in “Hajeзда Скакаваца”, een groepsexpositie waarbij een 30-tal Antwerpse kunstenaars een antwoord bieden op het werk van de uit Kragujevac afkomstige ‘hometaping’ - legende en outsiderkunstenaar Fast Deadboy. Af en toe sleuren we eveneens Lagelandse muzikanten en kunstenaars naar en op de Servische podia (Bart Sloow, Gerard Herman, Stellar Om Source, Cactus Truck, Innercity en Joris De Rycke zijn enkele namen die in de nevel van mijn brein opduiken), vaak enkel op basis van donatiegeld, soms met de hulp van het strip- en muziekfestival Novo Doba. Daarnaast proberen we eveneens het krioelend kluwen van de beweeglijke (ex-)Joegoslavische muziek wortels uit vooral de jaren ’80 en ’90 in kaart te brengen, en dit met de steun van gelijkgestemden - lees in dit geval: vrienden voor het leven - [Nauk.rs](#) en A Hogon’s Industrial Guide. Als buitenstaander fascineert het me vooral dat er in die tijden van verbrokkeling en ontbinding joekels van creatieve palen boven het waterpeil kwamen piepen, en dit op plekken die de onwetende sterveling wel eens in het Voorgeborchte zou durven situeren (Žitište, iemand?). Volgens de DIY-traditie slechts gewapend met een cassetrecorder en wat huis-, tuin- en keukengerei was men in staat om experimentele maar tevens erg extravagante geluidskunst te produceren, en dit zonder al te veel instroom van buitenaf. Ook het feit dat er niet toegehapt werd op de spagaat tussen de door het regime goedgekeurde pop-rock, later turbofolk, en sociaal aanvaardbare rebellie in de vorm van de ontelbare, erg inwisselbare punk-, rock-, metal-, en in die bands die een zogenaamd anti-autoritaire boodschap predikten, maar men daartegenover een onafhankelijke potpourri plaatste met wortels in het dadaïsme en de punkmentaliteit, is erg interessant. En hoewel deze muzikanten natuurlijk geen enkele steun mochten ontvangen van pers of radio, slaagde men er – net zoals dat bij mail art het geval is - toch in om een gedecentraliseerd, internationaal netwerk op poten te zetten. Het is dus een fijn gevoel omdat nu in een hedendaagse vorm te gieten en onze handgemaakte cassettenboxen met het werk van bijvoorbeeld Dve Bajage richting onze contacten in de Verenigde Staten

of Japan te sturen. Zonder de context te vatten of de taal te begrijpen, is men toch in staat om in een heel ander werelddeel het oeuvre van deze artiesten te smaken. De drang naar kunstzinnige eigenheid en vernieuwing - en ook wel humor! - zijn immers universeel. Ook nieuwere Servische namen komen trouwens bij onze uitgeverij aan bod: de etno-collages van Lenhart Tapes of de haast Lovecraftiaanse sci-fi van Magma Trakt zijn reeds de revue gepasseerd en waarschijnlijk wordt het tweede album van synth-punkers Konvoj Bonton Bajkera de volgende sonore aanval.

Aangezien we reeds de redenen van je komst naar Servië in één van de vroegere nummers van dit tijdschrift konden ontdekken: als je de tijd kon terugdraaien, zou je toch naar Servië verhuizen? Heb je je mening over de mensen en de staat ondertussen veranderd?

Ik denk dat het antwoord hierboven al tussen de regels te lezen valt en sowieso is spijt wat de koe schijt, om het eens in oneducatief Vlaams te zeggen. Met andere woorden: ik heb het hier reuze naar mijn zin! Wanneer je de nationale bijsluiter – de lompe bureaucratie die je daarstraks al vermeldde versus een algehele jovialiteit - aandachtig leest, hoef je je volgens mij als ‘stranac’ trouwens weinig zorgen te maken. Overall op deze stoffige planeet zijn er mensen met een goede of slechte inborst en bijgevolg heeft elke regio dus plus- en minpunten: het is maar een kwestie van de voor zichzelf passende knopen te leggen. Mijn origine heb ik trouwens niet verloren en moest dat ooit het geval zijn, vind ik wel een nieuwe: er valt steeds een interessante reis te beleven binnen de grenzeloze provincie van de geest. Sretan put!

Door: Vanja Budimir

Injas De Braun: uvek ima mesta za zanimljivo putovanje kroz bezgraničnu provinciju uma

Injas de Braun je rođen u Antverpenu u Belgiji. Završio je studije Istorije umetnosti kao i postdiplomske studije Etike na Univerzitetu u Hentu. Živi u Srbiji od kraja leta 2009-e godine. Danas radi kao strani lektor na grupi za nizozemske studije na Filološkom fakultetu u Beogradu.

Injase, ti si po vokaciji istoričar umetnosti ali ovaj intervju ćemo voditi uglavnom o socio-političkim temama. U Evropi je primetan uspon desničarskih snaga, ne retko i onih sa ekstremističkim tendencijama. Najnoviji talas izbeglica sa Bliskog istoka, Afrike i drugih ratnih žarišta kao da doprinosi razvoju ekstremno desnih ideja. Kako vidiš današnju Evropu, kao kolevku demokratije ili kao uzavreli lonac međunacionalnih ili međureligijskih previranja?

Da se nešto „krčka”, a da to nije „činčila sa besnilom” je jasno kao dan, ali da li je proces okretanja ka desnici počeo nakon ekonomske krize 2008-e godine, mi je manje jasno. Gotovo od početka posleratnog perioda se pokazalo da ipak ne raspolaže samo ekstremna desnica sa patentom za nasleđe antiprosvetiteljske misli, već i da je porast (super)različitosti, takođe, putem svakojakih političko-ideoloških struja, stručno problematizovan i smatran preprekom uniformnosti kao novim standardom. Tamo gde je „Evropski projekat”, u principu, zasnovan na blagoj evoluciji u pravcu duboko ukorenjenog humanizma, koji bi

bezuslovnu pažnju obraćao na, kako individualnu tako i kolektivnu slobodu, ljudsko dostojanstvo, na održavanje mira po svaku cenu, demokratsko odlučivanje, kreativnu bezgraničnost itd, danas tu sve češće bivamo usisavani u vrtloge populizma, kulture lobiranja, pauperizacije, institucionalnih strategija „žrtvenog jarca” i mentalne nivelacije. Žalosno je zaključiti da je Evropska unija skoro postala „kostur bez snova”, obični instrument moći neoliberalne elite koja već hronično gazi svoje sopstvene osnovne vrednosti čega su humanitarne drame unutar nedavne izbegličke krize postale školski primer. Strategije poput, podmuklog menadžera za vanredne situacije, koji se svesno igra sa životima ljudi, koji pokušavaju da pobegnu od svojih uzasnih životnih uslova, kao i poricanja poroznosti granica – dok je Evropa poslednje decenije dovela u pitanje tu poroznost – za mene predstavljaju previše „dobrog” na jednom mestu. Ako pročitate brojčanu analizu nekih istaknutih naučnika kao što su Kremer i Shinkel, onda možete sve te žalbe o mogućem bankrotu zapadnoevropskih država

blagostanja (Istočna Evropa i Balkan su druga priča), po dolasku ovih novih potencijalnih stanovnika, da bacite u đubre. Razumem da, između ostalog, neuspela migraciona politika i teroristički napadi u proteklih deset godina tu sliku donekle menjaju, ali kada pogledate statistike još uvek se tu radi o relativno malom broju ljudi. Taj priliv ljudstva, Belgija i Holandija definitivno mogu da iznesu na svojim ramenima. Ovaj „isceđeni limun“ se čini pogodnim za upravne političke organe da tendenciozno oštre imaginarni Damoklov mač i tim putem implementiraju svoj sopstveni plan. Gde je, u tom momentu, većina levičarskih partija? Izigrava uplašenog zeca usred političkog spektra, pridružavajući se tovljenju socijalne hipohondrije, bez previše konkretnih predloga o - kad bih zatvorenih očiju ili nasumice upirao prstom - razotkrivanju puteva trgovine oružjem koju Evropa odobrava, ili povremenih varvarskih metoda NATO-a. Protiv ovoga moramo da se usudimo da „stisnemo pesnicu“: demokratija je jednostavno trajan proces na kome i u kome treba raditi i pospešivati sredstvo, a ne cilj sam po sebi, a sprovođenje borbe joj je inherentno. Prvi korak prema više antagonističkoj političkoj klimi je, čini mi se, da se npr. priloži žalba za novu upotrebu jezika, u kojoj bi prazni pojmovi kao što su „identitet“, „multikulturalnost“, „imigrant“, „sopstvene vrednosti i norme“ bili dešifrovani, preformulisani ili jednostavno izbrisani. „Uokviravanje“ (framing) je deo ljudske prirode, ali taj princip se na manipulativan način koristi od strane desničarskih snaga, tako da se na eksplozivnim društvenim medijima „sopstveno mišljenje“ često meša sa odjecima koji pripadaju dominantnom diskursu i na taj način se različiti, individualni tokovi razmišljanja stapaju u ne-nezavisno „javno mišljenje“. U svakom slučaju, o političkoj nadutosti reći ćemo detaljno i nepristrasno razgovarati na nekom od narednih predavanja savremenog.

Već si izvesno vreme u Srbiji. Primećuješ li ovde slične tendencije?

Na prvi pogled se čini da današnja srpska vlada na privatizaciju gleda skoro kao na slamku spasa, sa regulativama usmerenim ka evropskoj instituciji, naravno bez namere da veliku majku Rusiju izgubi iz vidokruga. Čudovišna tvorevina, zvana „Beograd na vodi“, finansirana od strane arapskih zemalja Persijskog zaliva, nema nikakve veze sa blagostanjem običnog Beograđanina? Za sada, on liči na Vahalu za vatrene obožavaoce konzumerizma. Smatrao sam da je džentrifikacija, koja je već nekoliko godina na

snazi u Savamali, pre kletva nego blagoslov - delom zbog toga što se tu radi o varki, pri čemu reči kao što su „kreativnost“, „kultura“ i „umetnost“ služe da zakamufliraju slabosti u sadržaju – mada mi taj pristup „od vrha ka dnu“ deluje kao da je iz nekog drugog poretka veličina. Da li sam za referendum, na to ne mogu lako da odgovorim, ali bi se u ovoj debati trebalo konsultovati sa slabim i najslabijim pripadnicima srpskog društva. Donekle je, takođe, zabrinjavajuće da su različite vizije o gradskom planiranju (među kojima su one o značaju javnih prostora) istaknute u prvi plan nekim početničkim pokretima, pa zatim momentalno zbrisane sa mape. To me pomalo podseća na aferu „Oosterweel“ u Antverpenu, ali neka bude tako, verovatno nisam još uvek dovoljno upućen u post-istorijski kontekst i stoga ne želim da „ulećem na tanak led“ egzotizma. Hajde da osvetlimo stvar pozitivnijim svetlom i, sa Valterom Benjaminom na umu, da neproputovane puteve iz prošlosti ne gledamo jednoznačno, kao propuštene i neiskorišćene šanse, već kao na snove i nadanja koja u ovom trenutku mogu biti oslobođena svog sopstvenog „zaleđenog stanja“.

Neke tvoje kolege su imale problema na matičnom fakultetu. Problemi su, saznajemo, uglavnom vezani za sporu birokratiju i administraciju. Međutim, pre nekoliko godina je lektor arapskog jezika čak štrajkovao glađu, upozoravajući na mobing, korupciju, pa i fašizam. Ima li problema za strance u tvom okruženju? Osećaš li se kao nepoželjni tuđinac na svom radnom mestu u Beogradu?

Sa toliko razigrane želje za znanjem i mirišljavom pubertetskom romansom u vazduhu, moje „treće oko“ i ja se nikada nismo osećali nepoželjnima, a kamoli kao građani drugog reda. Naravno da je bio šok kada je krajem septembra 2015-e godine došlo do momenta izbijanja finansijske krize, pri čemu je rukovodstvo fakulteta odlučilo da ne produžava ugovore stranih lekora. Na sreću, starešine odeljenja i ambasade su štapom i kanapom taj ishod sprečile. Nakon šestomesečnih intezivnih pregovora, ispostavilo se da su dekan, kao i nadležno ministarstvo, prepoznali značaj nastavnika koji su ujedno i maternji govornici određenog jezika, ali o uslovima boravka treba još jasno pregovarati. Sa mesečnom platom, koja je sada umanjena za 40% i stoga spala na najniži nivo plate koju akademsko osoblje ima, mogu još uvek da živim, ali veliki broj kolega nastavnika je zbog toga u međuvremenu prestalo da radi. To je šteta, jer su

smanjena u javnom sektoru najavljena pre izvesnog vremena i stoga bila predvidiva. Ono što meni više smeta, je činjenica da je obećano da će već na kraju zime biti poznato da li će se jednogodišnji ugovori produžiti ili ne, što se do sada još zvanično nije desilo. Imajući birokratski sistem privremenih boravišnih dozvola na umu, ipak se svake godine provlačim kroz „iglene uši“, što se tiče rokova za prilaganje sve potrebne dokumentacije na vreme. Zbog toga što sam u proteklih nekoliko godina kasno dobijao ugovor o radu, dva puta sam morao da se pojavim na prekršajnom sudu što je kao posledicu imalo to, da sam morao da platim kaznu iz svog džepa. Štaviše, smatram da je osnovno pravo nastavnika, koji, nakon svoje kraće ili duže karijere na tlu Srbije, želi da dobije posao u svojoj zemlji, ili negde drugde, da na vreme bude u mogućnosti da započne novu rundu razgovora za posao i da se generalno (administracija, potraga za prebivalištem itd.) pripremi za odlazak. Nadajmo se da će se ova situacija brzo promeniti. Manje časova - sa govornicima maternjeg jezika ili bez njih, koji mogu da otkriju studentima delikatni nepoznati teren senzitivnosti jezika – podilazi sistemu akreditacije, slabija komunikacija sa srodnim institucijama, koja bi na duži vremenski period mogla da ukine izvestan broj stipendija i letnjih kurseva: bez stranih lekora će pre svega studenti ispaštati. Stranci, takođe, mogu pomoći u premošćavanju interkulturalnih razlika, čije približavanje doprinosi izoštravanju autonomije misli i kritičkog razmišljanja kod mladih na našem fakultetu. Možda se radi o oportunističkom refleksu, ali ne smemo zaboraviti da se suprotno isto računa: kroz ponekad nespretno i obazrivo saplitanje o holandski jezik, mogu i ja npr. da, zahvaljujući studentima, ponovo otkrijem svoj jezik, ponekad čak na veoma poetski način. Plus: socio-kulturni prtljag svih, koje na fakultetu mogu da upoznam, je zasigurno obogatio moj život.

Zanimaš se i za muziku apartnu od mejnstrima. „Underground“ i eksperimentalna muzika u najvećem broju slučajeva uglavnom proističu i utiču na interkulturalnost, a koja je, opet, nespojiva sa uskim nacionalnim, rasnim, religijskim okvirima u kojima opstaje ekstremno-desničarski šovinizam i nacionalna isključivost. Postoji li u Srbiji neko čiji bi rad objavio u svojoj produkciji „No Basement Is Deep Enough“?

Od osnivanja naše „podrumske produkcije“, koja ne može da se posmatra odvojeno od izložbi i koncerata

koje smo potpuno dobrovoljno organizovali kao „Nema tog podruma“, svakako smo hteli da postavimo na noge interkulturalne projekte između belgijskog i srpskog „underground-a“ (ili kako god želite to da nazovete). Pre svega, zato što reč „kategorizacija“ ne postoji u našem rečniku, ali i zbog toga što u tim krugovima u obe zemlje vlada zdrava doza haosa, na koju u današnje vreme, npr. mnogo ređe nailazite u skoro presubvencionisanoj holandskoj avangardi. To je dovelo, između ostalog, do „Najezde skakavaca“, grupne izložbe na kojoj oko 30 umetnika iz Antverpena, nudi odgovor na rad legende „hometaping-a“ i umetnika autsajdera „Fast Deadboy-a“ koji dolazi iz Kragujevca. Povremeno „dovućemo“ muzičare i umetnike iz Nizozemlja do i na srpske podijume (Bart Sloow, Gerard Herman, Stellar Om Source, Cactus Truck, Innercity i Joris De Rycke su nekoliko imena koja mi se „pomalaju kroz maglu u glavi“), često samo na osnovu donacija novca, a ponekad i uz pomoć festivala stripa i muzike „Novo doba“. Pored toga, pokušavamo da mapiramo krivudave i isprepletane muzičke korene bivše Jugoslavije, pre svega iz '80 i '90 godina dvadesetog veka i to uz podršku istomišljenika - čitaj: doživotnih prijatelja – „Nauk.rs“ i „A Hogon's Industrial Guide“. Ono što me kao autsajdera najviše fascinira, u tim vremenima erozije i rastapanja, je nicanje kreativnih stubaca koji vire iznad vode, i to na mestima koja bi se nesluteći smrtnik usudio da smesti u limbo (Je l' neko iz Žitišta možda?). Prema „uradi sam“ tradiciji, samo naoružan kasetofonom i nekim kućnim, baštenskim i kuhinjskim priborom je bilo moguće proizvesti eksperimentalnu, ali i veoma ekstravagantnu zvučnu umetnost i to bez previše priliva iz inostranstva. Ono što je takođe interesantno je i činjenica, da se nisu „upecali na špagu“, s jedne noge za rezimski odobreni pop-rok, kasnije turbo-folk, a sa druge noge društveno prihvaćenu pobunu, u obliku nebrojenih, veoma međupromenljivih pank, rok, metal i indi bendova, koji su propovedali tzv. anti-autoritativnu poruku, već su, naprotiv, stvorili nezavisni potpuri, sa korenima u dadaizmu i pank mentalitetu. Iako ovi muzičari, naravno, nisu dobili nikakvu pomoć od štampe ili radija, ipak su uspeli - isto kao što je to bio slučaj sa „mail art-om“ - da dignu na noge decentralizovanu, internacionalnu mrežu istomišljenika. Tako da, lep je osećaj da danas možemo da se poslužimo istim principom izlivenim u savremenom obliku i da naše kasete sa ručno pravljenim omotima, benda „Dve Bajage“ na primer, pošaljemo kontaktima u Sjedinjene Američke Države,

ili Japan. Bez shvatanja konteksta ili razumevanja jezika, oni mogu da cene umetnike sa totalno drugog kraja Zemlje. Nagoni za umetničkom jedinstvenošću i inovacijom, takođe i humorom, su ipak univerzalni. Takođe, i novija srpska imena, dobijaju šansu u našoj izdavačkoj kući: etno-kolaži „Lenhart tapes-a“, ili skoro „Lovecraft-ska“ naučna fantastika „Magma Trakt-a“, koji su već objavljeni, a verovatno će drugi album sintpankera „Konvoj Bonton Bajkera“ postati naš sledeći zvučni napad.

S obzirom da smo se sa razlozima tvog dolaska u Srbiju već upoznali u jednom od prošlih brojeva ovog časopisa: da možeš da vratiš vreme, da li bi se ipak preselio u Srbiju? Da li se tvoje mišljenje o ljudima i državi promenilo u međuvremenu?

Mislim da se odgovor na ovo pitanje može pročitati, između gore već napisanih redova, a svakako znamo da je „kajanje po izmetu valjanje“, kako bih rekao neukim jezikom. Drugim rečima: stvarno uživam ovde! Kada pročitate pažljivo nacionalnu brošuru - nezgrapna birokratija, koju si malopre pomenula, protiv opšte srdačnosti – ovde ne treba, po mom mišljenju, previše da se brinete kao „stranac“. Svuda na ovom prašnjavom svetu postoje ljudi sa dobrim ili lošim osobinama i stoga svaka oblast ima svoje prednosti i mane: sve je pitanje uplitanja i rasplitanja „svojih ličnih čvorova“. Svoje poreklo svakako nisam izgubio, a ako se to ikada desi, naći ću novo: uvek ima mesta za zanimljivo putovanje kroz bezgraničnu provinciju uma. Sretan put!

Intervju vodila: Vanja Budimir

Vertaalworkshops // Prevodilačke radionice

Zoals onze trouwe lezers al weten, werd er vorig academisch jaar een workshop literairvertalen in Belgrado gehouden. Dit jaar gaan we met deze nieuwe traditie door: in november vond er in Belgrado een workshop vakvertalen plaats. Weer hebben we onze lieve collega's uit Zagreb verwelkomd, maar ook uitstekende begeleiders Frida Steurs (KU Leuven Campus Antwerpen - Carolus), Marketa Štefková (Comenius Universiteit Bratislava), Olga Novitskaja (KU Leuven Campus Antwerpen - Carolus) en Benjamin Bossaert (Comenius Universiteit Bratislava) die allemaal nuttige en vooral interessante lezingen hebben gehouden over juridisch vertalen, terminologie en verschillende perspectieven die een juridisch vertaler in acht moet nemen. De workshop was niet alleen nuttig voor de deelnemers maar ook voor studenten, want nieuwe kennis wordt ook in de lesstof geïmplementeerd. Bovendien zijn zulke bijeenkomsten een uitzonderlijke gelegenheid om te netwerken - zowel nieuwe contacten te leggen, als oude te koesteren - iets waarvoor Neerlandici wereldwijd bekend zijn. Vanzelfsprekend is het dat deze workshop niet de laatste is.

In juli gaan een paar studenten met onze docente Bojana Budimir naar Wenen waar we aan workshop 'Literatuur en verandering' zullen deelnemen. Deze september verhuizen we allemaal een paar dagen naar Zagreb, waar we tijdens het tweede deel van de workshop samen zullen brainstormen, vertalen, leren, feesten en netwerken.

Kao što naši verni čitaoci već znaju, prethodne godine je u Beogradu održana radionica književnog prevođenja. Ove godine nastavljamo ovu novu tradiciju: u novembru je organizovana radionica stručnog prevođenja. Ponovo smo ugostili drage kolege iz Zagreba, ali i fantastične predavače Fridu Sturs (Katolički univerzitet u Luvenu), Marketu Štefkovu (Komeniu univerzitet u Bratislavi), Olgu Novickaju (Katolički univerzitet u Luvenu) i Benjamina Boserta (Komeniu univerzitet u Bratislavi) koji su održali korisna, ali pre svega zanimljiva predavanja o pravnom prevođenju, terminologiji i različitim perspektivama koje prevodioci pravnih tekstova moraju da imaju u vidu. Radionica nije bila korisna samo za učesnike, već i za studente, jer su nova znanja implementirana u gradivo. Osim toga, ovakva okupljanja predstavljaju izvanrednu priliku za umrežavanje - uspostavljanje novih kontakata kao i negovanje starih - nešto po čemu su Nederlandisti širom sveta dobro poznati. Podrazumeva se da ova radionica neće biti i poslednja. U julu nekoliko studenata, zajedno sa asistentkinjom Bojanom Budimir, putuje u Beč, gde će učestvovati u radionici „Književnost i promene“. U septembru se svi zajedno selimo na par dana u Zagreb, gde ćemo tokom drugog dela radionice stručnog prevođenja zajedno pronalaziti nova rešenja, prevoditi, učiti, zabavljati se i umrežavati.

Mila Vojinović

Kenmerken van de vrouwelijke Bildungsroman in het boek *De schaamte* voorbij van Anja Meulenbelt

Het genre Bildungsroman ontstond eind 18. eeuw in Duitsland toen Goethe zijn roman Wilhelm Meisters Lehrjahre schreef. Het was aanvankelijk bedoeld als typerend mannelijk soort roman maar later introduceerden schrijfsters zoals Wolf, zusters Brontë, Plath enz. vrouwelijke figuren als hoofdrolspelers. In zowel mannelijke als vrouwelijke Bildungsroman de hoofdkenmerken zij o.a. een jonge protagonist die hun of haar eigen plaats binnen een vastgesteld sociocultureel kader moet vinden en die op het einde een productieve lid van maatschappij moet worden. In de jaren '50 en '60 en '70 van de 20. eeuw onder de invloed van o.a. feminisme en gynokritiek nemen de door maatschappij en het gezin misverstane en opstandige vrouwelijke personages vaak een centraal plaats in.

Anja Henriëtte Meulenbelt (Utrecht, 6 januari 1945) is Nederlandse publiciste, schrijfster, feministe en politica. Ze was ook lid van de Eerste Kamer. Meulenbelt was actief in de vrouwenbeweging en was onder andere betrokken bij de oprichting van de Feministische Uitgeverij Sara. In haar persoonlijke geschiedenis- *De schaamte voorbij* schreef Anja over taal problematisatie, identiteitscrisis, zwerftocht van de ene naar de andere manier om haar eigen identiteit te vormen. Alle avontuurlijke gebeurtenissen zijn kenmerken van een vrouwelijke Bildungsroman evenals de terugval naar oude, patriarchale patronen en verdure mislukkingen.

AANKONDIGING // NAJAVA

Odlike ženskog Bildungsromana u knjizi *S one strane stida* Anje Meulenbelt

Žanr Bildungsroman nastao je krajem 18. veka kada je Gete napisao Vilhelma Mejstera. U početku je ovo bila specifično muška vrsta romana ali su kasnije spisateljice poput Vulf, sestara Bronte, Plat itd. glavnu ulogu namenile ženama. Kako u muškim tako i u ženskim Bildungsromanima glavne odlike su i.o. mladi protagonist koji mora da pronađe svoje mesto u čvrsto utvrđenom socio-kulturološkom društvu i postane njegov produktivni član. Godina 50, 60, i 70. 20. veka pod uticajem i.o. feminizma i ginokritike buntovne i od strane društva i porodice neshvaćene junakinje počinju da zauzimaju glavno mesto.

Anja Henrijete Meulenbelt (Utrecht, 6. januar 1945) je holandska publicistkinja, spisateljica, feministkinja i političarka. Bila je takođe i članica Gornjeg doma. U svojoj ličnoj ispovesti, *S one strane stida*, Anja piše o problematizaciji jezika, krizi identiteta, lutanju od jednog do drugog načina ne bi li formirala sopstveni identitet. Svi avanturistički doživljaji su odlike ženskog Bildungsromana kao i povratak starim, patriarhalnim obrascima i neuspehu.

Sonja Stanišljević

Zomercursussen // Letnji kursevi

Zomercursus in Zeist (2014)

Meedoen aan deze zomercursus was iets wat ik vanaf het begin van mijn studie heb nagestreefd. Voor mij was het een fantastische gelegenheid om mijn kennis van het Nederlands wezenlijk te verbeteren en al die cultuur- en literatuurlessen aan de universiteit uiteindelijk in praktijk te brengen. Hoewel ik daar met nog twee collega's naartoe reisde, was het ons onmiddellijk duidelijk dat we weinig onderonsjes zouden hebben en dat we volledig gebruik van deze ervaring moesten maken.

Drie weken om 130 nieuwe mensen en tal van professoren te leren kennen, leek een onbereikbare doelstelling te zijn, maar we waren bereid om ons best te doen. Als je een tweede taal met een andere persoon gemeenschappelijk hebt, zet je zowel de nationaliteit, godsdienst als sociale achtergrond opzij - een belangrijk concept om elkaar te doen lachen en het dagelijkse huiswerk plezierig te maken. De voormiddag was bedoeld voor de lessen, de namiddag voor een combinatie van ontspannen, spontane conversaties en spelletjes, en de avond voor het nakaarten, wat eveneens de gelegenheid opleverde om dankbaar te zijn voor het verblijf daar en de beste tijd van je leven (meestal kwam die na een tijdje lekker aan het feesten te zijn, maar dat ondermijnt het gevoel toch niet).

Het doet je er even aan denken hoe Nederland zelf in een notendoop zit. Thuis heb ik de veiligheid van mijn taal en cultuur achter me en kan ik makkelijk met wie dan ook converseren, of het nu om een inheemse persoon of een

buitenlander gaat, maar als je bloot wordt gesteld aan een hotel met erg veel mensen die zo positief en enthousiast zijn om met elkaar te praten, begin je je te realiseren dat dit eigenlijk het nalatenschap is van de eerste middeleeuwse waterschappen - mensen samen brengen om een betere cursus, gemeenschap, land of toch wereld te maken.

Zo bouw je een steeds breder beeld van de wereld die om je heen bestaat. Bruggen oversteken tussen twee culturen die geografisch zo ver van elkaar zijn, hand in hand met iemand van wie je letterlijk een paar dagen geleden niets afwist, had iets magisch meegebracht voor mij. Daarvoor zal ik onnoemelijk dankbaar zijn: ik had de mogelijkheid om als een betere persoon, een beter individu terug te komen en mijn ervaringen en energie die ik daar geplukt had te laten verspreiden.

Letnji kurs u Zejstu (2014)

Učestvovanje na ovom letnjem kursu bilo je nešto čemu sam težio od kako sam na početku studija saznao da ovakva fantastična prilika postoji. Iskoristivši je mislim da sam u svim domenima poboljšao svoje znanje nizozemskog jezika i konačno sproveo u praksu sve te časove kulture i književnosti na fakultetu. Iako sam tamo išao sa dvoje kolega, svima nam je odmah bilo jasno da tamo nećemo imati mnogo razgovora između sebe i da ćemo u potpunosti probati da iskoristimo ovu priliku za upoznavanje drugih ljudi.

Za tri nedelje upoznati 130 ljudi i nekolicinu profesora činilo se nedostižnim, ali smo bili spremni da damo sve od sebe. Kada ti je s nekim drugi jezik ujedno i zajednički, ostavljate nacionalnost, veroispovest i socijalnu pozadinu po strani i trudite se da jedno drugo nasmejete i tako olakšate

svakodnevene domaće zadatke. Prepodne zamišljeno za časove, popodne za kombinaciju opuštanja, spontanih konverzacija i igru, večer za retrospektivu i zahvalnost za mogućnost provođenja najbolje tri nedelje u tvom životu (najčešće je ovaj deo nastupio nakon određenog vremena provedenog s alkoholom, ali to svakako ne umanjuje poentu). Tera te da pomisliš kako u stvari u suštini izgleda Holandija. Kod kuće imam iza sebe sigurnost maternjeg jezika i kulture i mogu lako da razgovaram sa bilo kim, bilo da je to sunarodnik ili stranac, ali ako si sam na svom u hotelu sa jako puno ljudi koji su toliko entuzijastični i radi da sa tobom pričaju, počinješ da shvataš da je ovo možda taj nasleđe prvih srednjovekovnih udruženja u Holandiji - ljudi koji zajedno rade kako bi stvorili bolju zajednicu, zemlju, pa i svet, ili u ovom slučaju letnji kurs.

Tako stvaraš širu sliku sveta koji se oko tebe nalazi. Prevazilaziti prepreke između dve kulture koje su geografski toliko udaljene jedna od druge, držeći se za ruke s nekim koga si bukvalno prvi put video pre nekoliko dana bilo je magično iskustvo za mene. Zbog toga sam neizmerno zahvalan - imao sam mogućnost da se vratim kao bolja osoba, bolja individua i svoja iskustva i energiju koju sam tamo pokupio nastavim da širim dalje.

Ivan Pavlović

Zomercursus in Zeist (2014)

De zomer van 2014 stond in het teken van de zomercursus te Zeist. Verrassend warm was het toen in het midden van Nederland. Ik herinner me de warme ochtend toen ik vertrokken ben toen ik vertrokken ben naar de Lage Landen alsof het gisteren was. Ik

was echt geboeid en had grote verwachtingen die uiteindelijk meer dan vervuld bleken te zijn. Reizen naar het land waar de taal die je leert gesproken wordt is zeker de beste manier om die taal te oefenen en te verwerven. De cultuur waarover wij de afgelopen 4 jaren geleerd hebben, konden wij toen zelf ervaren.

Omdat ik drie dagen te vroeg naar Nederland kwam, had ik wat meer tijd om de omgeving te leren kennen. Daarbij kreeg ik de hulp van de Nederlandse vriend met wie

ik naar Utrecht reisde.

Toen de cursus begon, was ik weer in Zeist, bereid om te leren en veelvuldig kennis te maken. De mensen die zich met de planning en organisatie van de cursus bezig hielden, hebben echt goed werk verricht. Wij werden 24 uur per dag geanimeerd. 's Ochtends hadden wij colleges die echt boeiend waren qua inhoud, met veel samenwerkingen en spannende workshops, 's middags stonden er allerlei gebeurtenissen (filmpjes, spelletjes) op het programma en

's avonds zelfs een feestje of een borrelavond. We verbleven in Woudschoten, waar wij een heel mooie natuur om ons heen hadden. En uiteindelijk een ervaring die ik me mijn hele leven zal herinneren: het concert van de Nederlandse zanger, Spinvis. Ik vermoed dat ik de enige was die reeds van hem gehoord had, en toen hij vroeg welk van zijn liederen wij wilden horen, zei ik uit de volle borst: 'Kom terug'. Hij vond het best wel leuk dat een buitenlandse student naar zijn muziek luistert. Ik heb ook zijn handtekening gekregen, en een extra herinnering aan de zomercursus in Zeist.

Letnji kurs u Zejstu (2014)

Leto 2014. ostaje obeleženo kao leto letnjeg kursa u Zejstu. Bilo je iznenađujuće toplo u Holandiji. Sećam se kao da je juče bilo kada sam tog toplog jutra pošao u Holandiju. Bio sam zaista fasciniran i imao sam velika očekivanja koja su bila više nego zadovoljavajuća. Ići u zemlju u koju se govori jezik koji učiš - to je zaista najbolji način da se jezik uvežba i stekne bolje znanje. Kulturu o kojoj smo prethodne 4 godine učili, sada smo zaista mogli smo da iskusimo.

Imao sam više vremena da upoznam okolinu, jer sam došao 3 dana ranije u Holandiju. Imao sam pomoć prijatelja koji me je vodio u Utrecht.

Kada je kurs počeo bio sam opet u Zejstu, spreman za učenje i upoznavanje. Ljudi koji su se bavili organizacijom i planiranjem kursa odradili su odličan posao. Imali smo aktivnosti u toku celog dana. Ujutru smo imali časove koji su bili stvarno zanimljivi u pogledu sadržaja sa mnogo timskog rada i uzbudljivih radionica, popodne organizovani su razni događaji (filmovi, igre), a uveče

smo imali žurke sa mnogo druženja. Odseli smo u Vaudshotenu koji je okruživala predivna priroda. Na kraju, imao sam iskustvo koje ću pamti ceo život: koncert holandskog pevača Spinfisa. Predpostavljam da sam bio jedan od retkih koji su uopšte čuli za njega i kada je pitao koju pesmu hoćemo da čujemo, viknuo sam iz sveg glasa „Kom terug“. On je bio oduševljen sto stranac sluša njegovu muziku. Dobio sam njegov autogram i doživotno sećanje na letnji kurs u Zejstu.

Nikola Marković

Zomercursus in Zeist (2015) - de plek waar nieuwe vriendschappen worden geboren

Dankzij de Taalunie kon ik voor de eerste keer naar Nederland gaan. De zomercursus in Zeist was een onvergetelijke ervaring. De eerste dag werden we in het prachtige Woudschoten ontvangen en iedereen was zeer vriendelijk. Daarna moesten we de niveautest afleggen. Aan de hand van de test werden we in groepjes verdeeld. We hadden 's morgens en 's

avonds colleges en kregen vaak gastlezingen. We hebben ook uitstapjes gemaakt, onder andere naar Rotterdam, Amsterdam en Den Haag. Volgens mij was het interessantste bezoek dat aan het Kröller-Müller Museum. Maar het belangrijkste is dat hier veel vriendschappen zijn geboren. Drie weken lang leef je met andere mensen, die je tot dan toe nog nooit gezien hebt, en toch voel je je thuis. Het is alsof jullie familie zijn geworden. Dit was een onbeschrijflijke ervaring voor mij en ik ben erg dankbaar dat ik deel aan deze cursus kon nemen.

Letnji kurs u Zeistu 2016 - mesto gde se rađaju nova prijateljstva

Zahvaljujući Jezičkoj uniji prvi put sam mogla da putujem u Holandiju. Letnji kurs u Zeistu je bio nezaboravno iskustvo. Prvi dan su nas dočekali u prelepom kompleksu Woudschoten, gde su svi bili izuzetno ljubazni. Nakon toga smo morali da odradimo test nivoa znanja. Na osnovu tog testa, raspoređeni smo u grupe. Ujutru smo imali časove, a uveče smo često imali i gostujuća

predavanja. Ali takođe smo išli i na izlete, između ostalog u Rotterdam, Amsterdam i Hag. Meni je najinteresantnija bila poseta muzeju Kröller-Müller. Ono što je zapravo najvažnije je da su ovde rođena mnoga prijateljstva. Tri nedelje živiš sa drugim ljudima, koje do tada nikada nisi ni video, ali se ipak osećaš kao kod kuće. Kao da ste postali porodica. Ovo je za mene bilo neopisivo iskustvo i jako sam zahvalna što sam mogla da budem deo ovog kursa.

Marija Sonja Rajak

Zomersemester in Wenen (2016)

Al geruime tijd wist ik dat ik een semester in het buitenland wilde studeren. Met 175 opleidingen en ongeveer 94.000 studenten is de Universiteit van Wenen de grootste en meest diverse onderwijsinstelling in Oostenrijk. Ik had het gevoel dat ik mij hier echt kon ontplooiën en de vakken die de vakgroep Neerlandistiek aan de Universiteit van Wenen aanbood spraken mij heel erg aan. Daarnaast is de universiteit erg internationaal, want ze telt ongeveer 50% internationale studenten en 50% Oostenrijkse studenten, waardoor je snel contacten kan leggen en in een relatief korte periode toch veel mensen kan leren kennen. Ik heb een fantastische tijd gehad, ongelofelijk veel geleerd en gedaan, en kan het iedereen aanraden om een periode in het buitenland te studeren. Eigenlijk was dit semester de belangrijkste opleiding van mijn studielevens.

Ik denk ook dat Oostenrijk goed georganiseerd is, sowieso beter dan Servië. Naast het leven rondom de universiteit heeft Wenen ontzettend

veel te bieden. De stad heeft een rijke geschiedenis, wat te zien is aan de vele bezinswaardigheden, de mooie gebouwen en de vele paleizen. De toeristische attracties zijn allemaal wel de moeite waard om eens te bezoeken tijdens het verblijf in Wenen.

Kortom, een verblijf in het buitenland is zeker de moeite waard. Je leert een vreemde taal goed spreken, je maakt veel internationale vrienden en je hebt de kans om in een Europese hoofdstad zoals Wenen te wonen. Wat dat betreft heeft Wenen alles te bieden wat een halfjaartje beurs tot een succes maakt.

Zimski semestar u Beču (2016)

Izvesno vreme sam znala da želim da provedem jedan semestar u inostranstvu. Univerzitet u Beču je naveća i najraznovrsnija obrazovna ustanova u Austriji, sa 175 smerova i približno 94.000 studenata.

Imala sam osećaj da bih ovde zaista mogla da napredujem i predmeti koje je katedra za Neerlandistiku na Univerzitetu u Beču imala u ponudi su mi se veoma dopali. Pored toga, ovaj Univerzitet je veoma internacionalan, oko 50% internacionalnih i 50% austrijskih

studenata sa kojima brzo možeš da ostvariš kontakt i u relativno kratkom vremenskom periodu mnogo ljudi da upoznaš. Fantastično sam se provela, neverovatno mnogo naučila i uradila i svakome bih preporučila da provede semestar u inostranstvu. Zapravo, mislim da je ovaj semestar bio najvažnije obrazovanje tokom mojih studija. Takođe mislim da je Austrija dobro organizovana, bolje od Srbije. Pored života vezanog za fakultet Beč ima mnogo toga da ponudi. Grad ima bogatu istoriju, što se može videti po mnogobrojnim znamenitostima, prelepim zgradama i raznim palatama. Sve turističke atrakcije su zasigurno vredne truda da ih makar jednom posetite tokom boravka u Beču.

Ukratko, boravak u inostranstvu je zaista vredan truda. Naučiš dobro da govoriš strani jezik, stekneš mnogo internacionalnih prijatelja i dobiješ šansu da živiš u evropskoj prestonici kao što je Beč. Po tom pitanju, Beč ima da ponudi sve što ovu stipendiju čini uspešnom.

Vera Glišić

*Urednik ovog broja
Mila Vojinović*

*Redakcija
Bojana Matić, Marija Sonja Rajak, Tamara Terzić, Ivan Pavlović*

*Saradnici na ovom broju
Iva Luna Bondžić, Vera Glišić, Vanja Budimir, Ana Nikolić, Nikola Marković, Nevena Marković, Sonja Stanišljević, Nina Simeunović, Anja Lazarević, Tina Petković, Filip Ristić*

*Adresa redakcije
Filološki fakultet,
Studentski trg 3,
11000 Beograd*

*Prelom
Mila Vojinović*

*Lektura i korektura
Jelica Novaković-Lopušina, Bojana Budimir, Ignace De Bruyn*

*Izdavač
Centar za naučnu i kulturnu saradnju Srbije i zemalja nizozemskog govornog područja ARIUS
Džona Kenedija 5
11000 Beograd*

*Matični broj 17646150
PIB: 104433590
ISSN: 1820-614x
CIP: COBISS.SR - ID
145128972*